

Lukuma: wape pieke Pi Seliapoe

Lukuma: Diopilusi pa:ta: tameiya: tapaeyekeeki

¹ Diopilusio. Mo niki tukiki pa:ta: pa:la:eki manuta: mandane wanda:hali wotuma: ika: ika: kone honkopu wotu hao wape lao wilimime. ² Mo amba: hande pieke ekimanu paeyaota: ota: kini pea handaa walemeke haliwekima: niki pa:ta: la kimi tupa: kone ikana:ma: make ika: wapemanu pa:ta: laemekeme. ³ Koto ekina: epeke some Diopilusio. Ima: do hau manuna: kini pa:la: tupa: sembepela hone na u pita: handa: wiaata: naka:eki make tikitiki yao wape lao wiaasota: epolo pia:me laa loa:me. ⁴ Ima: dupiki hauta: nakana:ma: naka: waleke pimanu paeyaona: teke handoelena: yeke loa:me.

Dioni mondulu pieke ekina: pi la haleekeeki

⁵ Mo Diudia nane hande kini hali Hetodi hayeke pita: yeni peao hayeke hali homeke Sekataiya make hayekeme. Ipikita: mo yeni peao haemeke Abaisia tapake halie. Ipika: wanda: Elisa:bedi make mo hande yeni peao haemeke Etoni tapake wanda:e. ⁶ Mo wanda: hali yaapota: Koda:na: leke popelekena: tikitiki yao hata: ipika: pi ula: ekimanu paeyao opu haepekeme. ⁷ Kutu pu haepekepate weki ma:nda: na hatuku haepekeme. Pa ekipeke mo Elisa:bedita: kenohali hayekeme. Kutupa ipilikita: koke tooli haepekeme.

⁸ Sekataiyata: ipika: tapake haliwekina: Koda: pa:ta: hata: hande yeni peao haemeke nate epeeke handaata: ⁹ mo yeni peao haemeke haliwekima: pu haemeke tupa: Sekataiyama: mo hande totopo piki ale mo olodana: yankaena:yeke mimikime. ¹⁰ Koto ekina: mo hande

totopo piki ale yankeeke pita: mo wanda:hali paeyaoma:
hama: nane hata: yeni pitolo haena: Sekataiyata: mo
Tekehalina: tembolo da pa:ta: honda: pamba peekepate
¹¹ mo hande totopo piki ale oloda yanko hayeke popeke
nanema: kiki nane Tekehalina: enisolo homeke a:pa
hayekeeki handeekeme. ¹² Kutupa Sekataiyama: mo
enisolo hando haota: paala:ma: homolo hata: make
ka:nda:ma: homeekeme. ¹³ Kutu piekepate mo enisoloma:
ipiki pa:ta: alota: Sekataiyao. Paala:ma: na homa:peke
laata: Koda:ma: naka: yeni pieki opu haota: naka: wanda:
Elisa:bedima: naka: weki mendiaena: lelieke. Kutupa
nakana:ma: mo wekina: bikita: Dioni lapeke laata:
¹⁴ Nakana:ma: make ta:na:ma: homolo pelepateta: mo
weki mendia:ka:na:ta: mandane wanda:hali wopuma:
make ta:na:ma: wotu homilimikie. Kutupa ¹⁵ mo
weki daeya hata:ta: Koda:na: leke popelekena: hata:
hali tieke halieke laata: Ipikana:ma:ta: mo waini ikali
make mo hoke ikali make na nelieke. Kutupa ipikita:
inkikina: weleke pa:ta: pitina: kone mo Holi Sipitidi
tumbaalieke. ¹⁶ Kutupa ipikana:ma: Isulai wanda:hali
wopu pa hatuku ika: Tekehali Koda: pa:ta: pelimikie.
¹⁷ Ipikita: Tekehalina: tapaalia: hali pua hata:ta: hande
Elaidia tupa: honkopu hao wele pitolo hata: kutupa
wekiwandiki ateke ameda titi make paa mea apa:taota:
mo hande pi na opueleme wanda:halima: tikitiki piki
hone winayeke mea la:ka:laota: mo hande Tekehalina:
epolo pa:la: dina:yeke ipika: wanda:hali mea tikitiki yao
haena: lelieke leekeme.

¹⁸ Sekataiyama: mo enisolo pa:ta: alota: Do pita: ota:ekie
laa ekipa hone wionope laata: Ya wanda: diki telipina: koke
ya halopa:me leekeme.

¹⁹ Mo hande enisoloma: ipika: pi hombo peaaso alota:
Ita: Keipitelee laata: Koda:na: leke popelekena: hao

halome. Kutupa Koda:ma:ta: do pi seliapo neke pa:ta: lonoyeke I tapaeya:me. ²⁰ Do Ima: mea epolo pita: ipika: nate epea:ka:na: ota: yaalo pa:la:pate nakana:ma: na opueleme laata: Kota: do alo pi na opiki handaa neketa: pi na leke kake a:mba halipikie. Kutupa Ima: neke pa:ta: do la: witolo pi ota: yaeya:ka:na:ta: naka: kake paa lombaa pi lelipikie leekeme.

²¹ Koto pi alo haepekepate mo wanda:halima: hama: nane hata: Sekataiya epena: handeteke haemekepate ai na epeeke handaata: ikana:ma: hone ta:ta: ta:ta: wimikime.

²² Kutupa Sekataiya opolu bao hama: nane epeekepate mo wanda:hali pa:ta: pi ma:nda: lapeke na yeekeme. Koto ekina: wanda:halima: hone witolota: ipikana:ma: mo tembolo da tukiki pa:ta: hata: aleta: ma:nda: handolo pia:me la hone wimikime. Kutupa Sekataiyama: pi lapeke na yaalo hata: wanda:hali pa:ta: ipika: kiki homeke wankeaaso hata: kikima: kone waleekeme.

²³ Sekataiyama: mo hande tembolo da pa:ta: ipika: e poko hayeke natemanu paeyeketa: ipika: da paa la:ka:la peekeme. ²⁴ Kutupa koto hoki naneta: ipika: wanda: Elisa:bedima: weki loke lombeeketa: sumba: yunki hata: ipika: da na mina:pa:lake pa pitiekeme. ²⁵ Elisa:bedima: alota: Tekehalima: ame do tupa: tamba: ma:la:me laata: Wanda:hali pa:ta: yaala:ma: homoa: ekita: ipikana:ma: yoka: mea baala:me leekeme.

Yesu mondulu pieke ekina: pi la haleekeeki

²⁶ Kutupa Elisa:bedima: weki loke lomba haena: sumba: yunki mindiki a:pa opeeke dina:ta: Koda:ma: hande enisolo Keipitele mo Ka:lili nane hayeke da Na:sa:tete da pa:ta: tapaeyekeme. ²⁷ Mo hande amba: hayeke kini hali Deipidina: tapake hali Diosepena: da polo pieke wandiki pa:ta: pi la: ulu pena: tapaeyekeme. Mo wandikina: bikita: Metie. ²⁸ Mo hande enisoloma: ipiki pa:ta: pua alota:

Keiyae. Neketa: Tekehalima: ota: amba: epeaala: wandikie. Neke yaapo hala:me leekeme.

²⁹ Metima: koto pi opiekepate Eki hau pulu polo ekina: ala:pe laa ipika: honema: mo pi teke wotu weiyekeme.

³⁰ Mo hande enisoloma: ipiki pa:ta: alota: Metio. Koda:ma: neke pa:ta: hone wotu wita:la:ma: paala:ma: na homa:peke laata: ³¹ Neketa: weki loke lombaata: wete-pena: hali weki mendilipikima: ipika: bikita: Yesu lapeke. ³² Kutupa ipiki daeyaata: hali tieke halieke. Kutupa ipikita: Ota: Manda Hala: Koda:na: Eiyeeke lelimikie leekeme. Kutupa mo hande Tekehali Koda:ma: ipika: amba: titina: kini hali Deipidina: kilu tombuao hayekeeki ipikana:ma: mina: lelieke. ³³ Kutupa ipikita: Dieikope tapake wanda:halina: kini hali hao hata: ipika: kilu tombuao halo pa:la: ekita: na paelieke leekeme.

³⁴ Koto leeketa: Metima: mo enisolo pa:ta: alota: Kotoeki pulu pa:la: ekita: ekipape. Ita: halina: da ai na polome leekeme.

³⁵ Mo hande enisoloma: ipika: pi hombo peaaso alota: Mo Holi Sipitidi neke pa:ta: ipilieke. Kutupa make Ota: Manda Hala: Koda: ipika: wele pita:la:eki neke pa:ta: a:pa pitilieke. Kutu pita:la: ekima:ta: mo hande nakana:ma: mondulu pele yako piki weki ipikita: Koda:na: Eiyeeke lelimikie. ³⁶ Naka: tapake wanda: Elisa:bedi pa:ta: hone wia:peke. Ipiki pa:ta: Weki kenohali wanda:e lo hale-mepateta: ame ipikita: koke wanda:sikima: kone ipika: weki loke lombeeke sumba: yunki mindiki hata: amba: opa:la:me laata: ³⁷ Hau paeyao kone Koda:ma: pea:peke ya:la:me leekeme.

³⁸ Koto leeke handaa Metima: alota: Ita: Tekehalina: e pokao halo wandikie. Nakana:ma: la: witele tupa: pina:e leekeme. Kutupa mo enisolota: mo wandiki mina:pa:lao peekeme.

Metima: Elisa:bedina: da kimisu peekeeki

³⁹ Koto pita: kone Metita: tiao Diuda nane peiyene wieke pa:ta: hayeke da ma:nda: pa:ta: aiya peekeme.
⁴⁰ Puaata: Sekataiyana: da pa:ta: honda: pamba pua Elisa:bedi pa:ta: keiyae pi pua leekeme. ⁴¹ Metima: leeke pi Elisa:bedima: opitolo haena: kone mo ipika: weleke pa:ta: pitieke weki la:ma: la:ma: piekeme. Kutupa Elisa:bedima: mo Holi Sipitidima: tumba pitina: pi ⁴² anekema: alota: Wanda:weki poluna: kone Koda:ma: neke mea epeaala:me laata: Nakana:ma: mondulu pele weki make Koda:ma: amba: epeaala:me. ⁴³ Yaka Tekehalina: ama:ma: I handolo epele ekita: do hau tiekena: pa ekipeke epelepe leekeme.
⁴⁴ Naka: keiyae pi leeki opitolo hano kone ya weleke pa:ta: pila: wekima: ta:na:ma: homolo hata: tia liaeya:me.
⁴⁵ Nakana:ma:ta: mo hande Tekehalima: neke pa:ta: pi la: ula: ekita: opua ota: pilieke hone tula ale ekima:ta: ta:na:ma: homilipikie leekeme.

Metima: ta:na: homolo la:la: emeli

⁴⁶ Koto leeketa: Metima: alota:
 Yaka pukima: Tekehalina: pi laasome.
⁴⁷⁻⁴⁸ I Mea Da:taasa: Hali Koda:ma:ta: Ita: ipika: e pokaaso wanda:siki pa:ta: kone hone ula: ekina: yaka temokoma:ta: ta:na:ma: homa:la:me.
⁴⁹ Hande Wele Pita:la: Koda:ma:ta: I pa:ta: hau tiekemanu peala: ekina:ta: ame make wetepe make wanda:hali paeyaoma: I pa:ta:ta: Koda:ma: epeaala: wanda:e lelimikie.

Mo Koda:na: bikita: yakopiki bikie.

⁵⁰ Ipiki pa:ta: paala:ma: homeleme wanda:hali pa:ta: make koto wanda:halina: weki wandiki pa:ta: make ipikana:ma: a:ta:ma: homo hala:me.

- ⁵¹ Ipikana:ma: ipika: wele pita:la: kiki tindipaota: mo hakoko liteleme wanda:hali ika: dupumana:e laa amu piteleme alemanu tonka:na: ta:ta: ta:ta: pea wina:yeke la:la:me.
- ⁵² Wele piteleme kini haliwekimanu make manda pitimikipate ipikana:ma: iki mea lopa:niao mo hande pa haleme haliweki mea a:meiyala:me.
- ⁵³ Tea:ma: homemeke wanda:hali pa:ta: epeke napeke alemanu mea tumbaeyekepate pa mo hamoko wanda:halita: kiki hameke tapaeyekeme.
- ⁵⁴ Nika: amba: titina: apa:mei pa:ta: la: wieke pi manuta: ipikana:ma: ota: yao piekeme.
Ipika: e pokaeyeke hali Isulai pa:ta: ipikana:ma: tamba: mulu epeekeme.
- ⁵⁵ Kutupa Eipoloha:ma: pa:ta: make ipika: hoki nane wanda:hali paeyao pa:ta: make hoto paeyao ipikana:ma: a:ta:ma: homo halueke hone wiekeme laa leekeme.
- ⁵⁶ Koto laa Metita: Elisa:bedi ameḷe sumba: tepo haota: paa la:ka:la ipika: da peekeme.

Bapitaisi peao halo pieke hali Dioni mendiekeeki

⁵⁷ Kutupa Elisa:bedima: ipika: weki mondulu pieke nate epeeke handaata: haliweki mendiekeme. ⁵⁸ Kutu pieke handaa ipika: tapake wanda:halima: make ipiki ameḷe haemeke wanda:halima: make Tekehalima: ipiki ota: epeaeyekeeki handaata: pea: paeyaoma: make Elisa:bedima: make ta:na:ma: homemekeme.

⁵⁹ Pula homeke paeyeketa: mo weki sekemesaisi hau pealuekema: momba:la hata: ipika: atekena: biki kone Sekataiya loluekema: pimikipate ⁶⁰ ipika: inkikima: alota: Dia:me. Ipika: bikita: Dionie leekeme. ⁶¹ Kutupa mo wanda:halima: ipiki pa:ta: alota: Koto biki lolo

poloma:pateta: naka: tapake hali homeke a:nda: koto biki leke hali ma:nda: na haya:me lemekeme. ⁶² Koto laa mo wanda:halima: kiki wankeaaso hata: mo wekina: ateke pa:ta: alota: Ta wekita: eki biki lomana:pe lemekeme. ⁶³ Koto ekina: Sekataiyama: wape puluekema: tameiya: honke laa dupa wape piekeme. Do wekina: bikita: Dioni alome laa wape piekeme. Kutu pieke handaa mo wanda:hali paeyaoma: penkilipa:tia pomimikime. ⁶⁴ Kutu pieketa: kutaa kone Sekataiyana: kake lumbieketa: pi lapeke yalo hata: ipikana:ma: Koda:na: pi laeyekeme. ⁶⁵ Koto ekina:ta: koto pa:ta: haemeke wanda:halima: paala:ma: homemekeme. Kutupa mo pieke ekimanu mo Diudia nane peiyene pa:ta: hayeke da sunu paeyao pa:ta:manu la:tia pomimikime. ⁶⁶ Mo pi opimiki wanda:hali paeyaoma: opua hone witolo alota: Do wekita: ekipiki hali halia:pe laa lota: lota: pimikime. Tekehalina: wele pita:la:eki mo weki pa:ta: peneme yao pitiekeeki handolo hata: lemekeme.

Sekataiyana: la: wieke ekimanu

⁶⁷ Mo wekina: ateke Sekataiyama: mo Holi Sipitidi tumba pitina: hata: pi la: witolo alota:

⁶⁸ Tekehalima: ipika: wanda:hali tamba: mulu a:paata: iki tonkaala: alemanu ka:la:pa wala: ekina: Isulai wanda:halina: Koda: ipika: pi laamana:e.

⁶⁹ Ipika: e pokaeyeke hali Deipidina: tapake hali kone niki Mea Da:taalo Pa:la: wele pita:la: Hali ipikana:ma: amba: mea a:meiyawala:me.

⁷⁰ Ame do yaaso hata: pita:la: ekita: amba: titina: kone ipika: pi la:mea halo haemeke yako piki haliwekima: ipika: pi la: wiaena:yeke leekeme.

⁷¹ Niki ameḷe a:nda: liteleme haliwekima: make leke tankema: handeleme haliwekina: wele pita:la:eki manuma: make niki bepolaapa:na: niki mea

tamba: muluekema:yeke ipikana:ma: pi amba:
la: wiekeme.

⁷² Kutupa nika: amba: titina: haemeke haliweki pa:ta:ta: Iki
pa:ta: a:ta:ma: homolueke laa Yaka yako piki pi la:
ulueki make hone uluekee leekeme laata:

⁷³⁻⁷⁴ Nika: amba: titina: hayeke hali Eipoloha:ma: pa:ta:
ipikana:ma: pi tieke la: witolo hata: leeketa:
niki pa:ta: make ipikana:ma: pi dupa la: ula:me.
Ikana:ma: paala:ma: na homeke

⁷⁵ yaka e pokao hata: yako piki wanda:hali make tikitiki
yao haleme wanda:hali make I pa:ta: bapi paeyao
koto tupa: hamena:yeke ika: a:nda: tunkuliki hali-
wekima: iki bepolaapa:na: Ima: iki tamba: mulueke
laa pi la: wiekeme leekeme.

⁷⁶ Koto ekina: ya wekio. Neketa: Ota: Manda Hala: Koda:
ipika: pi la:mea halo hala: hali haleme laa lelimikie.
Kutupa Tekehali wetepena: epena: nakana:ma: ipika: pota:
tikitiki yawaluekema: amba:la pelipikie.

⁷⁷ Nakana:ma: ipika: wanda:hali pa:ta: dupa lelipikie.
Koda:ma: ika: hoke hau peleme ekimanu paeyaaso hata:ta:
iki mea da:taalieke laa lelipikie.

⁷⁸ Pa ekipeke. Nika: Koda:ta: yopu hao hata: niki pa:ta:
a:ta:ma: homo hala:me. Da panake ka:la:polo
hata: paa peaasa: tupa:ta: Koda:ma: niki pa:ta:
da:ta:la:eki kilieke.

⁷⁹ Kutupata: mo homa:la: ekina: paala:ma: homolo
hata: timba: la:pa pa:la: ekina: tu pa:ta: haleme
wanda:hali pa:ta: make Koda:ma: oli ya nane hata:
paa peanialieke. Nikita: mo puki lopa:niao pula:
pota:na: pomonoyeke ipikana:ma: nika: pota:
walolo hata: do haumanu pilieke laa leekeme.

⁸⁰ Kutupa mo wekita: epeke tupa: daeyaata: ipika:
temoko make daeyatia pulu hata: mo Isulai wanda:halina:

leke popelekena: haluekema: handeteke hata: mo hapu hayeke alena: hao hayekeme.

2

*Yesu mendiekeeki
(Matiu 1:18-25)*

¹ Mo Sisa Okasitasima: ipika: kilu tombuao hayeke da wanda:hali paeyaona: bikimanu wape pina:yeke momba:lapa:peke laa leekeme. ² Koto titina: biki mimiki pita:ta: mo Sitia nane handeteke hayeke kapomani tieke halita: Kuliniasi hayekeme. ³ Koto leeke handaa wanda:hali paeyao biki mina:yeke ika: da teke pa:ta:manu pemekeme. ⁴ Hali ma:nda: Diosepeta: mo Kalili nane hayeke da Na:sa:tete da mina:pa:laota: mo Diudia nane hayeke da Beteleha:ma: da pa:ta: peekeme. Koto data: hande kini hali Deipidi mendieke dae. Diosepeta: Deipidina: tapake hali hayekeeki yaalo koto da pa:ta: peekeme. ⁵ Kutupa ipika: wanda: Meti yaapo biki mina:yeke pepekeke. ⁶ Metita: weki loke lomba pitina: pepekepate mo Beteleha:ma: da pa:ta: pua hata: Meti weki hoki neekeme. ⁷ Kutupa ipika: mupeke weki mendiata: hokulupeke dau manuma: ambulata: kimisu wanda:halima: hambo haemeke da pa:ta: pelia:peke da dia:yeke handa kao ma:na:na: ne halo haemeke ulu pa:ta: mea pua wiekeme.

Enisolotonu pita: sipisipi handeteke haemeke haliweki yaapo

⁸ Kutupa mandane sipisipi handeteke haemeke haliwekima:ta: koto data: pa ambu hapeke nane ika: sipisipi ma:na: titi timba handeteke haemekepate ⁹ Tekehalina: enisolo homeke iki pa:ta: opolo epeekeme. Kutupa mo Tekehali ipika: paꞑ pa:la: ekima: iki dupaeyekeme. Koto ekina: mo haliwekima: paala:ma: wopu homemekepate

¹⁰ mo enisoloma: iki pa:ta: alota: Paala:ma: na homa:pepee. Iki pa:ta: epeke pi seliapo loluekema: epolome. Koto ekima:ta: wanda:hali paeyao ta:na:ma: homaalieke. ¹¹ Ame do timbata: oni hande Deipidina: da teke pa:ta:ta: ika: da:taalo pa:la: Tekehali amba: mendia:la:me. Ipikita: Tekehali Ketisoe. ¹² Iki pa:ta: Ima: alo ekita: ota: pi aloma: handolo pupe. Mo wekita: dauma: ambula bao mo kao ma:na: manuma: ne no haleme uluna: ula:ma: handolo pupe laa leekeme.

¹³ Koto kone oli hepeni nane haemeke enisolo titi wopuma: mo hande enisolo homeke ameḷe apa:tao a:pa pambo hata: Koda:na: pi laaso hata: alota:

¹⁴ Oli ya manda hala: Koda:na: pi lapa:peke.

Ipikana:ma: ta:na:ma: homolo hata: kenkena: haleme haliwekina: puki lopaala:me laa lemekeme.

Sipisipi handeteke haemeke haliwekima: Yesu handolo pemekeeki

¹⁵ Mo hande enisolo tapake pa la:ka:la ya nane pemeke hoki nane mo ma:na: handeteke haemeke haliwekima: pi hotiolo hata: alota: Mo Tekehalima: niki pa:ta: la kia: ekita: oni Beteleha:ma: da nane pa:la:eki handomana: bape lemekeme. ¹⁶ Kotoeki laa aiya puata: Meti Diosepe yaapo handa: wiata: ulu pa:ta: hande weki wiekeeki handemekeme. ¹⁷ Mo ma:na: handeteke haemeke haliwekima: mo weki handolo hata: hande enisoloma: mo wekima: pulu piekeeki iki pa:ta: la kiekeeki manuta: mo wanda: hali yaapo pa:ta: la halemekeme. ¹⁸ Kota: koto haliwekima: la halemeke ekimanu opimiki wanda:hali paeyaoma:ta: penkilipa:tia pomimikime. ¹⁹ Kutupa Metima:ta: hande pi paeyao pa:ta: hone witolo hone wopu u pitiekeme. ²⁰ Kutupata: mo hande ma:na: handeteke haemeke haliwekima: pa la:ka:la pulu hata:ta: mo enisoloma: leeke

tupa: kone hande hau paeyao handaata: Koda:na: biki mina:liaaso hata: pi laatia pemekeme.

Yesuna: biki halemekeeki

²¹ Kutupa pula homeke paeyeketa: mo weki pa:ta: sekemesaisi hau peaota: ipika: biki Yesu lemekeme. Mo weki aj na pitiki haena: hande enisoloma: lahaleeke biki kone lemekeme.

Yesu tembolo da pa:ta: hatuku pepekeeki

²² Hande Mosesina: pi ula:eki manuna: wape pa:la: tupa: mo ankula: epeaalo pieke nate epeeke handa mo wekita: Tekehali pa:ta: haluekema: Diosepe Meti yaapoma: ipiki hatuku Diutuseleme da pemekeme. ²³ Tekehalina: pi ula: ekimanu pa:ta: dupa wape pea ula:me. Mupeke nanema: mendilimi weki paeyao Tekehali pa:ta: mea haena: lapa:peke laa wape pa:la:me. ²⁴ Ma:nda: make dupa wape pa:la:me. Homupiki ba yaapo o melipu panake ba yaapo lia hala:peke laa wape pa:la: tupa: ipilikana:ma: mo ba yaapo Koda: pa:ta: lia haluekema: pepekeeme.

Simionima: piekeeki

²⁵ Kutupa mo Diutuseleme da pa:ta:ta: koke hali ma:nda: Simioni hayekeme. Koto halima:ta: Koda: pa:ta: paala:ma: homa hata: epeke hau pitolo hata: make mo Isulai wanda:halina: da:taalo pieke nate epena: handeteke hao hayekeme. Ipikita: Holi Sipitidi yaapo hayeeki yolo hata: ²⁶ mo Holi Sipitidima: ipiki pa:ta: pi la: witolo alota: Neketa: aj na homeke pa halena: kone mo Tekehalima: pi la: ula: hali ipilieke. Mo Ketiso kone handilipikie laa pi la: wiekeme. ²⁷ Kutupata: mo Holi Sipitidima: Simioni hatuku mo tembolo da pa:ta: peekeme. Kutupa mo hande pi wiekeeki puluekema: Diosepe Meti yaapoma: mo tembolo da pa:ta: mo hande weki Yesu hatuku pepekepate

²⁸ Simionima: mo weki meata: Koda: pa:ta: keiyae pi alo hata: alota:

²⁹ Tekehalio. Ameta: naka: hande pi la: wili ekita: ota: yaaleme. Koto ekina: naka: e pokaaso halina: puki lopao pono lae.

³⁰ Do ekina: yeke loa:me. Naka: hande wanda:hali da:taalo pa:la: hali ame yaka lekema: handolome.

³¹ Do hauta: wanda:hali paeyaoma: handolo haena: piteleme.

³² Kutu pitolo hata: ipikana:ma: mo Diendaili wanda:hali pa:ta: paa pa:la:eki haluekema: make Isulai wanda:halina: biki tieke wina: loluekema: make pilieke laa leekeme.

³³ Koto pita:ta: mo Simionima: mo weki pa:ta: leeke pi opuaata: mo ateke inkiki yaapoma: penkilipa:tia pomipikime. ³⁴ Simionima: iki epeaota: mo wekina: inkiki Meti pa:ta: alota:

Isulai wanda:hali wopu mea da:taaluekema: make hoeyaaluekema: make Koda:ma: do weki mea haena: laa pa:la:me.

Ipikita: Koda:ma: tombo leke haya:ka:na:ta: wanda:hali wopuma: ipiki pa:ta: pi la la pitolo hata: make

³⁵ ika: hone a:mbao wita:la: ekimanu peneme yao lelimikie. Kutupa ka:nda: pikieki ma:nda: make kepete ne haake ekima: leke naka: puki awilieke laa leekeme.

A:na:ma: piekeeki

³⁶ Mo A:sea tapake hali Pa:nuele ipika: waneke A:na:ma:ta: Koda:na: pi la:mea halo hayeke wanda: hayekeme. Ipika: haliki yaapota: bapi watake hata: hao haliki homeekeme. ³⁷ Ipikita: koke wanda: hata: ipika: bapita: 84 yeekeme. Kutupa ipikana:ma: mo tembolo da na mina:pa:lake timba make natena: make Koda: pa:ta:

panda:puniao hata: ne pi wia:tiki pea yeni pu hatiki pu hayekeme. ³⁸ Mo wanda:ta: koto pita: kone ipikana:ma: koto pa:ta: opolo puata: mo weki handaata: Koda: pa:ta: keiyae pi laata: Koda:ma: mo Diutuseleme wanda:hali da:taena:yeke handeteke haemeke wanda:hali paeyaoma: opina: mo wekina: pi wotu leekeme.

³⁹ Mo Tekehalina: pi ula: ekima: pea:pa:peke la:la: hau paeyao pu paeyaepeketa: mo Ka:lili nane ota: ipilika: haepeke da Na:satete nane paa pepekeme. ⁴⁰ Kutupa mo wekita: daeya hata: honkopu hao hata: make hone wopu u hayeketa: Koda:ma: epeatiki piekeme.

Yesuta: weki hata: tembolo da pa:ta: piekeeki

⁴¹ Bapi paeyaota: Yesuna: apa: ama: yaapota: Diutuseleme nane mo Lombei Pupa Yapeeke nate mia:tiki pieke handaa pua:tiki pipikime. ⁴² Yesuta: bapi kiki yaapo paeya ankena: yaapo mieke natena:ta: mo ne pamba:la: nane ika: pu haemeke tupa: kone pemekeme. ⁴³ Mo hande ne pamba paeyeketa: ika: da poluekema: yeke pemekepate Yesuta: Diutuseleme da pa hapelia hayekeme. Ipika: apa: ama: yaapoma:ta: do ekita: hone na wipikime. ⁴⁴ Ipilika: honema:ta: Yesuta: mo hande ika: mandakena: pemeke wanda:hali ameḷe amba: pa:la:me hone wipikime. Kutupa nate homekena: pota: ipu hao welealo nane ipilika: tapake make ipilika: yankekemanu pitimiki alena: opolo a:pa Yesu weimea pomnolo hata: lota: putia pomipikime. ⁴⁵ Kutu pipikipate Yesuta: ota: na handa: u haota: Diutuseleme nane paa la:ka:la pulu hata: weiya:tiki pepekeme. ⁴⁶ Nate tepo peaota: oli yeni pu haemeke da pa:ta: Yesu pitiekeeki handa: wipikime. Yesuta: mo Diu wanda:halina: pi walo hayeke haliweki ameḷe pita: ika: pi opitolo hata: make lota: pita:la: ekimanu pitolo pitimikime ⁴⁷ Yesuma:ta: tandapiki hombo peatiki pieke ekina: mo ipika: pi opimiki

wanda:hali paeyaota: penkilipa:tia pomimikime. ⁴⁸ Ipika: apa: ama: yaapoma:ta: Yesu hando haota: penkilipa:tia pomipikime. Kutupa Yesuna: ama:ma: alota: Ya wekio. Ekipeke nakana:ma: diki pa:ta: dupiki hau pea pelepe. Neke weitolo hata: naka: apa: dikana:ma: pomoma: wotu homopa:me leekeme. ⁴⁹ Yesuma: inkikina: pi hombo peaaso alota: Ekipeke ipilikana:ma: I weiya: mea pomua pelepepe. Ita: yaka Apa:na: da pa:ta: pitoloeki ipilikana:ma:ta: hone na wipipa: laa loa:me leekeme. ⁵⁰ Koto leekepate ipilikana:ma:ta: koto ipikana:ma: hombo peayeke pina: teketa: hone na wipikime.

⁵¹ Kutupata: Yesuta: ipika: apa: ama: yaapona: pi opua Na:sa:tete nane mandakena: pemekeme. Kutupa ipika: apa: ama: yaapona: pi nate paeyao opua homu pea hayekeme. Kutu piekepate ipika: ama:ma:ta: mo hande lemeke pimanu paeyaota: hone na yonka:lake hone pa wia hayekeme. ⁵² Kutupa Yesuta: epeke honema: tumba:tia daetolo hata: kenke wanda:halina: make Koda:na: hone pa:la: ekina: make daeyekeme.

3

*Mo bapitaisi peao hayeke hali Dionima: pi waleekeeki
(Matiu 3:1-12, Maka 1:1-8, Dioni 1:19-28)*

¹ Mo Loma: Kapomani titina: You hali Sisa Taibitiasi ipika: bapi 15 peao handeteke hayeke da yu paeyaota: pa handeteke hayekeme. Koto pita:ma:ta: ipikana:ma: mea haena: leeke Kapomani you haliweki manuma: ika: handeteke hatia epena: leeke kenke manuta: dupa handeteke haemekeme. Pontiasi Pailedita: Diudia kenke handeteke hayekeme. Hetodita: Ka:lili kenke handeteke hayekeme. Kutupa Hetodina: hameke Pilipita: Idulia make Data:kenaidisi koto kenke yaapo handeteke hayekeme. Laisaniasita: Abilini kenke handeteke hayekeme. ² Koto

pita:ma: kone A:nasi Kaiya:pasi yaapota: Koda:na: yeni peao haepeke you hali haena:ta: mo hapu hayeke alena: hayeke hali Sekataiyana: eiyeke Dioni pa:ta:ta: Koda:na: pi epeekeme. ³ Kutu pieke handaata: Dionima: mo Diodani ikali tea:na: wieke yu paeyao pa:ta: Koda:na: pi latiki pomuolo hata: alota: Wanda:halio. Iki paeyaoma: ika: amba: pimi haumanu make ika: honemanu make la:ka:la: minaata: bapitaisi peano lapa:peke. Koto haumanu ota: pimika:na:ta: kota: Koda:ma: ika: pimi haumanu paeyaosiki paeyaaso hata: paa na niminaalieke leekeme.

⁴ Koto Dionima: pieke ekita: amba: titina: Koda:na: pi la halo hayeke hali ma:nda: bikita: Aisaya ipikana:ma: bukana: wape pea ula: ekita: dupa la:la:me.

Hali ma:nda:ma: hapupapeke alena: hata: wi laa dupiki pi ala:me.

Tekehalina: pota: tikitiki yao wia:pa:peke.

Ipiki epeke tupa: epena: mo ipika: pota: wamo peao mea tikitiki yao epeapa:peke.

⁵ Kutupata: mo hawete manuta: mea tumbapa:peke.

Mo yu elimanu make mo potemanu make paeyao ao tumbaota: mandake pina: lapa:peke.

Kutu pitolo hata: mo pota: hoihoi pa:la: ekimanu make ota: epeke tupa: tikitikina: mea epeaaso hata:

mo hana:manu pota:na: wekila:la: ekimanu make ota: epeke tupa: tikitiki yao epeapa:peke.

⁶ Kutu pimikina:ta: kota: wanda:hali paeyaoma: Koda:na: kita:la: da:ta:la:eki handilimikie laa la:la:me leekeme.

⁷ Koto dina:ta: wanda:hali wotuma: Dionima: iki bapitaisi peana:yeke paeyao epemekeme. Kutu pimiki handaa Dionima: koto wanda:hali pa:ta: alota: Ikita: ketomanue. Ikita: Koda:ma: teke pa:ta: epena: lolo pa:la: mineke panka:la: ekita: wonduluekema: hamena: laa ma:nda: epita: pindipa pelimiki pita: epima: kinki

pa:la:pe. ⁸ Ika: pimi hoke haumanu paeyao amba: hoki waleme ekina: wanda:halima: handena: mo epeke kiliki a:ela: tima: pa:la:eki pina: epeke haumanu pea:pa:peke. Koto ekina:ta: ikana:ma: Nika: meita: Eipoloha:ma:e laa kutupiki pimanu na lapa:peke laata: Dionima: iki pa:ta: alota: Opuu:pe. Koda:ma: do toopimanu meaata: Eipoloha:ma:na: mondu semba:lala: wanda:hali ana:na: wepia haena: lapeke ya:la:me alome. ⁹ Hande hapula: ti manuna: teke pa:ta: pokuluekema: manda: meaowa:me leekeme. Epeke kiliki na a:eya:la: timanu paeyao siki poko lopaota: ti talo hala: pa:ta: paeyao siki mu yankilieke leekeme.

¹⁰ Do pimanu opua mo wanda:halima: Dioni pa:ta: lota: pitolo hata: alota: Kota: nikana:ma:ta: eki hau peomonope lemekeme. ¹¹ Dionima: ika: pi hombo peaaso hata: alota: Hali ma:nda:ma: ipika: dau yaapo wia:ka:na:ta: kota: ma:nda:ta: mo dau dia:ya:la: natehali ma:nda: pa:ta: hala:peke. Kutupa make ne napekeeki wia:ka:na:ta: kota: ne dia:ya:la: wanda:halimanu pa:ta: telipea hala:pa:pekee leekeme. ¹² Koto natena:ta: mo mandane dakisi mani mu haemeke haliwekima: Dionima: iki bapitaisi peaena: ipiki a:pa lota: pitolo alota: Wala:la: halio. Nikana:ma:ta: eki hau piomonope laa lota: pimikime. ¹³ Koto lemeke Dionima: hombo peaaso alota: Ikana:ma: mo wanda:halina: dakisi mani mimika:na:ta: kota: haka:ta:pao na miki mo Kapo-manina: Lo pima: tombo ula: tupa: mia:pa:peke leekeme. ¹⁴ Mandane ami haliwekima: make a:pa lota: pitolo hata: alota: Nikana:ma: make ekipiki haumanu peomonope lemekeme. Koto lemeke Dionima: iki pa:ta: alota: Ma:nda:na: mani pake muluekema: paala: tiao o yayapiki ekina: pa hameke la: tiaasa:eki ota: na pea:pa:peke. Kutupa ika: e pokaasemeke kita:la: yenkita: ana:na: kita:la:me hone wia:pa:peke leekeme.

¹⁵ Mo wanda:halima: koto haumanu paeyao handaata: ika: puki pa:ta: hayeke ale tialu baeyeke ekima:ta: ikana:ma: hone eleke eleke witolo hata:ta: do Dionita: hande Ketiso pateya:la:me laa hone wimikime. ¹⁶ Koto ekina: Dionima: iki pa:ta: alota: Ima: ikita: ikalima: bapitaisi peao halopate hali ma:nda: wetepena: ipilia: halita: ota: honkopu wotu hala:me. Ita: ipiki yaapo ana: pea:peke na ya:la:me. Ipika: anke dake holaapeke make Ita: ana: na pa:la:me leekeme. Ipikana:ma: ikita: Holi Sipitidi pita: ti uleke yaapoma: bapitaisi pealieke leekeme. ¹⁷ Ipikana:ma: mo hande widi kilikina: ambuku napeke yaapo putupa alu puluekema: pana:pulu pa:la: sa:sata: ipika: kikina: miniki hala:me. Ipika: widi kiliki epekeeki paeyaota: ipika: widi napeke u hala: da pa:ta: momba:la wilieke. Pate mo ambuku paeyaota: tina: pana:pu yankilieke. Koto tita: na paeyeke pa to halieke leekeme.

¹⁸ Mo wanda:hali ika: hoke haumanu hoki wala puki hone lekeleni:yeke Dionima: Koda:na: Pi Seliapomanu ota: epeke tupa: la hala:tiki pominolo hata: wanda:hali sutiatia pua:tiki pomiekeme.

¹⁹ Koto pa:la:pate Dionima: mo kapomani hali tieke Hetodi pa:ta: la halolo hata: alota: Neketa: hoke haumanu peleme laa la haleekeme. Ekipeke. Hetodi ipika: hamekena: weteke Hetodiasi pa ipika: handa:mea make ipikana:ma: ti teke wotu yoka:tiki pomieke handa leekeme. ²⁰ Koto leeke ekina: Hetodi ipikana:ma: Dioni dipula mea lopaeyeke ekima:ta: mo ipika: amba: pieke hoke haumanu paeyaota: koto ekima: lu ankula yeekeme.

*Dionima: Yesu bapitaisi peayekeeki
(Matiu 3:13-17, Maka 1:9-11)*

²¹ Kutupa Dionima: wanda:hali paeyao siki bapitaisi hau peaota: wetepe nane Yesu make bapitaisi hau peayekeme. Kutupa Yesuma: yeni pitolo haena:ta: oli

hepeni lumba ²² mo Holi Sipitidita: ba melipuma: han-dekeeki hola:pa:niao Yesuna: lokena: a:pa holopeekeme. Kutaa oli ya nanema: pi holā:make homekema: pi alo alota: Neketa: ota: yaka puki piki wekie. Yaka pukima: neke pa:ta: ta:na:ma: wotu homolome leekeme.

Yesuna: apa:meina: bikimanu

(Matiu 1:1-17)

²³ Yesu ipika: bapita: hali tieke homeke paeyao kiki yaapo bapimanu tupa: yeketa: ipika: e kinipea pokeekeme. Mo wanda:halima: hone witolota: ipikita: Diosepena: eiye-kee hone wimikime.

Diosepe ipikita: Helina: eiyeke hayekeme.

²⁴ Helita: Madadina: eiyeke hayekeme.

Madadita: Lipaena: eiyeke hayekeme.

Lipaeta: Mela:kina: eiyeke hayekeme.

Mela:kita: Dia:naina: eiyeke hayekeme.

Dia:naita: Diosepena: eiyeke hayekeme.

²⁵ Diosepeta: Mataatiasina: eiyeke hayekeme.

Mataatiasita: Amosina: eiyeke hayekeme.

Amosita: Nahumina: eiyeke hayekeme.

Nahumita: Eselina: eiyeke hayekeme.

Eselita: Nakaina: eiyeke hayekeme.

²⁶ Nakaita: Maadina: eiyeke hayekeme.

Maadita: Mataatiasina: eiyeke hayekeme.

Mataatiasita: Semenina: eiyeke hayekeme.

Semenita: Diosekina: eiyeke hayekeme.

Diosekita: Diodana: eiyeke hayekeme.

²⁷ Diodata: Dioananina: eiyeke hayekeme.

Dioananita: Etesana: eiyeke hayekeme.

Etesata: Setubabelena: eiyeke hayekeme.

Setubabeleta: Sioletielina: eiyeke hayekeme.

Sioletielita: Netina: eiyeke hayekeme.

²⁸ Netita: Melekina: eiyeye hayekeme.
 Melekita: A:dina: eiyeye hayekeme.
 Adita: Kosamina: eiyeye hayekeme.
 Kosamita: Elemadamina: eiyeye hayekeme.
 Elemadamita: A:eta:na: eiyeye hayekeme.
²⁹ A:eta:ta: Diosuana: eiyeye hayekeme.
 Diosuata: A:liesana: eiyeye hayekeme.
 A:liesata: Diotamana: eiyeye hayekeme.
 Diotamata: Madadina: eiyeye hayekeme.
 Madadita: Lipaena: eiyeye hayekeme.
³⁰ Lipaeta: Simionina: eiyeye hayekeme.
 Simionita: Diudana: eiyeye hayekeme.
 Diudata: Diosepena: eiyeye hayekeme.
 Diosepeta: Dionamena: eiyeye hayekeme.
 Dionameta: Elaia:kimina: eiyeye hayekeme.

³¹ Elaia:kimita: Meleana: eiyeye hayekeme.
 Meleata: Menana: eiyeye hayekeme.
 Menata: Madadana: eiyeye hayekeme.
 Madadata: Neidanina: eiyeye hayekeme.
 Neidanita: Deipidina: eiyeye hayekeme.
 Deipidita: Diesina: eiyeye hayekeme.
³² Diesita: Obedina: eiyeye hayekeme.
 Obedita: Boa:sina: eiyeye hayekeme.
 Boa:sita: Sa:limonina: eiyeye hayekeme.
 Sa:limonita: Na:sionina: eiyeye hayekeme.
³³ Na:sionita: Amina:da:bena: eiyeye hayekeme.
 Amina:da:beta: A:da:minina: eiyeye hayekeme.
 A:da:minita: Anina: eiyeye hayekeme.
 Anita: Hesotonona: eiyeye hayekeme.
 Hesotonota: Petesena: eiyeye hayekeme.
 Peteseta: Diudana: eiyeye hayekeme.

³⁴ Diudata: Dieikopena: eiyeye hayekeme.
 Dieikopeta: Aisa:kena: eiyeye hayekeme.
 Aisa:keta: Eipoloha:ma:na: eiyeye hayekeme.
 Eipoloha:ma:ta: Titana: eiyeye hayekeme.
 Titata: Neihona: eiyeye hayekeme.
³⁵ Neihota: Setakona: eiyeye hayekeme.
 Setakota: Eteyuna: eiyeye hayekeme.
 Eteyuta: Pelekena: eiyeye hayekeme.
 Peleketa: Ebena: eiyeye hayekeme.
 Ebeta: Silana: eiyeye hayekeme.
³⁶ Silata: Keinanina: eiyeye hayekeme.
 Keinanita: Apa:ka:sa:dina: eiyeye hayekeme.
 Apa:ka:sa:dita: Siemena: eiyeye hayekeme.
 Siemeta: Noana: eiyeye hayekeme.
 Noata: Lamekena: eiyeye hayekeme.

³⁷ Lameketa: Madiuselana: eiyeye hayekeme.
 Madiuselata: Inokana: eiyeye hayekeme.
 Inokata: Dia:tedina: eiyeye hayekeme.
 Dia:tedita: Mahalalielina: eiyeye hayekeme.
 Mahalalielita: Kenanina: eiyeye hayekeme.
³⁸ Kenanita: Inosina: eiyeye hayekeme.
 Inosita: Sedena: eiyeye hayekeme.
 Sedeta: A:da:ma:na: eiyeye hayekeme.
 A:da:ma:ta: Koda:na: eiyeye hayekeme.

4

Sadanima: Yesu la handeeke ekimanu
(Matiu 4:1-11, Maka 1:12-13)

¹ Yesuta: mo Diodani ikali mina:pa:lao paa epeeke
 pita:ma:ta: mo Holi Sipitidima: ipiki pa:ta: ota:
 tumbiekeme. Koto dina:ta: mo hande Holi Sipitidima:
 Yesuta: hapupapeke alena: hatuku peekeme. ² Koto

pa:ta:ta: nate hali tieke yaapo pa:ta: Sadanima: Yesu a:pa la handa:tiki piekeme. Koto hali tieke yaapo nate manuna:ta: Yesuma: ala:ta: ma:nda: siki make ota: na neeke ekima: tea:ma: homeekeme.

³ Kutupa Sadanima: Yesu pa:ta: alota: Neketa: ota: Koda:na: Eiyeye ya:ka:na:ta: kota: do toopi kone palaowa au lapeke leekeme. ⁴ Yesuma: mo Sadanina: pi litolo hata: alota: Mo Baiboloma: alota: Halima: palaowa homeke naa na hapeke ya:la:me laa la:la:me leekeme.

⁵ Kutupa mo Sadanima: Yesu oli manda hatuku pua mo kenkena: kilu tombuao hala: ekimanu paeyao siki ti tekele pea ipiki pa:ta: waleekeme. ⁶ Kutu pitolo hata: mo Sadanima: Yesu pa:ta: alota: Mo alemanu paeyaota: I pa:ta: ka:la:pate yaka honema:ta: hali ma:nda: pa:ta: haloa:ka:na:ta: ota: ana: pilieke. Koto ekina:ta: mo kilu tombuao hala: ekimanu paeyao pita: ika: hamoko alemanu paeyao telipina: nakana:ma: handeteke halena: neke kuluekema: ⁷ neketa: ya biki laaluekema: panda: puniaeka:na:ta: do alemanu paeyaota: naka:eki yelieke leekeme. ⁸ Koto leeke Yesuma: alota: Mo Baiboloma: dupa la:la:me. Tekehali naka: Koda: ipiki pa:ta: homeke yeni pu hata: e poko hapeke laa la:la:me leekeme. ⁹ Pa mo Sadanima: Yesu mo Diutuseleme nane yeni pu haemeke da tiekena: holu manda hatuku pua haena: leekeme. Kutupa Sadanima: Yesu pa:ta: alota: Neketa: ota: Koda:na: Eiyeye ya:ka:na:ta: do alena: hao oni kenkena: naka: kone lopa:niae. ¹⁰ Kutu pikina:ta: mo Baiboloma: la:la: tupa: Koda:ma: ipika: enisolo tonuma: neke epeke tupa: handeteke haena: laa pi lelieke la:la:me. ¹¹ Kutupa mo Baiboloma: paa la:la: tupa: Koto enisolo tonuma: toopi ponekema: naka: anke awaama:na:yeke ika: kiki manuma: neke miniliao handeteke halimikie laa la:la:me leekeme. ¹² Koto leekepate Yesuma: ipika: pi litolo hata: alota:

Baibolo pima:ta: do la:la:me. Tekehali naka: Koda:ta: na la handa:peke laa la:la:me leekeme. ¹³ Mo Sadanima: Yesu pa:ta: hoke la handa:la: ekimanu ane mone eki paeyao siki peaata: pa hosiki mina:pa:lao peekeme.

*Yesuma: ipika: emanu kini piekeeki
(Matiu 4:12-17, Maka 1:14-15)*

¹⁴ Mo Holi Sipitidina: honkopuma: Yesu handeteke haena: laa Yesu mo Ka:lili nane paa peekeme. Kutupa koto da yu paeyao pa:ta: haemeke wanda:halima: Yesuna: biki kende tupa: wina: lemekeme. ¹⁵ Ipikana:ma: Koda:na: pi hotu haemeke damanu pa:ta: pua:tiki pea wanda:hali pa:ta: pi wala:tiki pomieke handaata: mo wanda:hali paeyaoma: ipika: biki mea miniliatiki pimikime.

*Na:satete da wanda:halima: Yesu kiaemekeeki
(Matiu 13:53-58, Maka 6:1-6)*

¹⁶ Kutupa Yesu ipika: daeyeke da Na:satete da pa:ta: pua ipika: pu hayeke tupa: Diu wanda:halina: hoto pitu haemeke natena: Koda:na: pi hotu haemeke da pa:ta: peekeme. Kutupa ipikana:ma: mo Baibolo buka yata:puluekema: yeke tiao hayekeme. ¹⁷ Hali ma:nda:ma: mo Koda:na: potopede hali Aisayama: wape pu wieke buka Yesu pa:ta: haleekeme. Kota: Yesuma: mo buka lombaata: handa:tiki pua pi ma:nda: dupa laeyekeeki handa: witolo hata: yata:peekeme.

¹⁸ Ima: natehali wanda:hali pa:ta:manu mo Pi Seliapomanu laanoyeke mo I mea haena: la:la: Tekehalima: ipika: Sipitidi I yaapo hala:me.

Ipikana:ma: I tapaala: ekita: mo dipula pila: wanda:hali ikita: ka:la:pa: tapao halememe lono make mo leke holupiki wanda:hali ikita: ika: leke manuma: paa handilimikie laa lonoyeke tapaala:me.

Kutupa make mo ika: ka:nda: manuma: kone tekepa:ta: hoeyaapeke ya:la: wanda:hali ka:la:pa: tapawano make ¹⁹ wanda:hali wotu pa:ta:ta: Tekehalima: ipika: wanda:hali tamba: mulu pa:la: nate a:pa hala:me laa lono yeke I tapaala:me laa leekeeki yata:peekeme.

²⁰ Yesuma: mo buka yata:paata: amba: bukamanu handeteke hayeke hali pa:ta: paa hala: moneao pitini-aeyekeme. Kota: mo Koda:na: pi hotu haemeke da pa:ta: pitimiki wanda:hali paeyao sikima: Yesu handolo hata: yola: pambemekeme. ²¹ Kota: Yesuma: iki pa:ta: pi alo hata: alota: Do yata:pa kua: hande Baibolo pita: ikana:ma: opitolo hamena: kone ota: ame do kone yaya:me leekeme. ²² Ipika: leeke pi manuma: tende pieke handaa iki paeyao siki leke opa penkiliputia pominolo hata: make haleke lomba mo ikana:ma: ipikina: do pi lemekeme. Ipikita: Diosepena: eiyeke dia:yekea laa ika: ika: kone lota: pu alu alu pimikime.

²³ Koto lemeke handaa Yesuma: mo wanda:hali pa:ta: alota: Ota: loa:me laa Ikana:ma: I pa:ta: make mo wanda:halima: amba: loma: loma: pa:la:me pi siki ma:nda: dupa lelimikie. Dokeda halio. Naka: yenita: naka: kone mea epeapeke lelimikie. Kutupa pi ma:nda: make I pa:ta: dupa lelimikie. Hau ma:nda: ma:nda: mo Kapeneami teke da nane hata: pi hande hau manuta: nikana:ma: amba: opuma:me. Kota: do naka: ota: teke da pa:ta: make kutupiki homeke haumanu kone pie laa lelimikie laata: ²⁴ Yesuma: iki pa:ta: alota: Ima: iki pa:ta: alome. Koda:na: pi wala:la: potopede hali ipika: teke wanda:halima: ipiki hone wotu na wilimikie. ²⁵ Opuu:pe. Ima: iki pa:ta: ota: pi alome. Mo Elaidia hayeke dina:ta: kineke wanda: sunuta: wotu aneke hapu mo Isulai da yu pa:ta: haemekeme. Koto natena: bapi tepona: sumba: yunki mindiki hata: lako

ota: na a:paata: da yu paeyao pa:ta: tea:ma: homa:la:eki wotu aneke hapu epeekeme. ²⁶ Kutu piekepate Koda:ma: Elaidiata: Isulai da yu pa:ta: hayeke wanda:hali ma:nda: pa:ta: na tapaeyekepate ipikita: mo Saidoni da yu tukiki pa:ta: hayeke teke da Sa:tepa:di hayeke kineke wanda: homeke pa:ta: tapaeyekeme. ²⁷ Kutupa make Koda:na: pi la: mea halo hayeke hali Elaisa hayeke dina:ta: kindi yeni homo haemeke wanda:hali wotu anakema: mo Isulai da yu pa:ta: haemekepate Koda:ma: koto wanda:halita: ota: ma:nda: hondo na mea epeaeyekepate pa Sitia da yu pa:ta: hayeke hali Neimana: homeke mea epeaeyekeme leekeme.

²⁸ Mo Koda:na: pi hotu haemeke da pa:ta: pitimiki wanda:halima: koto pi leekeeki opua ikana:ma: mineke tieke wotu pankemekeme. ²⁹ Kutupa ikana:ma: tiao Yesu minaa ika: teke da mina:pa:lao hama nane yolaa pemekeme. Mo ika: teke data: pote elina: hayekeeki yaalo Yesu mo pote elina: hatuku pua oni paeleke alena: poneke wato lopaaluekema: hatuku pemekeme. ³⁰ Kutu pimikipate Yesuta: mo wanda:hali anka:lopuna: pa:ta: kone pa pa:nka:pa peekeme.

*Yesuma: hoke temoko baena: leekeeki
(Maka 1:21-28)*

³¹ Kutupa Yesuta: mo Ka:lili da yu pa:ta: hayeke teke da Kapeneami nane peekeme. Puaata: mo hoto pitu haemeke natena: wanda:hali pa:ta: pi waleekeme. ³² Mo wanda:halima:ta: Yesuma: waleekeeki opuaata: leke opo handake wimikime. Pa ekipeke. Ipikana:ma: biki ula: halima: wala:la: tupa: waleeke handaa pimikime. ³³ Mo pi hotu haemeke da pa:ta:ta: hoke temoko pitieke hali ma:nda: hayekeme. Koto halima: Yesu handaata: ipiki pa:ta: wi aneke hapu la alota: ³⁴ Ae. Yesu Na:sa:tete da halio. Nakana:ma:ta: niki ameḷe eki puluekema: a:pa pipa:

laata: Neke epele ekita: niki paeyao mea hoeyaaluekema: a:pa pipe. Neketa: Ima: hone witolome. Neketa: Koda:ma: tapaeya: yako piki hali ya:ka:ta:me leekeme. ³⁵ Koto ekina: Yesuma: mo hoke temoko pa:ta: tandapiki pi alo hata: alota: Neketa: koto hali ota: mina:pa:lao naka: pi na leke ai hosiki ya:la:na: kone yopue leekeme. Koto pi leekeeki opua mo hoke temokoma: mo wanda:halina: leke taapuna: mo hali mea wato lopao yopusiki hama nane opolu baeyekepate mo halina: loke ma:nda: na mea hoeyaeyekeme. ³⁶ Koto eki handaata: wanda:hali paeyao sikima: penkilipa:tia pomua ika: ika: kone pi la alu alu pitolo hata: alota: Dota: ekipiki pimanu ala:pe laata: Do halita: you hali ma:nda:ma: leke nono pita:la: tupa: mo hoke temokomanu pa:ta: dupi dupi aleke handaa hama ipulimime lemekeme. ³⁷ Koto ekina:ta: wanda:hali manuma: Yesuma: pieke ekimanu handaata: da yu ma:nda: ma:nda: pa:ta:manu kendetia pomimikime.

*Wanda:hali wopu Yesuma: epeaeyekeeki
(Mat:tiu 8:14-17, Maka 1:29-34)*

³⁸ Yesu mo Koda:na: pi hotu haemeke da mina:pa:laota: Saimonona: da pa:ta: peekeme. Saimonona: meiyeke wanda:ta: titipu yeni tiekema: homa:pa wieke handaa ikana:ma: Yesu pa:ta: mo wanda:na: yeni hayeke tupa: la halemekeme. ³⁹ Kota: ipiki pua mo wanda: homa:pa wieke alena: pa:ta:liki nane pua tiao hata: mo hande titipu yeni hayeke ekima: mo wanda: mina:pa:laena: tanda piki pi leekeme. Kutupiki pi leeke handaata: mo yenima: mo wanda: mina:pa:lao tandela:pa yapeeke handaata: koto kone mo wanda:ma: tiao hata: mo tapakena: ne wamo peayekeme.

⁴⁰ Nate amba: pambeeke hoki naneta: wanda:halima: ika: yankeke sunu ane mone yeni manuma: homa:pa wia:tiki pimiki yeke handaa Yesu teke pa:ta: mea epemeke

handaa ipikana:ma: ipika: kiki iki manda wia:tiki pieke handaa paeyao mea epeatiki piekeme. ⁴¹ Kutupata: mo hoke temoko manuma: wanda:hali aneke tukiki pa:ta: pita e la:tiki yopulu hata: alota: Neketa: Koda:na: eiyeeke lemekeme. Yesuma: mo hoke temoko manuma: pi ma:nda: laama:na: pi taka:lake leekeme. Pa ekipeke. Ika: hone wimikipate ipikita: hande Mesaya yeke handaa pimikime.

Hotu haemeke damanu pa:ta: pi waleekeeki

(Maka 1:35-39)

⁴² Da panake kelepolo haena: Yesu ipikita: koto teke da mina:pa:lao wanda:hali na hala: da yu ma:nda: pa:ta: ipika: honumake siki peekeme. Kota: mo wanda:halima: Yesu ipiki pu moneaekeeki weitia pomu hao ipiki hayeke pa:ta: pua handa: witolota: ika: ta:na: piki ekita: Yesuma: iki na kiao pena: hone wia sa:sa: puluekema: taapemekeme. ⁴³ Koto hau pimikipate Yesuma: iki pa:ta: alota: Koda:ma: I tapaala: ekita: ipika: Kilu Tombuaio Hala: ekina: Pi Seliapo mandane teke da ma:nda: ma:nda: pa:ta: haleme wanda:halimanu pa:ta: make walono yeke I tapaeya:me leekeme. ⁴⁴ Koto ekina:ta: mo da yu paeyao pa:ta: ika: pi hotu haemeke da pa:ta:manu pomu lopa:tia pominolo hata: Koda:na: pimanu walao hayekeme.

5

Yesuma: ipika: disaipolo haliweki miekeeki

(Ma:tiu 4:18-22, Maka 1:16-20)

¹ Nate ma:nda:na: Yesuta: mo Kenesatete ikali leke wieke ikali tea: nane haena:ta: wanda:hali aneke wopuma: Koda:na: pi opuluekema: yeke ika: ika: kone pendilatia pulu hata: titi ata:ta: pimikime. ² Yesuma: mo ikali tea:na: kawaso yaapo wiekeeki handeekeme. Mo kawaso teke haliwekita: ika: kawaso yaapo mina:pa:laota: ika: tenkinu-manu tandepolo pitimikime. ³ Kutupa Yesuta: Saimono

ipika: kawasona: opa:liao ipikana:ma: Saimono pa:ta: alota: Naka: kawaso mo ikali houna: hosiki siki mo pate leke mea pue laa mo kawasona: pita: wanda:hali pa:ta: Koda:na: pimanu waleekeme.

⁴ Koto hande pi walo paeyao wetepe naneta: Yesuma: Saimono pa:ta: alota: Nakana:ma: naka: kawaso mo ikali noka: ula: alena: leke pendila moneae laata: Neke make naka: ta:ma:ni tonu ame_{le} ika: tenkinu paeyao do ikali pa:ta: ta:peli muemena: lopape leekeme. ⁵ Koto leeke handaa Saimonoma: ipika: pi litolo hata: alota: Tekehalio. Do timba andusa:na: niki paeyaoma: e tieke pokoma:pate ta:peli ota: homeke siki a:nda: make na muma:pate nakana:ma: aleke handaata: mo tenkinu paeyao paa ikali pa:ta: lopanoe leekeme. ⁶ Kotoeki pimiki dina:ta: ikana:ma: ta:peli ota: wotu aneke hapu mimiki yeke handaata: mo hande tenkinu paeyaota: tumbulu baasota: tunkuluekema: taapeekeme. ⁷ Kutu pieke handaa mo kawaso ma:nda:na: pitimiki haliwekima: ika: ta:ma:ni tonuma: iki tamba: mulu epena: yeke kiki wanke pitolo hata: ipupa: laa lemekeme. Iki a:paata: mo ta:pelimanu paeyao siki mo kawaso yaapona: mea wimiki ekima: mo hande kawaso yaapota: ikali pa:ta: honki loluekema: taapepekeme. ⁸ Kutu piekeeki handaata: Saimono Pidama: Yesu teke pa:ta: tumiki yotua_o alota: Tekehalio. Ita: hoke hau polo somema: I kiao pue leekeme. ⁹ Saimono ipiki ame_{le} haemeke haliweki ika: tenkinu paeyao siki pa:ta: ta:peli wotu anakema: mu wimikieki handaata: penkilipa:tia pomimikime. ¹⁰ Saimono ipika: ta:ma:ni pieke hamala: Sepedina: eiyeke yaapo Dia:mesi Dioni yaapoma: make penkilipa:tia pomipikime. Yesuma: Saimono pa:ta: alota: Nakana:ma: paala:ma: na homa:peke laata: Ekipeke ame do kini peaata: nakana:ma: pa haliweki mealipikie leekeme. ¹¹ Koto ekina:ta: mo kawaso yola:

mea mo ikali tea:na: mea wiata: ika: ala:ta: ala:ta: paeyao
mina:pa:lao Yesuna: hoki nane teli mea pemekeme.

Yesuma: hali ma:nda: mea epeaeyekeeki

(Ma:tiu 8:1-4, Maka 1:40-45)

¹² Nate ma:nda:na: Yesuta: mo kindi yenima: loke
paeyao tumbieke hali ma:nda: hayeke daoni ma:nda:
pa:ta: hayekeme. Koto halima: Yesu handaata: ipiki teke
pa:ta: a:pa oni kenkena: lopolo hata: alota: Tekehalio.
Nakana:ma: hone pia:ka:na:ta: I mea epeapeke ya:la:me
leekeme. ¹³ Koto leeke pi opua Yesuma: ipika: kiki
tindipao mo halina: lokena: wataaso hata: alota: Ima: ya
hone pa:la:me. Naka: loke epena:e. Koto leeke han-
daata: koto kone mo kindi yeni hayekeeki tandela:pa
peekeme. ¹⁴ Yesuma: pi honkopu hao ipiki pa:ta: alota:
Do pitolo ekita: ma:nda: pa:ta: ai na leketa: pa mo
yeni peao hala: halima: titina: amba:la naka: yeni ota:
paela:pe laa handena: ai ipiki pa:ta: pua:peke. Kutaata:
wanda:halima: naka: yenita: ota: paela:me hone wina: mo
hande Mosesima: la: wieke tupa: Koda: pa:ta: lia hala:la: ale
lia hala:peke leekeme. ¹⁵ Koto pi leeke pateta: wanda:hali
paeyaoma: Yesuma: pieke ekimanu da yu paeyao pa:ta:
la:tiki pomimikime. Koto ekinata: wanda:hali aneke ha-
puma: Yesu ipika: leeke pimanu opua make ipikana:ma:
ika: yenimanu mea epeaena: yeke epemekeme. ¹⁶ Kutu
pimikipate Yesuma: mo wanda:hali na hayeke alena: pua
Koda: pa:ta: yeni puluekema: pua:tiki piekeme.

Kiki anke lupa wiki hali ma:nda: epeaeyekeeki

(Ma:tiu 9:1-8, Maka 2:1-12)

¹⁷ Nate ma:nda:na: Yesuma: wanda:hali pa:ta: Koda:na:
pi walolo haena:ta: mandane Pa:tisi haliweki make mo
Lo Pimanu wala:la: haliweki make pitimikime. Koto hali-
wekita: Ka:lili kenke pa:ta: hala: daonimanu make Diudia

kenke pa:ta: hala: daonimanu make mo Diutuseleme teke da pa:ta: make a:pa pitimikime. Koto natena:ta: mo yeni homemeke wanda:hali paeyao Yesuma: mea epeaena: mo Tekehali Koda:na: weleta: ipiki pa:ta: aneke hapu hayekeme.

¹⁸ Mandane haliwekima:ta: mo kiki anke lupa wiki some ma:nda: tilina: mea tia a:paata: ipiki mo da tukiki pa:ta: tia pua Yesuna: leke tonkona: pua tu uluekema: taapemekeme. ¹⁹ Kutu pimikipate polo pimiki pota:ta: wanda:hali wotu aneke hapuma: tumbieke handaata: ikana:ma: mo hali da tukiki pa:ta: tia pua:peke pota: ma:nda: na wiekeme. Koto ekina:ta: mo haliwekima: hande da holuna: mea opa:liao ka:ka:na: mea wiao ipika: loketa: tilina: wia mo wanda:hali anka:lopuna: Yesu hayeke alena: uniaemekeme. ²⁰ Kutupa Yesuma: mo haliwekina: hone tulaemekeeki handaata: ipikana:ma: mo kiki anke lupa wiki hali pa:ta: alota: Kame. Naka: hande pi hoke hau manuta: pa paeyaasa:me leekeme. ²¹ Koto leekeeki opuaata: mo Lo Pimanu wala:la: haliweki make mo Pa:tisi haliweki paeyaoma: ika: ika: kone pi pi alo alota: Mo Koda:na: biki hoeyaaso pimanu ala: halita: epi ya:ka:ta:pe. Ma:nda:na: hoke hau manuta: Koda:ma: homeke ana:na: paeyaapeke ya:la:taa lemekeme. ²² Kutupa mo haliwekima: hone wimiki ekita: Yesuma: amba: hone wia iki pa:ta: alota: Ekipeke ikana:ma: ika: hone pa:ta: do honemanu witelemepe laa lota: pitolo alota: ²³ Do pi yaapona: yapa: pa:la: ekita: handoeki ka:ta:pe. Naka: hokeeki pa:la:eki manuta: pa paeyaasa:me laa la:la:eki yapa: pa:la:pe o Tiao pue aloeki yapa: pa:la:pe laa ²⁴ Ima: iki pa:ta:ta: Wanda:halina: Eiyekema: do kenkena: hata: hoke haumanu paeyaapeke wele wia halo ekita: ame peneme yanoma: handa:pa:peke leekeme. Koto ekina:ta: Yesuma: mo hande kiki anke lupa wiki hali pa:ta: alota: Ima: neke

pa:ta: alome. Ame tiao. Naka: tilita: da pa mea tia pue leekeme. ²⁵ Koto tomona: kone mo wanda:halina: leke tonka:na: mo hande hali tiao mo ipiki pelieke tili mea tia ipika: da nane pulu hata:ta: Koda:na: biki mea miniliatia peekeme. ²⁶ Kutupa koto piekeeki handaata: mo hande wanda:hali manuta: penkilipa:tia pomua ikita: pututuma: homolo hata: Koda:na: biki mea miniliaaso alota: Ameta: nikana:ma: na handeke epeke haumanu wotu handoma:me lemekeme.

Yesuma: Lipae miekeeki

(Matiu 9:9-13, Maka 2:13-17)

²⁷ Wetepena: Yesu hama opolu bao pulu hata: dakisi mani mu hayeke hali ma:nda: ipika: biki Lipae han-deekeme. Koto halita: mo dakisi mani mu hayeke opisi pa:ta: pitiekeme. Yesuma: Lipae pa:ta: alota: I telia: mea epoe leekeme. ²⁸ Koto ekina: Lipae tiao ipika: ala:ta: ala:ta: paeyao siki kiao Yesu telia: mea peekeme.

²⁹ Kutupa Lipaema:ta: ipika: da pa:ta: Yesuna: aneke ne ma:nda: pambaeyekeme. Lipaema: wi leeke epemeke haliweki ameḷe mo dakisi mani mu haemeke haliweki aneke hapu make pa mandane haliweki make ipika: da pa:ta: pitimikime. ³⁰ Kutupa mandane Pa:tisi haliweki manuma: make iki ameḷe apa:taemeke mandane Lo Pi wala:la: haliwekima: make Yesuna: disaipolo haliweki pa:ta: ka:nda: piki pimanu lota: pitolo hata: alota: Mo dakisi mani mu haleme haliweki make mo hoke hauma: haḷi pieke handaa mina:pa:laemeke wanda:hali ameḷe mandake pa:ta: pita: ne ikalimanu ekipeke nalemepe laa lota: pimikime. ³¹ Koto ekina:ta: Yesuma: ika: pi hombo peaaso hata: alota: Mo wanda:hali ma:nda: epima: yeni na home-meka:na:ta: kota: dokeda haliweki pa:ta: na pu halemepate ota: yeni homo haleme wanda:hali homeke dokeda hali pa:ta: pu halememe. ³² Ima:ta: epeke hau pu haleme

wanda:hali hone ma:nda: la:ka:la wina:yeke wi loluekema: na epoa:pate pa hoke hau pu haleme wanda:hali wi loluekema: epoa:me leekeme.

Nee pi wia:peke ekina: lota: pimikieki

(Ma:tiu 9:14-17, Maka 2:18-22)

³³ Kota: mandane wanda:halima: Yesu pa:ta: dupa lemekeme. Dionina: disaipolo haliweki make mo Pa:tisi haliwekina: disaipolo haliweki make nate paeyao nee pi u moneaaso hata: Koda: pa:ta: yeni pea:tiki pu halemepate pa naka: disaipolo haliwekima:ta: ikali ne manuta: pa no halememe lemekeme. ³⁴ Koto ekina: Yesuma: ika: pi hombo peaaso hata: alota: Ika: honema:ta: hali ma:nda:ma: wanda: panake mea pita: ne pambolo hata: mo wi leeke epemeke wanda:halima: ipiki ame_{le} pa mandake pitu haya:ka:na:ta: koto wanda:halita: ne na neke pi wipe lea:ka:na:ta: opilimikipe. Ota: dia:me. ³⁵ Koto pa:la:pate mo wanda: panake mina:la: halita: ma:nda:ma: hatuku pua:peke nate opolo epea:ka:na:ta: kota: koto natena:ta: ikana:ma: nee pi wia:tiki pu halimikie leekeme.

³⁶ Yesuma: iki pa:ta: onkoluma: pi ma:nda: dupa leekeme. Hali ma:nda:ma: ipika: sinkipiki amba: sedi ma:nda: epeaaluekema:ta: ipika: panake sedi tunkulu mea mo amba: ekina: na tombilieke. Koto hau pia:ka:na:ta: kota: ipikana:ma: ipika: panake sedi tunkulieke make mo panake aka:ta: tunkulu mieke mo ambisanake sedi mandakena: apa:tao tombilia:ka:na:ta: mandake na pilieke.

³⁷ Koto tupa: kone hali ma:nda:ma: ambisanake ma:na: yonkelekema: wa:pa:la: ipi kanake pa:ta: panake waini ikali na holo pambilieke. Koto hau pia:ka:na:ta: mo panake waini ikalima: mo ma:na: yonkelekema: wa:pa:la: amba: ipi kanaketa: sinkipa hoelo baalieke leekeme. Kutupa mo ma:na: yonkeleke make hoeyalieke leekeme. ³⁸ Dia:me. Mo panake waini ikalita: mo panake ma:na: yonkelekema:

wa:pa:la: ipi kanakena: holo pambilieke. ³⁹ Kutupa mo amba: waini ikali amba:la: nala: halima:ta: mo panake waini ikali napeketa: kialieke. Ekipeke. Ipikana:ma: amba: waini ikalita: ota: a:pa:la:me lelieke leekeme.

6

Hoto pila: natena: pi ula:eki

(Matiu 12:1-8, Maka 2:23-28)

¹ Yesuta: ipika: hoki nane telimiki haliweki ameḷe Diu wanda:halina: hoto pila: nate homekena: mo konima: handeke ale widi emanu pa:ta: pemekeme. Kutupa ipika: disaipolo haliwekima: mo widi kilikimanu honda: mea ika: kikima: da:ka:pa: mina: bepia kilikimanu homeke nemekeme. ² Kutupa mo mandane Pa:tisi haliwekima: alota: Pa ekipeke ikana:ma: mo nika: Lo Pi manuma: la:la: tupa: mo Hoto Pila: Natena: na pea:pa:peke la:la: ekita: ekipeke pitolo pimipe lemekeme.

³ Koto lemeke Yesuma: iki pa:ta: alota: Deipidi ipiki ameḷe haemeke haliweki hoto ma:nda:na: tea:ma: homolo hata: Deipidima: pieke ekita: na yata:pemepe.

⁴ Ipikana:ma: mo Koda:na: da tukiki pa:ta: honda: pamba puaata: mo wanda:halima: Koda: pa:ta: halemeke palaowa pua mea neekeme. Kutupa ipiki ameḷe haemeke haliweki make mea haleekeme. Kutu piekepate mo wape pea ula: Lo Pi manuma: alota: Do palaowata: wanda:hali ma:nda:ma: na napa:peke ya:la:pate ota: mo yeni peao haemeke da handeteke haemeke haliwekima: homeke napa:peke ya:la:me la:la:me laata: ⁵ Yesuma: ipika: pi lo paeyaaso hata: alota: Hoto pila: nateta: Wanda:halina: Eiyekema: handeteke hala:me leekeme.

Yesuma: kiki hoke hali epeaeyekeeki

(Matiu 12:9-14, Maka 3:1-6)

⁶ Mo hoto pila: nate ma:nda:na: Yesuta: mo Diu haliwekina: pi hotu haemeke da ma:nda: pa:ta: honda: pamba Koda:na: pi waleekeme. Kutupa koto pa:ta: mo popeke nane kiki hapueke endiki hali ma:nda: hayekeme. ⁷ Mo wape pea ula: Lo Pi walo haemeke haliweki make Pa:tisi haliwekima: make Do nika: Hoto Pila: Natena: Yesuma: ma:nda: mea epeaalia:pe laa handa:hake wimikime. Yesuma: pi yamba:lea:me loluekema: yeke pimikime. ⁸ Kutu pimikipate Yesuma:ta: mo haliwekina: hone wimikieki amba: handa: wiaata: mo kiki hapueke endiki hali pa:ta: alota: Tiao. Do wanda:halina: leke popeleke nane epoe leekeme. Mo halita: tiao mo wanda:halina: leke popeleke nane tiao halo yapeekeme. ⁹ Kutu pieketa: Yesuma: mo wanda:hali pa:ta: alota: Ima: iki pa:ta: lota: pitolome. Mo Hoto Pila: Natena: nika: Lo Pi ula: ekima:ta: eki pea:pa:peke la la:la:pe. Pa tamba: muluekema: o hoeyaaluekema: la:la:pe. Mo wanda:halina: hala:eki tamba: muluekema:pe o hoeyaaluekema:pe laa lota: piekeme. ¹⁰ Kotoeki laata: Yesuma: leke taka:lakema: mo haliweki handa: mone mone pitolo hata: mo some pa:ta: alota: Naka: kiki tindipae leekeme. Koto leeke mo halima: ipika: kiki tindipaeyeketa: paa epeekeme. ¹¹ Kutu pieke handaa mo Lo Pi walo haemeke haliwekima: mo Pa:tisi haliwekima: tonka:na: mineke pankolo hata: titipu tieke a:meiyeke handaa Yesu pa:ta:ta: eki pumana:pe laa a:nda: lombemekeme.

Yesuma: ipika: 12 Aposolo haliweki miekeeki

(Ma:tiu 10:1-4, Maka 3:13-19)

¹² Koto dina:ta: Yesuta: Koda: pa:ta: yeni puluekema:yeke pote ma:nda: a:meiya peekeme. Koto timba andusa:na: Yesuma: yeni paa pitolo ombu pitina:ta: da paa kelepeekeme. ¹³ Kutupa nate teeketa: Yesu ipika: hoki nane tolu haemeke haliweki paeyao wi leekeme.

Koto haliweki tukiki pa:ta: kone 12 haliweki maleke litolo hata: alota: Ikita: yaka Aposolo haliweki hapa:peke leekeme. ¹⁴ Mo haliwekina: biki manuta: Saimono Yesuma: leeke biki ma:nda:ta: Pida ipika: hameke A:ndutu make Dia:mesi Dioni Pilipi Badolomiu make ¹⁵ Ma:tiu make Tomasi make A:lopiasina: eiyeye Dia:mesi make Saimono ipika: biki ma:nda:ta: Seloti make ¹⁶ Dia:mesina: eiyeye Diudasi make Isekatiotina: eiyeye Diudasi ipikita: hande Yesu ba:sa: pulu yapolo pieke some hayekeme.

Yesuma: wanda:hali wamo piekeeki pita: pi wala:la:eki yaapo

(Ma:tiu 4:23-25)

¹⁷ Kutupa Yesuma: mo Aposolo haliweki ameḷe mo hande potena: hao hola:pa:niao ikita: epeke hawete epekena: Yesu ipika: hoki nane tolu haemeke haliweki paeyao ameḷe hata: tiao hayekeme. ¹⁸ Koto dina:ta: Diudia da yu paeyaona: haemeke wanda:hali make Diutuseleme daoni wanda:hali make epemekeme. Kutupa mo dawala ikali tea: pa:ta: hayeke teke da yaapo Taiya pita: Saidoni da yu pa:ta: haemeke wanda:hali make epemekeme. Ikita: Yesuma: waleeke pi opuluekema: make ika: yeni ta:ta: ta:ta: hayekeeki mea epeaena:yeke make a:pa mombelemekeme. Koto dina:ta: mo hoke temokoma: ka:nda: mea peatiki pimiki wanda:hali make ipiki pa:ta: epemeke handaa Yesuma: mea epeaeyekeme. ¹⁹ Mo wanda:halina: yenimanu mea epeapeke honkopu tieke Yesu pa:ta: hao yapeeke handaa mo wanda:hali paeyaoma: ipiki wataluekema: taapemekeme.

Ta:na:ma: homa:pekeeki make e lapekeeki yaapo

(Ma:tiu 5:1-12)

²⁰ Yesuma: ipika: hoki nane tolu haemeke haliweki handolo hata: alota: Natehali wanda:halita: ta:na:ma: homo halememe. Koda:na: Kilu Tombuao Hala: ekita: ika: ekie.

²¹ Ame tea:ma: homeleme wanda:hali iki ta:na:ma: homo halememe. Ikita: weleke tieke telieke. Ame e aleme wanda:hali ikita: ta:na:ma: homo halememe. Ikita: kite-limikie. ²² Ikita: mo Wanda:halina: Eiyeké tolu hale-meke handaa mandane wanda:halima: iki pa:ta: yaala:ma: homao make tanda ku make ika: biki hoeyaaluekema: hoke ba:sa: pitolo yayapiki pimanu sa:mba:lao pitolo haena: kone ²³ pa pina:ma: ikana:ma:ta: pa epeke puki haaso hata: ta:na:ma: homolo make pita ponka: lapa:peke. Pa ekipeke ika: mulu peleme yenki tieketa: oli hepeni nane wiawala:me. Amba: hande haemeke potopede haliweki pa:ta: make ika: apa:meima: pimieki kone pitolo pitelememe. ²⁴ Koto pa:la:pate aiyo ame do hamoko haaseme wanda:halio. Iki pa:ta:ta: ka:nda: tieke ipula:me. Ika: epeke tupa: hao pa:limi ekita: ame homeke minelememe. ²⁵ A:pei. Ame do weleke tumbao hala: wanda:halio. Ka:nda: tieke ipula:me. Ikita: tea:ma: homilimikie. A:pei. Ame kitaleme wanda:halio. Ka:nda: tieke ipula:me. Ikita: ika: pukima: e tieke alo hata: e pankeke lopena: lelimikie. ²⁶ A:pei. Wanda:hali paeyaoma: ika: hauna: pi laemeka:na:ta: ka:nda: tieke ipula:me. Ekipeke amba: kiake koto wanda:halina: apa:meima: mo makeaaso potopede haliweki tonu pa:ta: lo haemeke tupa: kone alo alememe leekeme.

*A:nda: tunkuliki wanda:hali pa:ta: pukima: homa:la:eki
(Matiu 5:38-48, 7:12)*

²⁷ Pate ame ya pi opiteleme wanda:hali iki pa:ta:ta: Ima: dupa alome. Ika: a:nda: tunkuliki wanda:hali pa:ta:ta: pukima: homo hapa:peke. Kutupa iki pa:ta: honditi pu haleme wanda:hali pa:ta: tonka:na: epeke hau homeke pu hapa:peke. ²⁸ Iki pa:ta: keke pi aleme tapake pa:ta:ta: pukipiki pi homeke lapa:peke. Kutaa make iki hoeyaseme tapake pa:ta:ta: yeni peawapa:peke.

²⁹ Hali ma:nda:ma: naka: pakena: lia:ka:na:ta: mandane pakena: make lina: lapeke. Hali ma:nda:ma: naka: kosa: aka: mia:ka:na:ta: naka: sedi make mina: lapeke.

³⁰ Hali ma:nda:ma: neke pa:ta: ale ma:nda: kie laa honke lea:ka:na:ta: hala:peke. Hali ma:nda:ma: naka: ala:ta: ma:nda: mia:ka:na:ta: ipiki pa:ta: Yaka ale paa kie laa paa na mia:peke. ³¹ Mandane wanda:halima: iki pa:ta: pina:e hone u haleme tupa: ikana:ma: ana:na: iki pa:ta: make mandake hau pu hapa:peke.

³² Iki pukima: homeleme wanda:hali pa:ta: homeke ikana:ma: pukima: homemeka:na:ta: pa ekipeke ikita: Koda:na: epeaasa: ekita: milimipe. Hoke hau pu haleme wanda:halima: kone iki pa:ta: pukima: homeleme wanda:hali pa:ta:ta: pukima: homo halememe. ³³ Kutupa ikana:ma: iki pa:ta: epeke haumanu piteleme wanda:hali pa:ta: homeke paa epeke haumanu pimika:na:ta: kota: Koda:na: epeaasa: ekita: ekipeke kilieke ya:ka:ta:pe. Mo hoke hau pu haleme wanda:hali make koto hau koto tupa: kone pu halememe. ³⁴ Kutupa make ikana:ma: ala:ta: ma:nda: I pa:ta: paa kilimikie hone witolo hata: tondiki halemeka:na:ta: kota: Koda:na: epeaasa: ekita: ekipa milimikipe. Mo hoke hau pu haleme wanda:halima:ta: ika: haleme tupa: paa muluekema: ika: ala:ta: ala:ta: mo hoke hau pu haleme yankeke tonu pa:ta: kone halo halememe. ³⁵ Dia:me. Ika: a:nda: tunkuliki wanda:hali pa:ta: pukima: homa iki pa:ta: epeke hau homeke pu hapa:peke. Ikana:ma: wanda:hali ma:nda: pa:ta: ala:ta: ma:nda: tondiki halemeka:na:ta: paa muluekema: hone na u hapa:peke. Kutu pu haemeka:na:ta: ika: yenki aneke hapu meata: oli Koda: Manda Hala: Tiekena: eiyeye titi halimikie. Ekipeke Koda:ma:ta: mo ipika: epeke haumanu pita:la: ekina: ta:na:e pi na lo haleme wanda:hali make mo hoke haumanu wotu pu haleme wanda:hali pa:ta:

make epeke hau pu hala:me. ³⁶ Koto ekina:ta: ika: Apa:ma: iki pa:ta: a:ta:ma: homolo hata: tamba: mu hala: tupa: kone ikana:ma: make mandane wanda:hali pa:ta: a:ta:ma: homolo hata: tamba: mu hapa:peke leekeme.

Pi yokaalu pita:la:eki

(Ma:tiu 7:1-5)

³⁷ Koda:ma: iki pa:ta: pi yokaalu kiaapa:na: ikana:ma: make ma:nda: pa:ta: pi yokaalu na hala:pa:peke. Kutupa ma:nda: na teli pimika:na:ta: kota: Koda:ma: make iki na teli pilieke. Mandane wanda:halima: iki pa:ta: hoke hau pelemeeki ikana:ma: pa paeyaemeka:na:ta: kota: Koda:ma: make ika: hoke hauta: pa paeyaalieke. ³⁸ Ma:nda: pa:ta: ala:ta: ma:nda: pa hameke kone halemeka:na:ta: kota: Koda:ma: iki pa:ta: ipiki epetolo hata: ota: anekehapu tumbao iki pa:ta: wendiao kilieke. Ekipeke ikana:ma: ma:nda: pa:ta: manda: meao haleleme tupa: kone Koda:ma: iki pa:ta: make koto tupa: manda: meao kone kilieke leekeme.

³⁹ Kutupa Yesuma: iki pa:ta: onkoluma: pi ma:nda: dupa leekeme. Leke holupiki hali ma:nda:ma: leke holupiki hali ma:nda: hatuku pua:peke na ya:la:pate pa pea:ka:na:ta: ipiliki telipina: ikali hanka:na: pa:ta: pua lopilipikie.

⁴⁰ Sukulu pita:la: weki o wandikita: ipika: wala:la: disa some lombei peao na hala:me. Pate mo wekiwandikima: ika: sukulu pitelemeeki paeyaemeka:na:ta: kota: ikita: mo disama: handilimikie leekeme.

⁴¹ Ekipeke naka: kamena: leke pa:ta: ula: dokolo siki hone wopu witolo hata:ta: mo naka: lekema: ula: ti taka:la:pake tieketa: hone na u halepe. ⁴² Mo ti taka:la:pake tieke naka: leke pa:ta: pa wina: alo hata:ta: ekipa naka: kame pa:ta:ta: Naka: leke ula: dokolo siki meanoel elipikipe. Aa. Makeaasa: hau pu hala: someo. Titina: mo naka: leke pa:ta: ula: ti taka:la:pake kiake amba:la: mea

baeka:na:ta: kota: mo naka: kamena: leke pa:ta: ula: dokolo siki meawaluekema:ta: epeke handilipikie leekeme.

Tina: hau pita: ipika: kilikina: hau yaapo

(Ma:tiu 7:16-20, 12:33-35)

⁴³ Ipi saosao liki ti ma:nda:ma:ta: hoke kiliki na a:ilieke. Kutupa make haka:teke ti ma:nda:ma:ta: epeke kiliki na a:ilieke. ⁴⁴ Ti paeyaota: dupiki ti ya:ka:ta:me laata: ipika: kiliki a:eta:la: ekima: peneme yao la kilieke. Ikana:ma: nose kiliki taluekema:ta: sutekena: na talimikie. Kutupa mo waini kiliki taluekema:ta: mo taola: puna: na talipikie leekeme. ⁴⁵ Epeke halima:ta: ipika: puki pa:ta: a:mbao ula: epeke hau manuta: hama nane koto epeke haumanu homeke peneme yao walieke. Hoke halima:ta: ipika: puki pa:ta: a:mbao ula: hoke hau manuta: hama nane koto hoke haumanu homeke peneme yao walieke. Ipika: kake pa:ta: ala: pi manuna: teke tieketa: ipika: puki pa:ta: ula:me leekeme.

Hali yaapoma: da yaapo a:eyalu pipikieki

(Ma:tiu 7:24-27)

⁴⁶ Pa ekipeke ikana:ma: I pa:ta: Tekehalio. Tekehalio alo hata: pu halemepe. ⁴⁷ Ma:nda: epima: I teke pa:ta: a:pa yaka pi opua pimika:na:ta: Ima:ta: ikita: dupiki halie laa manda: meanoe. ⁴⁸ Ipikita: hali ma:nda: ipika: da a:eluekema:ta: yu amba:la aowa:tia pua toopi handa: witolota: pinkimanu koto toopi manda nokopo hala: hali tupa:e. Ikali tieke ta ipulu hata: hande da a:pa wataa hande hande piekepate hande data: na lombeekeme. Pa ekipeke mo data: ota: epeke tupa: a:eyeke handaa piekeme. ⁴⁹ Koto pa:la:pate wanda:hali ma:nda: epima: yaka pi opuaata: na pimika:na:ta: ipikita: mo kenke toopi na handa: wiki hata: kone pa hameke pinki nokopo hala: hali tupa:e. Mo hande ikali tieke ta a:pa mo hande da

wataa hande hande pieke pa:ta: kone lombeekeme. Hande da lombolo hata:ta: ota: hoke tupa: anekema: lombeekeme leekeme.

7

*Ami you halina: e pokaasa: some epeaeyekeeki
(Ma:tiu 8:5-13)*

¹ Kutupa Yesuma: mo wanda:hali pa:ta: koto pimanu lo paeyaota: mo Kapeneami daoni nane peekeme. ² Koto pa:ta: mo Loma: ami haliwekina: you hali ma:nda: hayekeme. Koto halima: ipika: pukima: ta:na: tieke homeeke e pokao hayeke hali teke pa:ta: homuluekema: taapeekeme. ³ Kutu pieke handaa mo ami you halima: Yesuma: pieke ekimanu opuaata: ipikana:ma: mo mandane Diuna: tondiki haliweki pa:ta: Yesuma: mo ipika: e pokao hayeke some a:pa epeawaena: yeke handaa mulu pupe laa tapaeyekeme. ⁴ Koto tondiki haliwekima: Yesu pa:ta: a:pa ota: meme piki honke alo hata: alota: Do halita: nakana:ma: epeke tamba: mia:peke ya:la: halie. Pa ekipeke. ⁵ Ipikana:ma: nika: wanda:hali teke pa:ta: pukima: wotu homo hala: make ipikana:ma: ipika: siki kone nika: pi hotu haloma: da ma:nda: a:eyaeya:me leekeme.

⁶ Kotoeki opuaata: Yesuta: mo haliweki ameḷe mandakena: pua mo da teke pa:ta: polueke alo pulu haena: mo ami you halima: ipika: yankeke tonuma: Yesu pa:ta: dupiki pimanu lena:yeke tapaeyekeme. Tekehalio. Pina: pae. ⁷ Neke ya da pa:ta: epoelena: loluekema:ta: Ita: epeke hali dia:ya:la: ekina: na ipilipikie laa Neke hale alena: a:pa:peke make ota: ana: na pa:la:me. Nakana:ma:ta: ipika: yeni pa paena:e pi homeke leka:na:ta: kota: ya e pokaasa: someta: tialieke. ⁸ Pa ekipeke. Ita: mandane ami you hali oto pa:ta: halome. Kutaa I oto pa:ta: make mandane ami haliweki halememe. Kutupa Ima: ma:nda: pa:ta: Pue loa:ka:na:ta:

pelieke. Ma:nda: pa:ta: make Epoe loa:ka:na:ta: ipilieke. Kutupa yaka pa hameke e pokaasa: some pa:ta: Do e pokae loa:ka:na:ta: kota: ota: pealieke leekeme.

⁹ Koto leekeeki Yesuma: opuolota: penkilipa:tia pomino hata: mo hande ipiki telimiki wanda:hali pa:ta: la:ka:la: moneao handolo hata: alota: Ima: iki pa:ta: ota: pi alome. Dupiki hone tulaake some homeke ma:nda: a:nda: I na handolome. Mo Isulai tapake tukiki pa:ta: kone ota: ma:nda: a:nda: na handa: ulume. ¹⁰ Kutupa mo tapaeya: haliweki paa la:ka:la mo ami you halina: da pa:ta: pua mo hande e pokao hayeke halita: pa epeke tupa: tiao pitiekeeki handemekeme.

Yesuma: wanda: kinekena: weki mea tiaeyekeeki

¹¹ Hosiki siki haota: wetepe nane Yesu ipika: hoki nane telimiki haliweki make wanda:hali wotu anekehapu ameḷe Neini daoni pa:ta: pemekeme. ¹² Ipiki pua mo teke da anekena: wieke daoni pota: kake pa:ta: opolo polueke alo pulu haena: mandane haliwekima: mo homeeke hali toko mea hoilu poluekema: yeke tia ipulu pitimikime. Mo homeeke halita: kineke wanda: siki ma:nda:na: ota: homeke weki siki yeekeme. Mo teke da aneke pa:ta: haemeke wanda:hali woputa: mo kineke wanda: siki ameḷe ipulu pitimikime. ¹³ Tekehalima: mo hande kineke wanda: handaata: ipika: pukima: a:ta: tiekema: homolo hata: ipikana:ma: mo wanda: pa:ta: alota: E na lapee leekeme. ¹⁴ Kutupa ipikana:ma: mo toko tia epemeke bokosi teke pa:ta: pua wataeyekeme. Kutu pieketa: mo hande hali toko timiki haliwekima:ta: pa tupaleke handeteke haemekeme. Yesuma: alota: Wekio, Ima: neke pa:ta: loma: tiaē leekeme. ¹⁵ Mo hande homeeke wekita: paa tiao pita:ta: pimanu lombo leekeme. Kutu pieke Yesuma: mo hande wekita: inkiki pa:ta: hala: moneayekeme.

¹⁶ Koto ekina:ta: wanda:hali paeyaoma: dupiki hau hando hao pututuma: homolo hata: Koda:na: biki mea miniliaaso hata: alota: Ota: aneke potopede ma:nda: niki tukiki pa:ta: a:pa:la:me. Koda:ma: ipika: wanda:hali tamba: muluekema: yeke a:pa:la:me lemekeme. ¹⁷ Do hande Yesuma: pieke ekina: pi manuta: koto kenke paeyao pa:ta: make mo kenke honiki honiki paeyao pa:ta:manu latia pomimikime.

*Dionima: Yesu pa:ta: tapae yeke hali yaapo
(Mat:tiu 11:2-19)*

¹⁸ Koto dina:ta: Dionina: hoki nane tolu haemeke hali-wekima: Yesuma: pieke ekimanu paeyao ipiki pa:ta: la halemekeme. Koto leeke Dionima: ipika: disaipolo hali yaapo wi la:mea ¹⁹ alota: Tekehali pa:ta: pua dupa lota: pea:pa:peke. Neketa: hande Dionima: Ipilieke leeke niki paeyaoma: yu wia haloma: hande hali ya:ka:ta:pe o hali ma:nda: epena: yu wia hamonope laa Yesu pa:ta: lota: pea:pa:peke leekeme. ²⁰ Mo hande hali yaapota: Yesu pa:ta: opolo a:pa alota: Mo bapitaisi peao hala: hali Dionima: neke pa:ta: diki tapae yeke handaa epopa:me. Neketa: Dionima: hande ipilieke leeke yu wia haloma: hali ya:ka:ta:pe o paa hali ma:nda: epena: yu wia hamonope laa lota: pitolopa:me lepekeme.

²¹ Koto tomona: kone Yesuma: yeni ta:ta: ta:ta: hake wanda:hali make hoke temoko pitieke wanda:hali wopu make leke holu piki wanda:hali make paeyao mea epeatiki piekeme. ²² Kutupa Yesuma: mo Dionima: tapae yeke hali yaapona: pi hombo peaaso hata: alota: Ipiliki paa la:ka:la puaata: do handepe ekimanu make do opipieki paeyaota: Dioni pa:ta: pua la hala:pa:peke. Dupa lapa:peke. Mo leke holu piki wanda:halita: ameta: paa handele-meme. Mo anke dola:pake piki wanda:hali make ameta: pota: pulimime. Kutupa mo kindi yeni hala: wanda:hali

make ameta: epeke tupa: halememe. Mo katake poka:la: wanda:hali make ameta: pi ana:na: opitelememe. Ota: homemeke wanda:hali make ameta: paa mea tiao epeke tupa: halememe. Kutupa maketa: mo hande Pi Seliapota: mo natehali wanda:hali sunu pa:ta: wala:la:me laata: ²³ I pa:ta: hone yaapo yaapo lo na wimika:na:ta: kota: koto wanda:halita: ta:na:ma: homo halememe laa lapa:peke leekeme.

²⁴ Mo hande hali yaapo Yesu mina:pa:lao pepeketeta: Yesuma: koto pa:ta: haemeke wanda:hali pa:ta: Dionina: pi dupa laeyekeme. Ikana:ma: mo hapupapeke alena: Dioni handuluekema: pemeke hauta: ota: aleke handuluekema: pemepe. Poma: mo ambu mea anemone pea mekeaasa:eki handuluekema: pemepe. ²⁵ Ikana:ma: koto alena: ota: aleke handuluekema: pemepe. Ikana:ma: hali ma:nda:ma: epeke hamoko aka:manu pambao halia:eki handuluekema: pemepe. Kutupiki aka:manu yama haleme wanda:halita: hamoko hali leke hata: kini haliwekina: aneke da epeke pa:ta: homeke halimikie. ²⁶ Ikana:ma: I la kipa:e. Aleke handuluekema: pemepe. Potopede hali handuluekema: pemepe. Aowe. Ota:e. Kutu pimi-pate ipikita: mo potopede haliweki paeyao ota: ankulake hali handememe. ²⁷ Koto ekita: mo hande Baibolo bukama: Dionina: piekeeki dupa lao ula:me. Koda:ma: alota: Neketa: ai na epeke halena:ta: amba: titina: Ima: ya pimanu mea epena:yeke hali ma:nda: tapalueke. Titina:ta: ipikana:ma: naka: pota: pilawalieke laa la:la:me laata: ²⁸ Yesuma: iki pa:ta: alota: Opuu:pe. Dioni ipikita: amba: haemeke haliweki paeyao lu ankulala:pate Koda:na: Kilu Tombuao Hala: alena: oto pa:ta: hala: hali ipikita: Dioni lu ankulao hala:me leekeme.

²⁹ Wanda:halima: koto pi opuaata: iki make mo dakisi mani mu haemeke haliweki ameje paeyaota: Dionima: amba: iki bapitaisi peaena: laata: ame dota: Yesuna: pi

opitolo hata:ta: Koda:na: hau manuta: ota: tikitiki ya:la:me lemekeme. ³⁰ Pate mo Pa:tisi haliweki pita: Lo Pi walo haemeke haliwekima:ta: Koda:ma: iki pa:ta: hone pa:la:eki manuta: kiaasota: Dionima: iki bapitaisi peaapa:na:yeke kiaemekeme.

³¹ Koto ekina: Yesuma: alota: Ameta: do kenkena: haleme wanda:halita: aleke tupa: manda: meanope o ikita: alekema: handelemepe. ³² Koto wanda:hali ikita: mo makedi hama pa pitu haleme wekiwandikima: handelememe. Mo tapake ma:nda:ma: pa mo tapake ma:nda: pa:ta: wi la:moneaso hata: alota: Nikana:ma: iki sama: pumena:yeke tapeke luma:pate ikana:ma: sama: na piki kiaememe. Koto ekina: nikana:ma: pa homa: emelimanu laoma:pate ikana:ma: e na leke kiaememe laa lemekeme. ³³ Mo hande bapitaisi peao hayeke hali Dionima: hoto paeyaota: hoto ma:nda:na: nee pi wia:tiki piekeeki make waini ikali na na:tiki pieke ekina: ikana:ma: alota: Ipikita: hoke temoko pila: halie lememe. ³⁴ Koto lemepate mo Wanda:halina: Eiyeye ipiki a:paata: ne make ikali a:pa na:tiki pieke handaata: ikana:ma: alota: Do hali handa:pa: ikali ne wopu no hake some ya:ka:ta:me. Kutupa ipikita: mo dakisi mani mu haleme haliweki make mo wanda:halima: ta:na:ma: na homeleme tapekena: yankeke hala:me laa lememe ³⁵ laata: Koda:na: epeke hone wita:la:eki tolu haleme wanda:hali ika: hauma: kone mo hande hone wita:la: ekita: ota: epekeekie laa peneme yao halimikie leekeme.

Yesuma: Pa:tisi hali ma:nda: Saimonona: da peekeeki

³⁶ Kutupa nate ma:nda:na: mo Pa:tisi hali ma:nda:ma: ipika: da pa:ta: Yesu ne nolo epena: yeke wi leeke handaa Yesuta: ne nolueke alo pua pitiekeme. ³⁷ Kutupa koto da teke pa:ta:ta: hali yolo hayeke wanda: ma:nda: hayekeme. Koto wanda:ma: Yesuta: mo Pa:tisi halina: da pa:ta: a:pa

ne no pila:me lemeeki opuaata: ipikana:ma:ta: a:la:ba:seta: toopima: wepiki kanakena: mo totopo wotu piki oeta pam-beekeeki mea mina: mo da pa:ta: epeekeme. ³⁸ Kutupa mo wanda:ma: Yesuna: hoki nane a:pa ipika: anke teke pa:ta: tiao hata: ipika: e tonda:pa:ta: Yesuna: ankena: lopena: leekeme. Kutupa ipika: itikima: Yesuna: ankena: mo hande e tonda:pa: honia nunu peata: mo totopo wotu piki oetata: Yesuna: ankena: holayekeme.

³⁹ Mo hande Pa:tisi halima: kotoeki handaata: ipika: honema: kone alota: Do halita: Koda:na: potopede hali ya:ka:na: yoluta: ipikana:ma: ipikita: do wanda:ma: wataasa:me laa peneme handolo pia:me. Ipikana:ma: koto wanda:na: pa:la: hoke hauta: hone ulu pia:me laa hone wiekeme.

⁴⁰ Koto ekina: Yesuma: alota: Saimonoo. Neke pa:ta: Ima: pi siki ma:nda: lonoe leekeme. Mo halima: Yesuna: pi litolo hata: alota: Aowe disao. La kie leekeme.

⁴¹ Koto leeke Yesuma: dupa leekeme. Nate ma:nda:na: toopi tondiki halo hayeke hali ma:nda: pa:ta:ta: hali yaapoma: toopi tondiki mipikime. Hali ma:nda:na: pa wieke tondikita: 100 kina. Kutupa hali ma:nda:na: ekita: 10 kina pa wiekeme. ⁴² Mo hande tondiki mipiki

hali yaapoma: ana:na: ambula:peke na yeke handaa mo tondiki halo hayeke halima:ta: ipilika: tondikita: pina: pa paeyaeyekeme laata: Yesuma: Saimono pa:ta: alota: Koto hali yaapo epima: hondo mo tondiki halo hayeke hali pa:ta: puki anekhapu halia:pe leekeme.

⁴³ Koto leeke Saimonoma: alota: Pa mata:la:me. Ya honema:ta: mo ipika: tondiki tieke kone pa paeyaeyeke hali yelieke leekeme. Koto leeke handaa Yesuma: alota: Nakana:ma: ota: aleme leekeme.

⁴⁴ Kutaata: Yesuma: pa mo wanda: handolo hata: Saimono pa:ta: alota: Nakana:ma:ta: do wanda:ta: han-

delepe. Ita: naka: da pa:ta: a:pa honda: pamboa:pate nakana:ma: ya anke tanda:pa:peke ikali ma:nda: na kipate do wanda:ma:ta: ipika: e tonda:pa:ma: kone ya anke tanda:pao ipika: itikima: pa mea honiaeya:me leekeme. ⁴⁵ Kutupa I do da pa:ta: honda: pamboa: dina:ta: I nunu na pipate do wanda:ma:ta: ya anke nunu pia: ekita: hande I epoa: dina: kini peaata: ame do make paa pitolo pila:me leekeme. ⁴⁶ Nakana:ma:ta: mo olipi oetata: ya youna: na kitaepate do wanda:ma:ta: ota: epeke totopo piki oeta yaka ankena: kitawaya:me. ⁴⁷ Ima: neke pa:ta: alome. Ipika: pukima: homa:la:eki tieke I pa:ta: peneme yaala: ekima:ta: ipika: wopu pa:la: hoke hauta: do paeta:la: handa:e laa wala:la:me. Koto pa:la:pate ma:nda:ma: ipika: hoke hau hosikale siki kone Koda:ma: paeyaowaya:ka:na:ta: kota: ipikana:ma: Koda: pa:ta:ta: puki hosikale siki halieke leekeme.

⁴⁸ Koto laa Yesuma: mo wanda: pa:ta: alota: Naka: pele hoke hau paeyaota: paela:me leekeme. ⁴⁹ Pate mo teipolona: tilao pitimiki wanda:halima: ika: ika: kone pi la alualu pitolo hata: alota: Do hoke hau kone tanda:paasa: halita: epi ya:ka:ta:pe lemekeme. ⁵⁰ Koto leekepate Yesuma: mo wanda: pa:ta: alota: Naka: hone tulale ekima:ta: neke pa:ta:la:la:me. Puki lopao pue leekeme.

8

Yesu ameḷe pomimiki wanda:weki

¹ Hosiki siki hao wetepe naneta: Yesuta: mo daoni paeyao pa:ta: make mo hosiki da sunu pa:ta: make pominolo hata: Koda:na: Kilu Tombuao Hala: ekina: Pi Seliapo wanda:hali paeyao pa:ta: la hala:tiki pomiekeme. Kutupa make ipika: 12 disaipolo haliweki make ipiki ameḷe pemekeme. ² Kutupa amba: titina: mo hande hoke temokomanu tolu lia make yenimanu pea mea

epeaeyeke wanda:weki make Yesu telia: mea pomimikime. Metita: mo ipika: puki pa:ta:ta: temoko watake hata: pitiekeeki tolu lieke wanda:e. Ipika: biki ma:nda:ta: Ma:kadalawanda:e. ³ Kutupa mo Hetodina: da handeteke hayeke ami you hali Tiusana: weteke bikita: Dioa:na make Susa:na make mandane wanda:wekima: make yeekeme. Mo wanda:wekima: ika: mani manuta: Yesu make ipika: disaipolo haliweki tonka:na: tamba: mutia pomu hatiki pimikime.

*Wae ale manuna: onkoluma: pi
(Mat:tiu 13:1-9, Maka 4:1-9)*

⁴ Wanda:hali aneke hapuma: daoni ma:nda: ma:nda: pa:ta: pa ipulu ipulu ombu hata: wanda:hali tieke mombelemeke handaa Yesuma: onkoluma: pi ma:nda: dupa la haleekeme. ⁵ Hali ma:nda:ma: ipika: e pa:ta: wae alemanu a:pa tandeleekeme. Tandela:tia pulu haena: mandane wae ale manuta: pota:na: lopa: lopa: piekeme. Kutu pieke mo wanda:halina: ankema: tumba tumba piki hau make ba titima: make a:pa yata:po nemekeme. ⁶ Mandane wae ale manuta: toopimanu manda tãleeke kenke sikina: lopeekeme. Koto wae aleta: opeekepate koto toopi manda wieke kenketa: tenke tenke na leekeeki yaalo opuluekema: piki nono peata: pa hapiekeme. ⁷ Mandane wae ale manuta: tekeke hake alemanu pa:ta:manu lopeekeme. Kutupa mo tekeke hake alemanu opa:liao hata: hande wae alemanu opolo pieke ekita: tombuaeyekeme. ⁸ Kutu piekepate mandane wae ale manuta: epeke kenkena: lopaata: opa:liao napeketa: 100manu wiekeme. Kutupa Yesuma: ipika: pi lo a:mbolo hata: alota: Katake lomba:la: halima:ta: wotu opina:e leekeme.

*Onkoluma: pina: teke**(Matiu 13:10-17, Maka 4:10-12)*

⁹ Yesuna: disaipolo haliwekima: ipiki pa:ta: lota: pitolo alota: Do onkoluma:na: teke pi la kie lemekeme. ¹⁰ Ipikana:ma: ika: pi hombo peaaso hata: alota: Koda:na: Kilu Tombuaa Hala: ekina: a:mbaala:eki manuta: iki pa:ta: amba: wala:la:me. Pate mo mandane wanda:hali pa:ta:ta: onkoluma: pi homekema: la halolome. Pa ekipeke. Ikana:ma: handolo pelemepate na handena: opulu pelemepate hone na wina:e leekeme.

*Wae alena: onkoluma: pi teke waleekeeki**(Matiu 13:18-23, Maka 4:13-20)*

¹¹ Kutupa Yesuma: alota: Do onkoluma: alo ekina: teketa: dupae. Mo hande wae aleta: Koda:na: pie. ¹² Mo pota:na: lopea: wae ale manuta: pi opitelema wanda:hali ana:na: halememe. Mo hoke Sadanima: hande pi ika: puki pa:ta: yoka: mea ikana:ma: koto pi pa:ta: hone na tulao tamba: mina:la:eki na mina:yeke do hau pu hala:me. ¹³ Mo toopi panka: panka: pa:la: kenkena: lopa:la: wae ale manuta: wanda:hali ma:nda:ma: Koda:na: pi opua ta:na:ma: homolo hata: mina:lemepate ota: wopu na mendiki hosiki haota: mo la handa:la: ekimanu ipula: dina:ta: paa lopo halememe. ¹⁴ Kutupa mo hande tekeke hake ale polu pa:ta: lopeeke wae ale manuta: pi opu haleme wanda:hali tupa: ya:la:pate do kenkena: haumanu pa:ta: hone eleke eleke wopu wita:la:meeke make hamoko hau make do kenke lokena: hone pa:la: ekimanu make paeyaoma: ika: honemanu tumbatiki pita:leke handaa da:ka:polo hata: ika: kiliki na pota:lieke. ¹⁵ Kutupa mo epeke kenkena: lopa:la: wae ale manuta: pi opua homu pu haleme wanda:hali ikana:ma: honkopu hao epeke tupa: minaata: ika: kiliki aneke a:eluekema: pa putia pelimikie leekeme.

Paa a:mbaasa: pi
(Maka 4:21-25)

¹⁶ Yesuma: alota: Hali ma:nda:ma: lamepa ka:waata: sini tiekema: na mea dopuaniao o bedi tokele pa:ta: na u hala:me. Koto hau na pikita: wanda:hali a:pa honda: pambetiki pitolo handena: yeketa: mo lamepa u hala: alena: u hala:me. ¹⁷ Ala:ta: ma:nda: a:mbao panku: ula: aleta: hama nane peneme yao mea a:pa wilieke. Kutupa make ala:ta: ma:nda: tote pealimi ekita: paa:na: peneme yao mea ipilimikie leekeme.

¹⁸ Koto ekina:ta: ikana:ma: pi opu haleme ekita: wotu handeteke hao hapa:peke. Ekipeke ma:nda:ma: ala:ta: ma:nda: wia:ka:na:ta: kota: ipikita: haka:ta:pao ota: wotu milieke. Pate hali ma:nda:ma: ala:ta: ma:nda: na wia:ka:na:ta: kota: mo hosikieki make ipika: honema: Ulume laa wia:eki kone yoka: mealieke leekeme.

Yesuna: inkiki hameketonu
(Ma:tiu 12:46-50, Maka 3:31-35)

¹⁹ Yesuna: ama: make hameke tonuma: ipiki handolo epemekepate Yesu teke pa:ta: pua:peke na yeekeme. Ekipeke wanda:hali anekehapuma: Yesu mea hopa:liao haemekeme. ²⁰ Ma:nda:ma: Yesu pa:ta: a:pa alota: Naka: ama: kame tonuta: neke handuluekema: da hama do a:pa halememe leekeme. ²¹ Koto leeke Yesuma: mo wanda:hali paeyao pa:ta: alota: Koda:na: pi opua pu haleme wanda:halita: yaka ama: kametonu halememe leekeme.

Yesuna: pima: po tilipu tunkulaeyekeeki
(Ma:tiu 8:23-27, Maka 4:35-41)

²² Nate ma:nda:na: Yesu ipika: disaipolo haliweki ameḷe pua kawaso ma:nda:na: pitulu pemekeme. Yesuma: iki pa:ta: alota: Nikita: do ikali tunkula mone tea:na: bape leekeme. Kutupata: iki kini pea puluta: ²³ mo kawaso

pulu haena:ta: Yesuta: u peliekeme. Kutupa koto kone po tilipu tieke epeeketa: mo ikalita: kawaso tukiki pa:ta: tumbieke ekima:ta: homa:la: ekita: teke pa:ta: yeekeme. Koto ekina: mo haliwekita: paala: tiekema: homemekeme. ²⁴ Kutupa ikana:ma: Yesu a:pa tiao alota: Aneke halio. Aneke halio. Nikita: teke pa:ta: do homoloma: handa:e lemekeme. Koto lemeke Yesu tiaota: mo hande honkopu wopu hake po tilipu pa:ta: make mo la:ma: la:ma: piki honkopu hake ikali yaapo pa:ta:ta: Paae leeke handaa ipi-lika: honkopu paeyao upa lopaata: la:ma: na piki e pondo na lepekeme. ²⁵ Kutupa Yesuma: ipika: disaipolo haliweki pa:ta: alota: Ika: hone tulaleme ekita: hando ka:ta:pe laa lota: piekeme. Koto leekepate iki paeyaoma: penkilipa:tia pominolo make paala:ma: wotu homolo hata: ika: ika: kone alota: Do halita: epi ya:ka:ta:pe. Mo ikali pita: po tilipu yaapoma: ipika: pi ota: opitelepeme lemekeme.

*Kedasa halina: hoke temokomanu tolu liekeeki
(Matiu 8:28-34, Maka 5:1-20)*

²⁶ Koto hau pea paeyeketa: Yesu ipika: disaipolo haliweki ameḷe mo Kedasa kenke pa:ta: kawasona: pua opa:liaemekeme. Koto Kedasa kenketa: mo Ka:lili kenke nanema: hao mo ikali leke tunkula pua mone tea:na: ula:me. ²⁷ Yesuma: mo kawaso mina:pa:lao mo ikali tea:na: pulu haena:ta: mo hoke temokomanu pitiki hali ma:nda: mo daoni ma:nda: pa:ta: hao ipiki manda:hande pipikime. Ota: amba: hande hatiki a:paata: ame make mo someta: aka: na yameke make da pa:ta: na hao polu make ipikita: mo homo hayeke haliweki u haemeke tikene da pa:ta:manu hao hayekeme. ²⁸ Ipikana:ma: Yesu handaata: wi tieke alo hata: Yesuna: anke pa:ta: handa:niao kenkena: tu lopaata: wi anekema: pa alo alota: Yesuo. Neketa: Koda: Manda Hala: Tiekema: Eiyeeke. Nakana:ma: I yaapo eki hau

puluekema: pitelepe. Nakana:ma: I pa:ta: tanda na kia:pee laa honke leekeme.

²⁹ Koto leeke ekita: Yesuma: mo hoke temoko pa:ta: Pue leeke ekina: leekeme. Nate paeyao mo hoke temokoma: mo hali wotu lu keatiki pomu hayekeme. Nate ma:nda: nina:ta: mo halita: dipula pitao senipu manuma: ipika: kiki anke mea tonkao u hatiki pimikipate kone ipikana:ma: mo senipumanu tunkula: lubepi pia:tiki peaata: mo hoke temokoma: koto halita: hapu hayeke alena: lu mea pua:tiki piekeme.

³⁰ Yesuma: mo hali pa:ta: alota: Naka: bikita: epi ya:ka:ta:pe laa lota: pieke handaa ipikana:ma: alota: Yaka bikita: Eleke elekee leekeme. Koto leeke ekita: temoko eleke eleke wotu ipiki pa:ta: pitieke ekina: leekeme. ³¹ Mo hoke temoko tonuma:ta: Yesu pa:ta: honke honke wotu alo hata: alota: Niki mo tanda mu halo poloma: naku ka:ka:na: tieke pa:ta: dipula pitulu pomono na tapaapeke lemekeme.

³² Koto alena: ma:na: titi monema: hayeke peiyene tea:na: ne nalo haena: mo hoke temoko tonuma: Yesu pa:ta: honke alota: Mo ma:na: titina: weleke pa:ta: pitulu pomono lae lemeke handaa Yesuma: ika: honke lemeke tupa: pa pina: la kiaeyekeme. ³³ Koto ekina: ikana:ma: mo hali mina:pa:lao ma:na: titina: weleke pa:ta: pitulu pemekeme. Kutu pimikita: mo ma:na: paeyaota: mo peiyene paeleke alena: aiya pua hola:pa:niao ikali pa:ta: puaata: ikali naa honki lemekeme.

³⁴ Mo ma:na: titi handeteke haemeke haliwekima: mo pieke ekimanu handaata: pindipa puata: daoni nane haemeke wanda:hali make koto daoni tekepa:ta: haemeke wanda:hali make la:tiki pomimikime. ³⁵ Koto ekina: mo wanda:halima: hande pieke ekimanu handuluekema: pua Yesu pa:ta: a:paata: amba: hande weleke pa:ta: hoke temokomanu pitieke halita: Yesuna: anke teke

pa:ta: dau yama epeke hone wia pitiekeeki handolo hata:ta: iki paeyaoma: paala:ma: homemekeme. ³⁶ Mo hali mea epeaaso piekeeki handemeke wanda:halima: mo piekeeki manuta: mo epemeke wanda:hali pa:ta: la halemekeme. ³⁷ Kutupa mo Kedasa kenke wanda:hali paeyaoma: paala:ma: homolo hata: Yesu pa:ta: alota: Nakana:ma: niki mina:pa:lao pue lemekeme. Koto lemeke Yesuma: mo kawasona: pitulu pua peekeme. ³⁸ Kutu pitolo haena: mo hoke temokomanu tolu lieke halima: Yesu pa:ta: honke alo alota: Ita: neke yaapo pana:e leekeme. Koto leeke Yesuma: mo hali paa tapaaso hata: alota: ³⁹ Neke naka: da nane paa la:ka:la pua Koda:ma: neke pa:ta: pia: hande ekimanu paeyao wanda:hali paeyao pa:ta: pua la hala:tiki pu hapeke leekeme. Koto ekina:ta: mo halima: ipika: teke da nane puaata: Yesuma: ipiki tamba: miekeeki paeyaosiki wanda:hali pa:ta: pua la hale hale piekeme.

*Diatusina: wandiki pita: yeni hao hayeke wanda: yaapo
(Matiu 9:18-26, Maka 5:21-43)*

⁴⁰ Yesu mo kawasona: pita ikali leke mone tea:na: paa la:ka:la peeke pita:ma:ta: wanda:halima: ipika: opolo polo pieke ekina: yu wia handeteke haemeke ekina: ta:na:ma: wopu homemekeme. ⁴¹ Koto tomona:ta: hali ma:nda: ipikita: mo pi hotu haemeke dana: you hali bikita: Diatusima: a:pa Yesuna: anke teke pa:ta: panda: puniao ipika: da pa:ta: epena: honke leekeme. ⁴² Pa ekipeke ipika: ota: homeke hayeke bapita: 12 yeeke wandikita: tekesiki pa:ta: homuluekema: taapolo pitieke handaa leekeme. Koto leeke Yesu pulu haena: mo wanda:hali anekhapu mandane mandane yama: a:pa momba:laaso hata: Yesu mea daka:pa daka:pa puluekema: taapemekeme. ⁴³ Kutupa mo wanda:hali anka:lopuna: mo bapi 12 andusa:na: we yopu hayeke wanda: ma:nda: hayekeme. Ipika: yeni tamba: mina:yeke dokeda haliweki pa:ta: ipika: mani paeyao

hala:tiki piekepate ipika: yenita: ota: na epeaeyekeme.
⁴⁴ Kutupa mo wanda:ma: mo wanda:hali anka:lopuna:
 puata: Yesuna: hoki nanema: a:pa ipika: dopieke dau
 honiki wataeyekeme. Koto tomona: kone hande we
 yapeeke ekita: paeyekeme. ⁴⁵ Yesuma: mo wanda:hali
 pa:ta: lota: pitolo alota: Ita: epima: wataeya:pe leekeme.
 Mo wanda:halima: alota: Niki ma:nda:ma: na wataoma:me
 lemeketa: Pidama: Yesuna: pi hombo peaaso alota: Teke-
 halio. Do wanda:halima: neke mea hopa:liao daka:paasa:
 handa:e leekeme. ⁴⁶ Koto leekepate Yesuma: alota:
 Ekipeke I tukiki pa:ta: ula: honkoputa: ma:nda: teke pa:ta:
 puleke handaa ma:nda:ma: I ota: wataeya:me laa loa:me
 leekeme. ⁴⁷ Mo wanda:ma: Yesuma: Ima: pua: ekita: handa:
 ya:ka:ta:me laa pututuma: homa:tia a:pa Yesuna: anke teke
 pa:ta: a:pa panda: puniaeyekeme. Wanda:hali paeyaona:
 leke tonka:na: hata: mo wanda:ma: Yesu pa:ta: ipika: dau
 honiki wataeyeke ekina: teke make mo ipika: yeni koto
 kone paeyekeeki make laa haleekeme.

⁴⁸ Koto ekina:ta: Yesuma: mo wanda: pa:ta: alota: Ya
 wandikio. Naka: hone tulale ekima: naka: yeni ame do
 kone mea epeaasa:me. Puki lopao pue leekeme.

⁴⁹ Yesuma: do pi alo haena:ta: hali ma:nda:ma: mo
 you halina: da nane hao a:pa Diaitusi pa:ta: alota: Naka:
 wandikita: ota: homea:me. Mo Disa pa:ta: pina: pa paena:
 lae leekeme. ⁵⁰ Koto leekeeki opua Yesuma: Diaitusi
 pa:ta: alota: Paala:ma: na homa:pee. Hone tulaase hau
 homeke pika:na:ta: naka: wandiki sikita: ota: paa tialieke
 leekeme. ⁵¹ Yesu mo da pa:ta: opolo pulu haena: mo
 da tukiki pa:ta:ta: ma:nda: ota: na pena: leekepate pa
 Pida Dioni Dia:mesi make mo wandikina: ateke inkiki
 yaapo pea Yesu ameḷe da pa:ta: honda: pambemekeme.
⁵² Koto da pa:ta: pitimiki wanda:hali paeyaoma:ta: mo
 wandikina: e alo hata: homa: wia pitimikime. Yesuma:

mo wanda:hali pa:ta: alota: E na lapepe. Do wandiki sikita: ota: na homa:la:pate pa u peliolo hata: pa:la:me leekeme. ⁵³ Koto leekeeki opuaata: mo wanda:halima:ta: mo wandiki siki ota: homea:eki handemeke ekina: Yesu pa:ta: kitaemekeme. ⁵⁴ Koto lemekepate Yesuma: mo wandiki sikina: kiki mea wi alo hata: alota: Wandiki sikio. Tiae leekeme. ⁵⁵ Koto alema: kone mo wandiki pa:ta: deto hala:eki paa a:pa ipiki paa tiaeyekeme. Kutupa Yesuma: mo ateke inkiki pa:ta: Mo wandiki ne ma:nda: hala:pe leekeme. ⁵⁶ Kotoeki handaata: mo wandikina: ateke inkiki yaapoma:ta: dota: ota: pita:la:pe honema: lapeke pi pea: mamata:pa pekepate Yesuma: mo tooli pa:ta: pi tanda pikima: alota: Wanda:hali ma:nda: pa:ta: do pitoloeki na la hala:pa:peke leekeme.

9

*Yesuma: mo 12 disaipolo haliweki tapaeyekeeki
(Ma:tiu 10:5-15, Maka 6:7-13)*

¹ Yesuma: mo 12 disaipolo haliweki pa:ta: Ipupa:e laa homeke pa:ta: mea momba:laota: ikana:ma: yeni-manu mea epeaena: make hoke temokomanu paeyaosiki tolu lina:yeke Yesuma: iki pa:ta: wele pita:la: biki pita: honkopu yaapo hale hale piekeme. ² Kutupa mo haliwekima: Koda:na: Kilu Tombuao Hala: ekina: pi walolo hata: yeni haleme wanda:hali mea epeawaena: Yesuma: iki tapaeyekeme. ³ Tapaaso hata:ta: dupa leekeme. Iki paeyao pota: poluekema:ta: ala:ta: ma:nda: na mea mina:pa:peke. Koto alo ale manuta: tumapu o nu o ne o mani o topo pea:peke sedi homeke kone na mea mina:pa:peke. ⁴ Kutupa ma:nda: epima: ta:na:ma: homolo hata: ipika: da pa:ta: iki hatuku pea:ka:na:ta: mo daoni mina:pa:lalueke hone wimika:na:ta: kota: koto pua hale da pa:ta: homeke hao pua:pa:peke. ⁵ Daoni ma:nda: pa:ta:

mandali epima: iki na handa: mimika:na:ta: kota: koto daoni mina:pa:laaso hata: mo wanda:hali kinki pitolota: ika: ankena: taḷa:ḷa: dokolo tande lapa:peke leekeme. ⁶ Koto ekimanu lo paeyaeyeketa: hande 12 disaipolo haliwekita: Yesu mina:pa:lao da hala: hala: pomu lopolo hata: hande Pi Seliapo wala:tiki pominolo hata: iki pomimiki ale pa:ta:manu wanda:hali mea epeatia pomimikime.

Hetodima: pomoma: homeekeeki

(Ma:tiu 14:1-12, Maka 6:14-29)

⁷ Mo Ka:lili da kenke pa:ta: you hali Hetodima: koto pieke ekina: pi paeyao opieke ekima: pomoma: homeekeme. Pa ekipeke mandane haliwekima: dupiki pi la alualu pimikime. Mo bapitaisi peao hayeke hali Dionita: paa tiao a:pa hala:me lemekeme. ⁸ Kutupa mandane wanda:halima:ta: Elaidia peneme yao opolo a:pa:la:me lemekeme. Mandane wanda:halima: alota: Amba: hande hayeke potopede hali ma:nda: paa tiaeya:ka:ta:me lemekeme. ⁹ Koto ekina:ta: Hetodima: alota: Ima:ta: Dionina: make mea tunkulua:pate pa do pi ma:nda: ma:nda: opitolo halita: ota: epi ya:ka:ta:pe. Koto ekina: ipikana:ma: Yesu ota: handuluekema: taapa:tiki pu hayekeme.

Yesuma: 5 daoseni wanda:hali ne haleekeeki

(Ma:tiu 14:13-21, Maka 6:30-44, Dioni 6:1-14)

¹⁰ Mo aposolo haliwekima: paa a:pa ika: pimiki ekimanu paeyaosiki Yesu pa:ta: la halemekeme. Koto ekina:ta: Yesuma: mo haliweki ameḷe ika: siki mo Betesaida teke da pa:ta: pemekeme. ¹¹ Kutu pimikieki opitolo hata: wanda:hali wopuma: momba:latia pulu hata: Yesu teli mea pemekeme. Yesuma: mo epemeke wanda:hali handaata: ta:na:ma: homolo hata: Koda:na: Kilu Tombuao Hala: ekina: pi walolota: yeni homemeke wanda:halita: mea epeaeyekeme.

¹² Welealo nane nate pambolo haena:ta: mo 12 disaipolo haliwekima: Yesu pa:ta: a:pa alota: Do niki haloma: alena:ta: wanda:hali na hake alena:ma: do wanda:halita: mo da sunu make mo napeke ne make pelia:peke damanu weina:ma: pena: tapae lemekeme. ¹³ Koto lemekepate Yesuma: alota: Ikana:ma: kone mo wanda:hali ne hala:pa:peke leekeme. Koto leeke ikana:ma: alota: Niki pa:ta:ta: palaowa wala: kiki homekena: ta:peli yaapo pea homeke wia haloma:me. Naka: honema:ta: nikana:ma: do wanda:hali paeyaona: ne paeyao hambalo pomonope laa lota: pimikime. ¹⁴ Ekipeke 5 daoseni haliweki koto pa:ta: haemekeme. Yesuma: mo disaipolo haliweki pa:ta: alota: Mo wanda:halita: hali tieke yaapona: kiki yaapomanu tupa: momba:lao kenkena: mea pitama: pitama: pipee leekeme.

¹⁵ Mo disaipolo haliwekima: koto hau pimikita:
¹⁶ Yesuma: mo hande kiki homeke palaowa wala: sunu make mo ta:peli yaapo pea meata: oli ya nane handa:liao hata: Koda: pa:ta: keiyae pi leekeme. Koto laata: mo ne pindi pindi peata: ipika: disaipolo haliweki pa:ta:ta: mo wanda:hali paeyao pa:ta: telipape laa haleekeme.
¹⁷ Mo wanda:hali paeyaoma: ne ana:na: no tumba tumba peata: mo disaipolo haliwekima: mo putupiliki wiekeeki manuta: kiki yaapo paeya ankena: yaapo wieke nuna: mondu tumba tumba pea wimikime.

*Pidama: Yesuta: Ketisoe leekeeki
 (Matiu 16:13-19, Maka 8:27-29)*

¹⁸ Nate ma:nda:na: Yesuma: ipika: honumake hata: yeni pitolo haena:ta: ipika: disaipolo haliweki opolo epemekeme. Yesuma: mo haliweki pa:ta: lota: pitolo alota: Wanda:halima: Ita: Epina: biki lo halemepe leekeme. ¹⁹ Ipika: disaipolo haliwekima: ipika: pi hombo peaso alota: Mandane wanda:halima:ta: neketa: mo

batipaisi peao haya: hali Dioni lo halememe. Mandane wanda:halima:ta: Elaidia lo halememe. Mandane wanda:halima:ta: potopede hali ma:nda: amba: hande homea:pate ame dosiki paa tiao hala: halie lo halememe lemekeme. ²⁰ Koto lemeke Yesuma: mo haliweki pa:ta: alota: Pa ikana:ma: Ita: epi lo halemepe leeke handaa Pidama: alota: Neketa: Koda:na: Ketisoe leekeme. ²¹ Koto leeke Yesuma: ipika: disaipolo haliweki pa:ta: alota: Ima: ota: loa:ma: do pita: wanda:hali ma:nda: pa:ta: na lapa:peke leekeme.

*Tanda meaata: homolueke leekeeki
(Ma:tiu 16:20-28, Maka 8:30—9:1)*

²² Yesuma: paa pi ma:nda: alo alota: Wanda:halina: Eiyeketa: tanda tieke ota: wotu meaata: mo Diu tondiki haliwekima: make yeni peao haleme you haliwekima: make wape pea ula: Lo Pimanu wala:tiki pu haleme haliwekima: make ipiki kialimikie. Ipikita: homena: lulu pelemepate hoto tepo wiaata: paa tialieke leekeme.

²³ Koto laata: Yesuma: iki paeyao pa:ta: alota: Hali ma:nda: epima: I telia: mea ipulueke hone wia:ka:na:ta: ipika: kone hone yonka:lao nate paeyao ipika: a:ka:tei wapepiki ti mea tia pominolo hata: I telia: mea pomu haena:e. ²⁴ Pa ekipeke. Hali ma:nda: epima: ipika: deto hala:eki alupaama:na: yeke hone wotu wia:ka:na:ta: kota: ipika: deto hala: ekita: alupalieke. Kutu pulu pa:la:pate I pa:ta: hone witolo hata: ipika: deto hala:eki alu pina: lea:ka:na:ta: kota: koto halita: ipika: deto hala: ekita: paa miniki halieke. ²⁵ Hali ma:nda:ma: honkopu hao do kenkena: anemone ale paeyao mina:la:pate ipika: halo pa:la:eki kone alu pao o tondiki halea:ka:na:ta: kota: koto ale manuma:ta: ipikita: ekipa tamba: milia:pe. ²⁶ Hali ma:nda: epima: I pa:ta: make yaka waloa: pi-manu pa:ta: make yaala:ma: homea:ka:na:ta: kota: mo

Wanda:halina: Eiyēke make Ateke make yako piki enisolo tonu make iki paeyaona: paa pa:la:eki ameḷe a:paata: mo Wanda:halina: Eiyekema: mo hande hali pa:ta: make yaala:ma: homaalieke. ²⁷ Ima: iki pa:ta: ota: pi alome. Do haleme mandane wanda:halita: ambi na homeke hamena: Koda:na: Kilu Tombuao Hala:eki ota: handilimikie leekeme.

Yesuna: wonu piliekeeki

(Ma:tiu 17:1-8, Maka 9:2-8)

²⁸ Yesuma: dupiki pi laa pula homekemanu paeyeketa: yeni puluekema: pote ma:nda: pa:ta: peekeme. Ipikana:ma:ta: Pida Dioni Dia:mesi hatuku opa:liaemekeme. ²⁹ Yesuma: yeni pitolo pitina:ta: ipika: leke popeleketa: ta:ta: ma:nda: pikieki hao make ipika: pambaeyeke aka:ta: ota: hake wotu pea baeyeke ekima: leke yale yale piki nono piekeme. ³⁰ Kutupa koto kone hali yaapota: Yesu ameḷe hata: pi lemekeme. Mo hali yaapota: Mosesi pita: Elaidia yaapo yeekeme. ³¹ Ipilikita: Koda:na: paa:na: a:pa hata: Yesu ameḷe ipiki teke pa:ta: Koda:ma: pina:e hone ula: tupa: Diutuseleme da pa:ta: homolo pieke ekina: pi hotiolo haemekeme. ³² Pida pita: mo hali yaapo peata: u yoka:lupa pemekepate tiaota: Yesuna: paa pikieki make mo Yesu ameḷe haepeke hali yaapo handemekeme. ³³ Koto ekina:ta: hali yaapota: Yesu mina:pa:lao poluekema: pulu haena: laata: Pidama: Yesu pa:ta: alota: Tekehalio. Niki do pa:ta: haloma: ekita: ota: epeke epomekeme. Topu da tepo a:eyamono lae. Ma:nda: naka:eki. Ma:nda: Mosesina:eki. Ma:nda: Elaidiana:eki pea a:eyamono lae leekeme. Pidama: leeke pi manuta: hone wotu na wiki hata: leekeme.

³⁴ Pidama: dupiki pi alo haena:ta: koa a:pa ipika: suama:ta: iki mea tumbaeyekeme. Tumbaeyeke handaata: mo disaipolo haliweki tepoma: paala:ma: home-

mekeme. ³⁵ Mo koa tukiki pa:ta: pi hoḷa:makema: la:niaaso hata: alota: Do ya wekita: Ima: kiki maleke lulu wekima: pa:la:me. Ipika: pi opua:pe laa la:niaeyekeme. ³⁶ Koto pi hoḷa:make laa paeyeke naneta: Yesu homeke hapelia hayekeeki handemekeme. Mo hali tepoma: mo handemeke ekimanu wanda:hali ma:nda: pa:ta: na la haleke ika: homeke hone wimikime.

*Hoke temokoma: hoeyaeyeke weki epeaeyekeeki
(Matiu 17:14-18, Maka 9:14-27)*

³⁷ Da ma:nda: kelepeeketa: Yesuta: mo hali tepo ameḷe mo pote mina:pa:lao hola:pa:niaemekepate wanda:hali aneke hapuma: Yesu a:pa manda:hande pimikime. ³⁸ Mo wanda:hali anka:lopuna: a:pa hayeke hali ma:nda:ma: Yesu pa:ta: wi anekema: alo alota: Disao. Ima: neke pa:ta: honke aloma: yaka weki a:pa handa:e. Ipikita: yaka ota: homeke wekie. ³⁹ Kutupa ipikita: mo hoke temokoma: mina:tiki pita:la: natena:ta: e wi tieke la:tiki pu hala:me. Kutupa mo hoke temokoma: mo weki mea lu keao kake pa:ta: dako hankoloma: lu hala:me. Kutupa mo hoke temokoma: yombu moneatiki pu hata: ai na mina:pa:lalieke. ⁴⁰ Koto ekina:ta: Ima: naka: disaipolo haliwekima: tolu lina:yeke honke loa:pate mo haliwekima: ana: na pia:me leekeme. ⁴¹ Koto ekina:ta: Yesuma: ipika: pi hombo peaaso alota: Ikita: hone wopu na tulaake ata:ka: peao haleme wanda:halie. Nate ekipuna: iki ameḷe ombu hao hanope. Nate ekipuna: ika: ka:nda: kiteleme ekimanu meanope laata: mo hali pa:ta: alota: Naka: weki I pa:ta: hatuku epoe leekeme. ⁴² Mo weki ipulu haena:ta: mo hande hoke temokoma: mo weki kenkena: mea lopao lu keayekeme. Yesuma: mo hoke temoko hando laata: mo weki mea epeao ipika: ateke pa:ta: paa hala: moneayekeme. ⁴³ Koto hau handemeke wanda:hali

paeyaoma: Koda:na: honkopu wotu hala:eki handolo hata: penkilipa:tia pomimikime.

*Ipika: homa tiaalo piekeeki paa la haleekeeki
(Mat:tiu 17:22-23, Maka 9:30-32)*

Wanda:hali paeyaoma: Yesuma: putia pomiekeeki handaata: pututu pieke pi pa alo alo haena: Yesuma: ipika: disaipolo haliweki pa:ta: alota: ⁴⁴ Ikana:ma: Ima: la kulu polo pi opua hone na yonka:lapa:peke. Wanda:halina: Eiyeketa: mo mandane haliwekina: kiki pa:ta: hala: mon-ealieke leekeme. ⁴⁵ Koto leeke ekina: teketa: mo disaipolo haliwekima: hone na wimikime. Mo pi teketa: iki a:mbaeyeke handaa ika: honema: hone wia:peke na yeekeme. Koto ekina:ta: ikana:ma: mo pi tekana: lota: pia:peke ekita: paala:ma: homolo hata: na lota: pimikime.

*Tumiki halita: epipe
(Mat:tiu 18 1-5, Maka 9:33-37)*

⁴⁶ Kutupa mo disaipolo haliwekima: ika: ika: kone tumiki halita: epipe laa pi la alualu pimikime. ⁴⁷ Yesuma: ika: hone pa:ta: wimiki ekimanu handaata: hosiki weki siki ma:nda: hatuku a:pa tiao hata: ⁴⁸ iki pa:ta: alota: Ma:nda: epima: yaka bikina: dupiki weki siki handa: mia:ka:na:ta: kota: I kone handa: mina:la:me. Kutupa hali epima: I handa: mia:ka:na:ta: kota: I tapaeya: hali make handa: mina:la:me leekeme. Iki tukiki pa:ta:ta: biki na wiki hali ma:nda: haya:ka:na:ta: kota: ipikana:ma: iki paeyaosiki lu ankulala:me leekeme.

*Ma:nda: epima: iki ameḷe a:nda: na lia:ka:nata: ipikita: ika:ekie
(Maka 9:38-40)*

⁴⁹ Dionima: alota: Tekehalio. Hali ma:nda:ma: naka: bikina: hoke temokomanu tolu baeya:pate mo halita: niki ameḷe na tunaleke handaa nikana:ma: koto hau na pia:pe

laa sa:sa: puma:me leekeme. ⁵⁰ Koto leeke Yesuma: Dioni pa:ta: make ipika: disaipolo haliweki paeyao pa:ta: make alota: Ikana:ma: ipiki sa:sa: puluekema: na taapa:peke. Ekipeke iki ameḷe a:nda: na lita:la: halita: kota: ika: ta:ma:nie leekeme.

Sametia da ma:nda:ma: Yesu mea:peke kiaemekeeki

⁵¹ Yesu oli hepeni nane mea polo pieke nate teke pa:ta: yolo epeeketa: ipikita: mo Diutuseleme teke da nane ota: polueke hone u paleke peekeme. ⁵² Ipikana:ma: mo Sametia da ma:nda: nane ipika: da ne ala:ta: ala:ta: wamo peaena: yeke kinki haliweki tapaeyekeme. ⁵³ Kutu pimikipate koto pa:ta: haemeke wanda:halima: hone witolota: Yesuta: mo Diutuseleme da nane yopula:me laata: ipiki na handa: mimikime. ⁵⁴ Kutu pimikieki mo disaipolo hali Dia:mesi pita: Dioni yaapoma: dupiki hau handaata: Yesu pa:ta: alota: Tekehalio. Naka: honema:ta: dikana:ma: oli ya nanema: ti uleke a:pa do wanda:hali mea hoeyaena: wi loponope lepekeme. ⁵⁵ Yesuma: ipiliki pa:ta: la:ka:la: moneaaso hata: alota: Kutupiki pi na lapepee leekeme. ⁵⁶ Kutupa Yesu ipika: disaipolo haliweki ameḷe da siki ma:nda: pa:ta: pemekeme.

*Yesu ameḷe ponope laa taapa:la: haliweki
(Matiu 8:19-22)*

⁵⁷ Ikita: mo pota:na: pulu haena: hali ma:nda:ma: Yesu pa:ta: alota: Ita: neke pomilipi ale pa:ta:manu ta:lia: mea ipulueke leekeme. ⁵⁸ Yesuma: mo hali pa:ta: alota: Tikene kika manuma:ta: ika: kenke ka:ka:na: wiaata: ba manuma: make ika: dakemanu hala:pate pa mo Wanda:halina: Eiyeketa: ipika: hoto minolo pelia:peke da ota: ma:nda: siki make dia:me leekeme. ⁵⁹ Kutupa Yesuma: hali ma:nda: pa:ta: alota: I telia: mea epoe leekepate mo halima: alota: Tekehalio. Titina: amba:la yaka apa: mea hoilu pono

lae leekeme. ⁶⁰ Yesuma: alota: Homeeke wanda:halima: kone ika: homa:la: wanda:hali toko mea hoina:ma: neketa: Koda:na: Kilu Tombuao Hala: ekina: pi pua wala:tiki pu hae leekeme.

⁶¹ Hali ma:nda:ma: alota: Tekehalio. Ita: neke telia: mea ipuluekema: titina: amba:la yaka tapake pa:ta: A:taloe lolo ponoee leekeme. ⁶² Yesuma: alota: Hali epima: ipika: kenke aowa: mea lopaasa: ale miniki hata: kenke aowa:tia puluta: hoki nane handa:tiki pu haya:ka:na:ta: kota: koto halita: Koda:na: Kilu Tombuao Hala:eki tukiki pa:ta:ta: e pokaapeke ana: na pa:la:me leekeme.

10

Yesuma: 72 haliweki tapaeyekeeki

¹ Do hande haumanu peaata: Tekehalima: 72 haliweki mea yaapo yaapo pu mo ipiki polo pieke da pa:ta:manu tapa tapa piekeme. ² Kutupa ipikana:ma: iki pa:ta: alota: Ne napeke wotu mo ena:ta: pota:la:pate mo ne momba:laapeke wanda:halita: aneke hapu dia:me. Koto ekina:ta: mo e teke halima: ipika: ena: ne mea momba:laalo peleme wanda:hali ana:na: tapaena: ikana:ma: yeni pu hapa:peke. ³ Pupa:e Ima: ikita: sipisipi ma:na:na: ikikisunu mandane tikene kikamanu haleme ale pa:ta:manu taa tapaaso handa:e. ⁴ Ikana:ma: mani pausa o nu sunu o anke dake ma:nda: na mea pua:pa:peke. Ma:nda: ameḷe pota:na: manda:hande pitolo hata: pi na lapa:peke. ⁵ Ikana:ma: da ma:nda: pa:ta: honda: pambemeka:na:ta: titina: amba:la koto da pa:ta:ta: A:nda: peliaasa:eki epena:e lapa:peke. ⁶ Kutupa koto da pa:ta: a:nda: peliaasa: ekina: hone wopu u hala: hali ma:nda: haya:ka:na:ta: kota: a:nda: peliaasa: pi le ekita: ipiki pa:ta: pa wina: lapa:peke. Dia:ya:ka:na:ta: kota: naka: hande a:nda: peliaaso pita: pao mia:peke.

⁷ E pokao hala: hali ipika: yenkita: ota: mea:peke ya:la: ekina: da lumbu na likita: homeke da pa:ta: pa hao hata: ne ikali alekemanu kimika:na:ta: pa napa:peke. ⁸ Kutupa ikita: da yu ma:nda: pa:ta: pemeka:na:ta: koto pa:ta: haleme wanda:halima: iki pa:ta: ta:na:ma: homolo hata: hatuku mea nemanu kimika:na:ta: kota: pa napa:peke. ⁹ Koto da yu pa:ta: yeni haleme wanda:hali wopu mea epeapa:peke. Kutupa koto pa:ta: haleme wanda:hali pa:ta:ta: Koda:na: Kilu Tombuao Hala: ekita: iki teke pa:ta: amba: opolo a:pa:la:me lapa:peke. ¹⁰ Koto pa:la:pate da yu ma:nda: pa:ta: pemeka:na:ta: mo wanda:halima: iki ika: da pa:ta: na hatuku pemeka:na:ta: kota: ikana:ma: mo pota: nina: pua hata: alota: ¹¹ Ika: daoni tukiki pa:ta: ula: dokolota: nika: ankena: ta:la:la: ekita: iki pa:ta: kone koto tandela:neasoma:pate doeki homeke hone hone wippee laata: Koda:na: Kilu Tombuao Hala: ekita: iki teke siki pa:ta: koto epea:me hone wotu wia:pa:peke lapa:peke. ¹² Ima: iki pa:ta: ota: alome. Hande pi yokaalu pulu pa:la: nate opolo epea:ka:na:ta: kota: Koda:ma: mo Sodomalo halo pa:la: a:ta:ma: homa:la: ekita: mo hande daoni pa:ta: halo pa:la: ekita: ota: haka:ta:pao ankulao halieke alome leekeme.

Hone na tulaemeke daonimanu
(Ma:tiu 11:20-24)

¹³ A:ta: tieke Kotaasini daonio. A:ta: tieke Betesaida daonio. Ima: mo ipiliki pa:ta: na handeke haumanu paeyao a:nda: mo hande daoni yaapo Taiya Saidoni pa:ta: puaka:na: yoluta: kota: koto da yaapo pa:ta: haleme wanda:hali ika: puki lekelemeka:ta:me laa Koda:ma: handena:ta: busa: pitikimanu wepia yamaata: lanka: apolo kitulu pimime. Ima: ipiliki pa:ta:ta: ota: pi alome. Mo pi yokaalu pulu pa:la: nate opolo epea:ka:na:ta: kota: ¹⁴ Koda:ma: mo Taiya Saidoni yaapo pa:ta: halo

pa:la: a:ta:ma: homa:la: ekita: mo ipiliki Kotaasini Bete-saida yaapo pa:ta: kulu pa:la:eki ota: haka:ta:pao ankulao halieke. ¹⁵ Kutupa Kapeneamio. Neketa: naka: homeke oli ya nane mea a:meiyalueke hone wipe. Neketa: oni ti to hala: pa:ta: mea lopaalieke leekeme.

¹⁶ Yesuma: ipika: disaipolo haliweki pa:ta: alota: Ma:nda: epima: ika: pi opia:ka:na:ta: kota: yaka pi kone opita:la:me. Ma:nda: epima: iki kiaeya:ka:na:ta: ota: I kone kiaasa:me. Kutupa make hali epima: I kiaeya:ka:na:ta: mo I tapaeya: hali kone kiaasa:me leekeme.

Mo 72 haliweki paa la:ka:la epemekeeki

¹⁷ Mo hande 72 haliwekita: ta:na: tiekema: homolo hata: paa opolo epemekeme. Tekehalio. Nikana:ma: naka: biki laaso hata: teliolo hamono kone mo hoke temoko manuma: nika: pi ota: opimime lemekeme. ¹⁸ Yesuma: ika: pi hombo peaaso alota: Ima: Sadani oli ya nane yama: ti tekele manda:na: do kenkena: lopea: ekita: handoa:me. ¹⁹ Opuu:pe. Ikana:ma: mo ketomanu make tei halimanu make da:ka:pa: tombuamena: make mo a:nda: tunkuliki hoke temokona: honkopu paeyao lu tombuao bepolam-ina:ta: ya bikina: welema: iki handeteke halieke. Koto ekina:ta: ikita: ala:ta: ma:nda:ma: na hoeyaalieke. ²⁰ Koto pa:la:ma: mo hoke temoko manuma: ika: pi opua pilia:eki pa:ta: ta:na:ma: na homa:pa:peke. Pate ika: bikita: amba: hepeni nane wape pea ula:ma: ta:na:ma: homa:pa:peke leekeme.

Koda: pa:ta: keiyae leekeeki

(Ma:tiu 11:25-27, 13:16-17)

²¹ Koto natenata: mo Holi Sipitidima: Yesu pa:ta: epeke ta:na: pita:la: ekima: tumbieketa: Yesuma: alota: Apa:o. Oli ya do kenke yaapona: Tekehalio. Ima: neke pa:ta: Ta:na:e alome. Ekipeke nakana:ma: mo hande hone wotu u tekele peleme wanda:hali make mo sukulu

wotu peleme wanda:hali ameda pa:ta: a:mbao wina: le hau manuta: pa mo panake wekiwandiki sunu pa:ta: wala:leke handa alome. Aowe Apa:o. Koto ekita: naka: hone pieke yekeeki yaena:yeke pina: aleme leekeme. ²² Yaka Apa:ma:ta: ala:ta: ala:ta: paeyao sikita: I pa:ta: ka:la:me. Mo Eiyeketa: ma:nda:ma: hone na ula:pate ipika: Atekema: homeke hone ula:me. Kutupa Ateketa: ma:nda:ma: hone na ula:pate ipika: Eiyekema: homeke hone ula:me. Kutupa make mo Eiyekema: ipika: hone pilia: wanda:hali pa:ta:ta: ipika: Ateke walea:ka:na:ta: kota: ikana:ma: homeke Ateke hone wilimikie leekeme. ²³ Kutupa Yesuma: ika: honumake siki hata: ipika: di-saipolo haliweki pa:ta: la:ka:la: moneaaso alota: Ikita: ta:na:ma: homa:pa:peke. Ikana:ma: handeleme ale handolo peleme ekina: loa:me. ²⁴ Ima: iki pa:ta: loa:ma: mo amba: potopede haliweki wopu make kini haliweki make ikana:ma: handeleme alemanu handuluekema: taapemekepate handa:peke na yaalo make ikana:ma: opitelemeeki opuluekema: pimikipate opua:peke ana: na piekeme leekeme.

Epeke Sametia halina: onkoluma: leekeeki

²⁵ Mo Lo Pi walo hayeke hali homekema: Yesu tamuluekema: la handolo alota: Disao. Deto hala:eki muluekema: eki pionope laa lota: piekeme. ²⁶ Koto leeke Yesuma: ipika: pi hombo peaaso alota: Mo hande Baibolo pi manuma:ta: eki ala:pe. Nakana:ma:ta: ekipa hone wilipe leekeme. ²⁷ Kutupa mo halima: Yesuna: pi hombo peaaso alota: Baiboloma: dupa la:la:me. Naka: Tekehali Koda: pa:ta: pukima: homolo hata: naka: puki paeyaoma: make naka: temoko paeyaoma: make naka: honkopu paeyaoma: make naka: hone paeyaoma: make ipiki pa:ta: pukima: homo hapeke la:la:me laa make Nakana:ma: naka: kone pukima: homele tupa: ma:nda: pa:ta: make koto tupa: kone

pukima: homo hapeke la:la:me leekeme. ²⁸ Koto leeke Yesuma: ipiki pa:ta: alota: Naka: ale pita: epeke aleme. Koto ale ekita: ota: pika:na:ta: deto hala:eki milipikie laa leekeme. ²⁹ Koto leekepate hande Lo Pi walo hayeke halima: ipika: biki kone epeaaluekema: Yesu paa lota: pitolo alota: Koto hali ma:nda:e la:la: ekita: epipe laa lota: piekeme. ³⁰ Yesuma: ipika: pi hombo peaaso alota: Hali ma:nda:ta: Diutuseleme da mina:pa:lao oni Dietiko da nane pulu haena: mo pota:na: mandane pake naleme haliwekima: mina ipika: dau titipila: mina: bepie yombua bao homuluekema: taapolo pitina: pemekeme. ³¹ Kutupa koto natena: kone mo yeni peao hayeke hali homeke ma:nda: koto pota:na: peekepate hande yombua bao wina: lemeke some handekepate pa wina: kone paka:lao pota: tea: nane peekeme. ³² Koto hoki naneta: Lipae tapake hali ma:nda: make koto tupa: peekepate mo hande yombua bao wina: lemeke hali pua handa kone pao paka:lao pota: tea:na: peekeme. ³³ Pate Sametia hali ma:nda: koto pota:na: a:paata: mo hali hando haota: ipika: pukima: a:ta:ma: homeekeme. ³⁴ Kutupa mo hali wieke alena: puaata: mo limiki ale nina: ipikana:ma: honku make waini ikali make holaota: banisima: tonkawayekeme. Kutupa mo halima: hande someta: ipika: donki ma:na:na: hoki manda mea wiaata: hatuku pua hande kimisu haliwekima: hamba polu haemeke da ma:nda: pa:ta: opolo puaata: koto da pa:ta: mo hali handeteke hayekeme. ³⁵ Kutupa da kelepeeketa: mo Sametia halima: hande da teke hali pa:ta: 2 kina halaa alota: Do hali wotu handeteke hapeke. I doane la:ka:la ipulua: dina:ta: mo hali handeteke halena: kitolo 2 kina ana: na pia:ka:na:ta: kota: yenkita: haka:ta:pao a:pa kulueke leekeme. ³⁶ Koto laa Yesuma: mo hali pa:ta: pi paeyaaso hata: alota: Do tepo hali aloma:pate mo pake nala: haliwekima: limiki some teke pa:ta:ta: epima: puki

halea:pe laa lota: piekeme. ³⁷ Hande Lo Pi walo hayeke halima: Yesuna: pi hombo peaaso alota: Hande a:ta:ma: homeeke halie laa leekeme. Koto leeke Yesuma: ipiki pa:ta: alota: Kota: nakana:ma: make kutu piki hau pu hapeke laa leekeme.

Yesuma: Mada Meti yaapo handolo peekeeki

³⁸ Yesuta: ipika: disaipolo haliweki ameḷe pota:na: pulu hata: da yu siki ma:nda: pa:ta: opolo pemekeme. Koto da yu pa:ta:ta: wanda:ma:nda: hayekeme. Ipika: bikita: Mada. Koto wanda:ma: Yesu ipika: da pa:ta: epena:ta: ta:na:ma: homeekeme. ³⁹ Mada ipika: hakepiki homeke Meti hayekeme. Metima:ta: mo Tekehalina: anke lopao pitieke alena: a:pa pita: ipika: pi waleekeeki opu pitiekeme. ⁴⁰ Kutu piekepate Madata: ne aneke hapu wamo pieke ekima: ipika: hone ka:nda: wotu pieke a:pa alota: Tekehalio. Yaka asima: Ima: mo emanu paeyao yaka honu-make piono ala: ekita: nakana:ma:ta: hone na witelepe. Ipikana:ma: I tamba: mulu epena: lae leekeme. ⁴¹ Koto leeke Tekehalima: Madana: pi hombo peaaso alota: Madao. Madao. Nakana:ma: ala:ta: ala:ta: wotu pa:ta: hone u taapo make hone ka:nda:ma: homelepate ⁴² pa ota: pea:peke hau homeke homeke na peleme. Metima:ta: hone wia ota: hau ma:la: ekita: ma:nda:ma: pendilao mea:peke na ya:lieke leekeme.

11

Yesuma: yeni pita:la: hauna: waleekeeki

(Ma:tiu 6:9-13, 7:7-11)

¹ Nate ma:nda:na: Yesuta: ala:ta: ma:nda: pa:ta: pua yeni pu pitiekeme. Yeni pu paeyaeyeketa: ipika: disaipolo hali ma:nda:ma: ipiki pa:ta: alota: Tekehalio amba: hande Dionima: ipika: disaipolo haliweki yeni pina:yeke waleeke tupa: niki pa:ta: make koto tupa: wala:e leekeme. ² Koto

leeke Yesuma: iki pa:ta: walolo hata: alota: Ikana:ma: yeni pimika:na:ta: dupa pia:pa:peke.

Apa:o. Naka: yako piki bikita: ota: manda wia haena:e.

Naka: Kilu Tombuao Haleeki do ane opolo epena:e.

³ Nika: ame nolo poloma: neta: ana:na: kia:peke.

⁴ Mandane wanda:halima: niki pa:ta: hoke hau pimieki nikana:ma: pa paeyaasoma: ekina:

nika: hoke hau puma:eki make nakana:ma: koto tupa: pa paeyawapeke.

Ka:nda: piki la handa:la:eki pa:ta: niki na hatuku a:pa:peke laa lapa:peke leekeme.

⁵ Kutupa Yesuma: ipika: disaipolo haliweki pa:ta: alota: Iki pa:ta: hala: hali homeke ma:nda:ma: buta: hokina: naka: yankekena: da pa:ta: pua alota: Kameo. Palaowa punta tepo ta:ka:li kie. ⁶ Ya yankeke ma:nda: pota: pomulu ya-puluekema: ame do timba ya da pa:ta: opolo a:pa pila:pate Ima: hala:peke ne dia:ya:leke handa loa:ma: ma:nda: kie laa leka:na:ta: ⁷ kota: naka: yankekema: ipika: da tukiki pa:ta: hata: naka: pi hombo peaaso alota: I ka:nda:ma: na homake. Yaka pota:ta: amba: loka: hao yaka weki wandiki ameḷe amba: u pa:eloma:me. Naka: honke ale ala:ta: ekipa tiao mea kionope laa lea:ka:na:ta: ⁸ kota: eki pilipikipe. Iki pa:ta: Ima: do pi alome. Mo da teke halima: neketa: ipika: yankeke halena: kone mo hande palaowa kuluekema: na tialo pa:la:pateta: nakana:ma: yaala:ma: na homeke honke wotu leka:na:ta: kota: ota: opua tiao naka: mea:peke ya:la: ekimanu ana:na: mea kilieke alome. ⁹ Koto ekina: iki pa:ta: do pi alome. Honke leka:na:ta: ota: kilieke. Weika:na:ta: handa: wilipikie. Kilikili laeka:na:ta: pota: lombawalieke. ¹⁰ Do ekina: yeke loa:me. Honke la:tiki pu haya:ka:na:ta: kota: koto somema: milieke. Kutaa make ma:nda: epima: weiya:tiki pu haya:ka:na:ta: ipikana:ma: handa: wilieke. Epima: pota: lia:tiki pu haya:ka:na:ta: kota: mo pota:ta:

koto some pa:ta: lombawalieke. ¹¹ Do pita: weki wandiki hala: haliweki pa:ta: alome. Ika: wekima: iki pa:ta: ta:peli teekeeki honke lea:ka:na:ta: hoke keto mea halimikipe. ¹² O ba hapeke honke lea:ka:na:ta: tei hali mea halimikipe. ¹³ Ikita: hoke haliweki halemepate kone ika: weki wandiki pa:ta:ta: epeke epeke alemanu halo halememe. Koto hau ota: lombei peaaso hata:ta: oli ya nane hala: Apa:ma:ta: mo Holi Sipitidi honke aleme wanda:hali pa:ta:ta: ota: halieke laa leekeme.

Yesu pita: Bielisibulu yaapo

(Ma:tiu 12:22-30, Maka 3:20-27)

¹⁴ Hali ma:nda:ta: pi na leke hoke temoko pitiki hali hayeke Yesuma: mo hoke temoko tolu lieke handa mo halima: pi lombo leekeme. Kutu pieke handa wanda:hali paeyaoma: tola:tia pomimikipate ¹⁵ mandane wanda:halima: alota: Ipikana:ma: mo hande hoke temoko manuna: you hali Bielisibuluna: wele pita:la:eki mea hoke temokomanu tolu lita:la:me lemekeme. ¹⁶ Mandane wanda:halima: Yesu tamuluekema: alota: Nakana:ma: hepeni nanema: ipula: patehau ma:nda: nikana:ma: handomono pie lemekeme. ¹⁷ Koto lemekepate Yesuma: mo wanda:halina: hone teke amba: handa: wiata: dupa leekeme. Kapomani homekena: handeteke hala: wanda:halima: ika: ika: kone tekilipa: alu alu pea a:nda: pimika:na:ta: ika: hande tapake au leleme ekita: koto kone paelieke. Kutupa tapakesiki ma:nda:ma: ika: ika: kone tekilipa: alu alu pimika:na:ta: kota: koto tapake sikina: hao pelia:peke ekita: hoelieke. ¹⁸ Koto ekina:ta: Sadanina: kilu tombuao hala:eki pa:ta: haleme tapakema: ta:ta: ta:ta: lo tekilipa: alu alu pea ika: ika: kone a:nda: pimika:na:ta: ekipa hao pelia:tiki pu halimikipe. Ikana:ma: I pa:ta:ta: Bielisibuluma: I honkopu kita:leke handa hoke temokomanu tolu lita:la:me laa alemeeki ¹⁹ ota:

ya:ka:na:ta: kota: ika: disaipolo haliwekima:ta: ekipa hoke temoko tolu lu halemepe. Koto haliwekina: piteleme hauma: kone ika: hau telipilimikie. ²⁰ Dia:me. Koda:na: honkopu homekema: mo hoke temoko tolu lu halome. Kutu pu halo ekima:ta: Koda:na: Kilu Tombuao Hala: ekita: iki teke pa:ta: amba: a:pa:la: ekita: peneme yao wala:la:me.

²¹ Honkopu hake hali ma:nda:ma: ipika: a:nda: pita:la: alemanu tiki tiki yao wia hata: mo ipika: da hande-teke haya:ka:na:ta: ipika: da tukiki pa:ta: ula: alemanu paeyaota: epeke tupa: pa wilieke. ²² Koto pa:la:pate ota: honkopu wopu hake hali ma:nda:ma: koto da teke hali yaapo a:nda: pea mo da teke hali lu bepolaota: ipika: a:nda: alemanu paeyao mea pelieke. Kutupa mo pake mia: ale manuta: telipilieke.

²³ Ma:nda: epita: yaka yankeke na haeka:na:ta: kota: I yaapo a:nda: lita:la:me. Kutupa make hali ma:nda: epima: yaka sipisipi momba:laaso hano I na tamba: mia:ka:na:ta: kota: ipikana:ma:ta: panane tolu lita:la:me leekeme.

Hoke temoko paa la:ka:la a:pa:la:eki

(Ma:tiu 12:43-45)

²⁴ Yesuma: alota: Hali ma:nda:na: weleke pa:ta: pila: hoke temoko ma:nda: hama opolu bao yapea:ka:na:ta: mo hapula: alena: pomu lopolo hata: hoto pita:peke da panda: ma:nda: weita:la:me. Hoto pita:peke ale ma:nda: na handa: wia:ka:na:ta: kota: mo hoke temokoma: ipika: kone alota: Yaka hande mina:pa:lao epoa: da nane paa la:ka:la polueke laa ²⁵ ipikana:ma: la:ka:la pua mo da a:pa handilia:pate ma:nda: na hake wamo pea bao epeke tupa: halia:eki handilieke. ²⁶ Koto pa:leketa: mo hoke temoko pua pa mandane watake hata: hoke temokomanu paeyao hatuku milieke. Koto hoke temoko manuna: hoke hau pita:la: ekita: mo ipiki make lu ankulalimikie. Iki paeyao mandake pa:ta: a:pa halimikie. Kutu pimika:na:ta: mo

halita: amba:ta: hoke tupa: hao pelia:pate ameta: ota: hoke tupa: hao pelieke laa leekeme.

Ota: epeke ta:na:ma: homa:la:eki

²⁷ Yesuma: koto pi lo paeyeketa: mo wanda:hali anka:lopuna: pitieke wanda: ma:nda:ma: anekema: alota: Neke ma:nda:la: make andu ka:la: wanda:ta: ta:na:ma: homolo pa:la:me leekeme. ²⁸ Koto leeke Yesuma: alota: Dia:me. Koda:na: pi opua pu haleme wanda:hali ikana:ma:ta: ta:na:ma: wotu homa:peke ya:la:me leekeme.

Wele pita:la:eki handuluekema: honke lemekeeki

(Ma:tiu 12:38-42)

²⁹ Wanda:hali wopuma: Yesu a:pa momba:la hopa:liao haena: Yesuma: alota: Ame do natena: haleme wanda:halita: hoke wanda:hali halememe. Ikana:ma:ta: mo na handeke patehau ma:nda: handuluekema: I pa:ta: honke aleme pateta: Ima:ta: iki pa:ta: ota: ma:nda:siki make na walo polopate mo hande Dionama: patehau piekeeki homeke handilimikie. ³⁰ Mo hande potopede hali Dionama: Ninipa wanda:hali pa:ta: patehau pieke tupa: kone mo Wanda:halina: Eiyekema: make ame wanda:hali pa:ta: patehau pilieke. ³¹ Mo hande pi yokaalu pulu pa:la: nate opolo epea:ka:na:ta: mo hande Siba da yu handeteke hala: kuini wanda:ma: tiao hata: ame do natena: haleme wanda:halina: hoke hau manuna: maleke lilieke. Ekipeke mo wanda:ma:ta: mo kini hali Solomonona: epeke hone wotu u tekelepea wala:la: pimanu opuluekema: yeke mo kenke honiki ma:nda: nane hao epeekeme. Kutu piekepate Ima: iki pa:ta: alome. Ameta: Solomono ankulala: ale ma:nda: a:pa:la:me. ³² Mo hande pi yokaalu pulu pa:la: nate opolo epea:ka:na:ta: Ninipa wanda:halima: tiao hata: ika: hoke hauna: maleke lilimikie. Ekipeke. Dionama: pi waleeke dina:ta: koto wanda:halima: ika: hoke hoke haumanu hoki walemekeme. Koto pa:la: ekina:

Ima: iki pa:ta: alome. Ameta: Diona ankulala: ale ma:nda: a:pa:la:me leekeme.

Lokena: paa pa:la:eki

(Ma:tiu 5:15, 6:22-23)

³³ Ma:nda:ma: ipika: ola:pake ka:waata: na a:mbao u hala: o mo disi kawaso tieke oto pa:ta: na wilieke. Koto hau na pikita: mo da pa:ta: wanda:hali a:pa honda: pamba:tiki pitolo handena: mo lamepa u hala: alena: u hala:me. ³⁴ Naka: leketa: naka: lokena: ola:pakee. Naka: leke a:nda: ota: epea:ka:na:ta: kota: naka: loke paeyaota: paa:ma: tumbilieke. Koto pa:la:pate naka: leke a:nda: hoeya:ka:na:ta: naka: loke paeyaota: timba:la: pambilieke. ³⁵ Koto ekina:ta: mo naka: lokena: paa pa:la: ekita: timba: na la:na: leketa: ota: wopu handeteke hapeke ³⁶ Kutupa naka: loke paeyao a:nda: paa:ma: tumba hata: pa timba: timba: homeke a:nda: na lea:ka:na:ta: kota: ola:pake paa pita:la: ma:nda:na: naka: loke paeyao paa pu kimalieke leekeme.

Yesuma: tapake yaapona: haumanu lo kelaeyekeeki

(Ma:tiu 23:1-36, Maka 12:38-40)

³⁷ Yesuma: pimanu lo paeyeketa: Pa:tisi hali ma:nda:ma: ne nolo pana:e leeke handa ipika: da pa:ta: honda: pamba pua ne nolueke alo pitiekeme. ³⁸ Mo hande Pa:tisi halima:ta: Yesuma: ne noluekema: ipika: kiki amba:la na tandepееkeeki hando haota: pututuma: homa tola:tia pomiekeme. ³⁹ Kutu piekeeki handaata: mo Teke Halima: ipiki pa:ta: alota: Ameta: kota: iki Pa:tisi haliwekima:ta: ika: kapo make kawaso manuta: manda homeke tandepo halemepate tukiki pa:ta:ta: pasa:tei pita:la: hau make hoke hoke hau paeyaoma: iki tumba halememe. ⁴⁰ Ikita: hone na wiki haliwekio. Koda:ma: hama nane wa:pa:la: tupa: tukiki nane make na wa:pa:la:pe. ⁴¹ Koto ekina: ika: kapo

make kawasomanu pa:ta: ula: ale manuta: mo nate hali wanda:hali pa:ta: pa hala:pa:peke. Kutu piki hau a:nda: pimika:na:ta: kota: ika:eki paeyao ota: hake wotu pilieke leekeme.

⁴² Pa:tisi haliwekio. Ika: hoke yenki tiekena: I paala:e. Ikana:ma:ta: ika: hande ena: hala: ale tekia: o totopo piki tanima: handeke ale sunuta: kiki yaapo telipata: putupa homeke sikita: Koda: pa:ta: halo halemepate mo Koda: teke pa:ta:ta: puki hala:pekeeki make epeke tikitiki piki hau manuta: hone yonka:lalememe. Dupiki hau manuta: ota: pea:tiki pitolo hata: mo mandaneeki make na mina:pa:lapeke.

⁴³ Pa:tisi haliwekio ika: hoke yenki tiekena: I paala:e. Ikana:ma:ta: oni yeni pu hala: da pa:ta: mo you haliwekina: wiala: sea manuna: pituluekema: hone wotu u haleme make oni makedi hama haleme wanda:halima: ika: biki miniliaaso Epeke daka:la:paaso:e la:tiki pina: hone wopu u halememe.

⁴⁴ Ika: hoke yenki tiekena: I paala:e. Ikita: wanda:halima: mo patehau na pa:la: hali lapa:ma: handeke nono pelemeke handa tumbao pomu haleme haliwekima: lapa:ma: handelememe leekeme.

⁴⁵ Koto leeke mo Lo Pi walo haemeke hali ma:nda:ma: Yesu pa:ta: alota: Disao. Nakana:ma: kutupiki pi ale ekima:ta: niki manda: meake nono piteleme leekeme.

⁴⁶ Yesuma: alota: Lo Pi walo haleme haliwekio iki make ika: hoke yenki tiekena: I paala:e. Ikana:ma: wanda:halina: hoki mandata: ma:nda:ma: tia:peke na yeke ka:nda: piki alemanu mea tiao halemepate ikana:ma:ta: ika: kiki maleke kone tindipao na tamba: mea tialimikie.

⁴⁷ Ika: hoke yenki tiekena: I paala:e. Ikana:ma:ta: mo hande potopede haliwekina: toko ula: apa:nda:ta: epeke tupa: wamo pea wiao halememe. Pate koto potopede haliwekita: hande ika: apa:mei tonuma: kone lia:tiki pimiki

haliwekie. ⁴⁸ Ikana:ma: ika: apa:meima: pimiki ekina: ta:na:ma: homo haloma:me alememe. Pa ekipeke ika: apa:meima:ta: mo potopede haliweki pa lu pitaemeke handa ikana:ma:ta: ika: apa:nda: manuta: wamo peao hale-meme.

⁴⁹ Doeki tekena:ta: Koda:na: epeke hone wotu wita:la: ekima:ta: do la:la:me. Ima:ta: yaka potopede haliweki make pi mea pomuao haleme haliweki tapaalo polopate mandaneta: lu baalimiki make mandaneta: tanda tanda wopu halimikie laa la:la:me. ⁵⁰ Koto ekina:ta: mo hande do ya yu kini pea a:pa ame do limiki potopede haliweki paeyao limiki ekina: hoke yenkita: ame do haleme wanda:halima: milimikie. ⁵¹ Mo hande Eipolo limikieki kini pea a:pa mo hande oloda pita: yako piki da yaapo tukiki pa:ta: a:mbolo hata: limiki hali Sekataiya alome. Aowe. Ima: iki pa:ta: ota: loa:ma: ame do wanda:halita: koto limikieki paeyaona: hoke yenki milimikie. ⁵² Mo Lo Pi walo haleme haliweki ika: hoke yenki tiekena: I paala:e. Ikana:ma:ta: mo hande hone wotu mia:peke da pota:na: kita: ika: wia halemepate koneta: ika: kone na honda: pambeketa: mo honda: pambuluekema: taapeleme wanda:halita: sa:sa: pu halememe leekeme.

⁵³ Yesuma: koto da mina:pa:lao peeke naneta: mo Lo Pi walo haemeke haliwekima: make Pa:tisi haliwekima: make Yesuta: ota: hoke tetopiki tupa: kitaaso hata: ane mone alena: ipiki pa:ta: lota: pita:la:eki wotu halemekeme. ⁵⁴ Kutu pimiki hauta: Yesu hona:mao tamuluekema: make ipikana:ma: ata:ka: piki pi ma:nda: lea:ka:na: minulua: patema: lemekeme.

12

*Makeaaso hauna: kinki pita:la:eki
(Ma:tiu 10:26-27)*

¹ Wanda:hali pisetekema: ika: ika: kone lu tumbapeke nono pea mombololo haena: Yesuma: ipika: disaipolo haliweki pa:ta: amba:la alota: Ikana:ma: mo Pa:tisi haliwekina: palaowa pombeiyaasa: ale yisiti wotu handeteke hapa:peke. Doeki alo ekita: ika: yayapiki makeaaso hauna: loa:me. ² Panka: wilimi ekimanu paeyaota: wete-pena:ta: pa peneme yaalieke. Kutupa mo a:mbao aleme pimanu paeyaota: wete-pena: peneme yaalieke. ³ Koto ekina: ikana:ma: mo timba a:mbao leleme pi manuta: paa natena: opina: lelimikie. Kutupa pota: poka:la: da panda: pa:ta: pita: ma:nda:na: haleke pa:ta: tome pambele pita: paeyaoma: opina: yeke da holu manda nina: tiao hata: pi anekema: lelimikie.

*Epi paala:ma: homa:peke ya:la:pe
(Ma:tiu 10:28-31)*

⁴ Ya yankeke tonuo. Ima: iki pa:ta: aloma: Mo ika: manda loke lu homaemeka:na:ta: wetepe nane hau ma:nda: pea:peke na ya:la: wanda:hali pa:ta:ta: paala:ma: na homa:pa:peke. ⁵ Ikana:ma: mo hali homeke ma:nda: liaata: ipika: temokota: oni ti to hala: ale pa:ta: baapeke ya:la: wele pa:la: Koda: pa:ta: paala:ma: homa:pa:peke. Iki pa:ta: ota: loa:ma: Ipiki pa:ta: homeke paala:ma: homa:pa:peke aleo.

⁶ Mo hande wesoma: handeke basunu yunki hata: 20 toeama: hambo halemeke yekea. Koto pa:la:pate Koda:ma:ta: koto wesoma: handeke ba sikita: homeke kone hone na yonka:lala:me. ⁷ Koto tupa: kone ika: you itiki paeyao make amba: yata:pa: ta:pao ana: lao ula:me. Koto ekina:ta: ikana:ma: paala:ma: na homo hapa:peke. Pa ekipeke. Ika: tombota: koto hosiki ba sunu wopuna: yenki ota: lombei pa:la:me.

*Ketisona: biki peneme yaasa:eki make hoki wala:la:eki yaapo
(Ma:tiu 10:32-33, 12:32, 10:19-20)*

⁸ Yesuma: alota: Ima: iki pa:ta: ota: pi alome. Ma:nda: epima: wanda:halina: leke popelekena: peneme yaaso hata: Ita: Ketisona: halie lea:ka:na:ta: kota: mo Wanda:halina: Eiyekema: make mo Koda:na: enisolo manuna: leke popelekena: make homeke hau kone pilieke. ⁹ Pate ma:nda: hali epima: wanda:halina: leke pototona: hata: yaka biki na leke kiaeya:ka:na:ta: kota: mo Wanda:halina: Eiyekema:ta: Koda:na: enisolo manuna: leke pototona: hata: ipika: biki make na leke kiaalieke.

¹⁰ Ma:nda: epima: Wanda:halina: Eiyeke pa:ta: hoke pimanu lea:ka:na:ta: kota: koto ekita: pa paeyaaepeke ya:la:pate pa ma:nda: epima: Holi Sipitidi kitake hoke pimanu lea:ka:na:ta: kota: koto ekita: ota: na paeyawalieke.

¹¹ Ma:nda: epima: iki pi yokaalu puluekema: ika: pi hotu haleme da pa:ta:manu make o mo kapomani haliweki pa:ta: make o handeteke haleme haliweki pa:ta: hatuku pemeka:na:ta: kota: ikana:ma:ta: eki pi lolua:pe o ekipa ya kone tamba: miki pi lolua:pe laa ka:nda:ma: na homo taapa:peke ¹² Pa ekipeke. Mo Holi Sipitidima:ta: koto nate leke sikina: kone ika: lolo peleme pi manuta: walekena: walieke.

Hone na wiki hamoko halina: onkoluma: la:la:eki

¹³ Wanda:hali momba:la haemeke tukiki pa:ta: hayeke hali homekema: Yesu pa:ta: alota: Disao. Yaka kamema: dika: apa:na: anke teketa: yakaeki telipa kina: lawae leekeme. ¹⁴ Yesuma: ipika: pi hombo peaaso alota: Someo. Ipilika: alemanu telipaano make ipilika: pi tikitiki yawaan-ota: Ita: epima: mea haena: la:la:pe leekeme. ¹⁵ Koto laa Yesuma: paeyao pa:ta: alota: Handeteke hapa:peke. Hande pasa:tei hau ta:ta: ta:ta: pikieki a:paapa:na: ika: kone wopu handeteke hata: leke leke lo hapa:peke. Wanda:hali

paeyaoma: hamoko tieke ekipa haena: kone ika: da:ta:la: ekina: teketa: ika: wia haleme alemanu pa:ta: na ula:me leekeme.

¹⁶ Koto laa Yesuma: iki pa:ta: onkoluma: pi dupa leekeme. Amba: a:nda:ta: mo hamoko hali ma:nda:na: e pa:ta: ne napekemanu wotu wiekeme. ¹⁷ Kutupa mo halima: ipika: honema: kone alota: Mo hande ne napekemanu poka: mepi pea wia:peke alena: ana: na pa:la:ma: eki puluepe laa hone wiekeme. ¹⁸ Kutupa ipika: honema: kone alota: Dupulueke. Yaka ne napekemanu u hala: damanu londa:la kutupa da tieke tiekemanu a:eyaata: mo ne napekemanu make yaka mandane alemanu paeyao make koto da pa:ta:manu mu ulueke laata: ¹⁹ kota: ya kone dupa lolueke. Naka:ta: yolee. Naka: wia hale ale manuta: bapi wotu kone ana:na: wilieke laa Ameta: pa pitu hata: ne ikali nalo hata: ta:na:ma: homo hapeke lolueke leekepate ²⁰ Koda:ma: ipiki pa:ta: alota: Neketa: hone na wiki halio. Ame do timba kone naka: da:ta:la:eki pao yokulueke. Kutu pua:ka:na:ta: kota: nakana:ma: naka:eki laa wia hale ale manuta: epima: milia:pe laa leekeme. ²¹ Kutupa Yesuma: pi paeyaaso alota: Hali epima: Dota: yakaeki homekee laa alemanu wopu mu momba:la:tiki pita:la: dina:ta: Koda:na: leke popelekena:ta: pa natehali hala:me. Kota: dupiki some a:nda:ta: mo hande titina: loa: haumanu pa:ta: opolo ipilieke leekeme.

Koda: pa:ta: hone ti lao haasa:eki

(Matiu 6:25-34)

²² Koto hoki naneta: Yesuma: ipika: disaipolo haliweki pa:ta: alota: Ima: do alo ekita: ikana:ma: iki pa hapeke ekina: nemanu make lokena: yama:peke alemanu koto alemanu pa:ta:ta: ka:nda:ma: na homo hapa:peke. ²³ Pa ekipeke. Da:ta:la: ekima:ta: ne ota: lombei pa:la: make mo lokema:ta: dau make ota: lombei pu pa:la:me. ²⁴ Ba

manuna: hau handa:pa:peke. Ikana:ma:ta: e wae alemanu na nokopata: na mondu no halememe. Ika: sidowa o ne amu pu u haleme da ma:nda: na hala:me. Koda:ma: taa halo hala: handa:e. Koto ekina:ta: ikana:ma: mo ba manuta: taa lu ankulalemetaa. ²⁵ Iki ma:nda: epima: ipika: hone wopu wita:la: ekima: ipika: do kenkena: halo pa:la: nate leke manuta: mu moneao ulu pua:peke ya:la:pe. ²⁶ Kota: koto hosiki ale siki kone na pea:peke ya:ka:na:ta: pa ekipeke mo mandane ale pa:ta: manuta: ka:nda:ma: homo halemepe.

²⁷ Mo hapeke pa:ta:manu pa opa:la: moma sununa: opa:la: ekita: handa:pa:peke. Ikana:ma:ta: e na poko make aka:manu na tombulu yamo halememe. Koto pa:la:pate Ima: iki pa:ta: alome. Kini Solomonoma:ta: hamoko alemanu wotu wiekepate kone do moma manuna: loke hake dau epeke epeke ekimanu ma:nda: ota: na wia hayekeme. ²⁸ Mo ame homeke opa haena: laa beliata: tunkula hapuao tina: yanka:peke yeke ambu manuna: au kone Koda:ma: lawao haya:ka:na:ta: a:pei kota: ika: hone tulaaseme ekita: ota: hodiki ale siki ya:ka:ta:me. Koto alemanu pa:ta: kone Koda:ma: kutu pu haya:ka:na:ta: kota: ipikana:ma: iki make dau ota: ana:na: kone yamatiki pilieke. ²⁹ Kutu piliekema: ikana:ma:ta: Ya nolo polo ne ikali hanema: epea:ka:na: mu-lua:pe laa ka:nda:ma: na homo hapa:peke. ³⁰ Mo Koda:na: biki na opeleme wanda:halima:ta: hoto paeyao koto alemanu hone wopu u halememe. Pate ika: Apa:ma:ta: koto alemanu nate paeyao ikana:ma: mu halo peleme ekita: hone ula:me. ³¹ Koto pa:la: ekina:ta: ikana:ma:ta: Koda:na: Kilu Tombuao Hala:eki amba:la weiyu haemeka:na:ta: kota: ipikana:ma: mo koto ale manuta: haka:ta:pao ku halieke.

*Hepeni nane hamoko hapekeeki
(Ma:tiu 6:19-21)*

³² Yaka sipisipi ma:na: tapake sikio. Paala:ma: na homa:pa:peke. Pa ekipeke ika: Apa:ma:ta: oli hande Kilu Tombuao Hala: ekita: iki pa:ta: kuluekema:ta: ta:na:ma: homo hala:me. ³³ Ika: ala:ta: ala:ta:ta: tapao mani meaata: mo natehali wanda:hali pa:ta: hala:pa:peke. Kutupa na kukutu pulu pa:la: mani pausa meaata: ika: hamoko ale manuta: oli ya nane na paeya:niake pa wia halo pelemeeki homeke amu pu hapa:peke. Ekipeke koto naneta: mo pake no haleme haliwekima: make bisapu inkikima: make na hoeyaalimikie. ³⁴ Ika: hone manuta: mo ika: epeke epeke alemanu u haleme ale pa:ta: mandakena: u pelia halimikie.

Lekema: lekema: pea e poka:la:eki

³⁵⁻³⁶ Ikana:ma:ta: mo e pokaasa: haliweki tupa: hata:ta: ika: you halita: hali ma:nda:ma: wanda: panake mea ne pamba:la: ekina: pa:leke handaa paa epena: yu wia haleme tupa: ikana:ma:ta: ika: aka:manu wotu soto la:tia haena: yama ika: ola:pakemanu ka:watia hata:ta: anemone ipilia: ekimanu lekema: lekema: pitolo hata: hao hapa:peke. Koto ekina:ta: mo you halima: a:pa pota: lia:ka:na:ta: kota: koto kone lombilimikie. ³⁷ Kutupa mo you hali paa la:ka:la a:pa mo ipika: e pokaaseme hali wekita: u na polu pitiki a:nda: pa ipiki yu wia pilimieki a:pa handea:ka:na:ta: kota: ikita: ta:na:ma: homo halimikie. Ima: iki pa:ta: ota: pi aloma: Mo haliwekima: koto hau pimiki yeke handaa ika: you halima:ta: ipika: manda aka: hola wiaata: iki pa:ta: Ne no hala: alena: a:pa pita:pe laa ne pana: pu kilieke. ³⁸ Kutupa make mo you halita: buta: hokina: o hoki nane kone epea:ka:na: ikana:ma: tiki tiki yao ipiki yu wia pilimieki handea:ka:na:ta: kota: ikita: ta:na:ma: homo halimikie. ³⁹ Kutupa make doeki hone wotu wia:pa:peke. Mo da teke hali ma:nda:ma: mo pake nala: hali ma:nda: epolo pa:la:eki amba: handa: wia:ka:na:ta: kota: koto someta: oni ipika: da yamba:la na yapena: lelieke. ⁴⁰ Iki make ota: tikitiki yao

hapa:peke. Pa ekipeke. Mo hande Wanda:halina: Eiyeketa: ipilieke hone na witolo halimi di nina: ipilieke laa loa:me leekeme.

*Mo epeke e pokaasa: hali pita: hoke e pokaasa: hali yaapo
(Ma:tiu 24:45-51)*

⁴¹ Pidama: alota: Tekehalio. Nakana:ma: do ale onkoluma: pita: niki pa:ta: homeke alepe o mo wanda:hali paeyao pa:ta: alepe laa lota: piekeme. ⁴² Koto leeke mo Tekehalima: Pidana: pi hombo peaaso alota: Kima: na homeke make ota: epeke hone wotu u lenkene pu wia e poko halia: halita: epi ya:ka:ta:pe. Koto halita: mo da teke halima:ta: ipika: da handeteke haena:yeke make mo ipika: mandane e pokao haleme wanda:hali pa:ta: ika: ne no haleme di mia:ka:na:ta: ika: ne nena: teli teli peao halieke leekeme. ⁴³ Ipika: you hali paa la:ka:la a:pa ipika: e pokao hala: halima: mo hande emanu ota: epeke tupa: pitolo pitilia:eki a:pa handa: ya:ka:na:ta: kota: koto e pokao hala: halita: ta:na:ma: homo halieke. ⁴⁴ Ota: alome. Mo you halima:ta: koto someta: ipika: ala:ta: ala:ta: paeyao handeteke haena: la:lieke. ⁴⁵ Kutu pulu pa:la:pate mo e pokaasa: halima:ta: ipika: kone alota: Yaka you someta: di hokulu hokulu pitolo hata: ai na ipula:me laa mo mandane e pokaasa: wanda: pita: hali yaapo kini pea hali lu yombitolo hata: ikali ne nalo keaaso hata: ⁴⁶ ipika: you halita: Do natena: ipilieke hone na witolo halia: natena:ta: koto kone opolo ipilieke. A:paata: mo e pokaasa: halita: homena: liaata: pa pi na opiki wanda:hali ameḷe haena: la:lieke leekeme.

⁴⁷ Mo e pokaasa: hali ma:nda: epima: ipika: you halima: pea:peke la:la: haumanu hone wia ipikana:ma: ipika: kone ana: lao na piki ipika: you halima: pea:peke la:la: haumanu na pia:ka:na:ta: kota: koto halita: mo you halima: dopitama: podela: mia:ka:na:ta: tanda tieke nelieke.

⁴⁸ Pate e pokaasa: hali ma:nda:ma:ta: ipika: you hal-ima: hone pa:la:eki hone na witolo kone tanda nape-keeki pia:ka:na:ta: kota: ipikita: aeyapiki dopitama: hosiki podela: milieke. Hali ma:nda:ta: mandane alemanu handeteke haena: yeke anekema: halea:ka:na:ta: kota: mo hali pa:ta: yama:ta: anekema: muluekema: hone wilieke. Koto tupa: kone hali ma:nda: pa:ta: ala:ta: ma:nda: wopu handeteke haena: yeke halea:ka:na:ta: kota: mo hali pa:ta: yama:ta: ota: ankulao anekema: muluekema: hone wilieke leekeme.

*Yesuta: tapake tekili pa:la: ekina: teke
(Ma:tiu 10 34-36)*

⁴⁹ Yesuma: alota: I epolo ekita: ti ulekema: do kenkena: mo yaaluekema: epoa:pate ya honema:ta: amba: kone talo hapeke alee. ⁵⁰ Ita: bapitaisi pea:peke hau homeke mulueke hone ulupate pa ai na pu paeyaaso ekina: kota: yaka weleke pukima: ka:nda: tieke minolome. ⁵¹ Ika: honema:ta: Ima:ta: ika: a:nda: piteleme ekimanu homu pealo epoa:me hone wi witelemepe. Ota: dia:me. Ita: wanda:hali tapake tekili pawaluekema: epoa:me. ⁵² Ame do hao kini peaata: wetepena: make tapakesiki yunki hata:ma: ika: kone tekilipa tepoma:ta: yaapo pa:ta: a:nda: litolo hata: yaapo sikima:ta: pa tepo pa:ta: a:nda: lia:tiki pu halimikie leekeme. ⁵³ Ateke tonuma:ta: pa eiyeye ameḷe a:nda: lualu peaata: eiyeye tonuma:ta: ateke tonu ameḷe a:nda: lualu pilimikie. Inkiki tonuma:ta: waneke tonu ameḷe a:nda: lualu peaata: waneke tonuma:ta: inkiki tonu ameḷe a:nda: lualu pilimikie. Halikina: inkiki tonuma:ta: ika: aeya: tonu ameḷe a:nda: lualu peaata: mo aeyeke tonuma:ta: ika: halikina: inkiki tonu ameḷe a:nda: lualu pilimikie leekeme.

*Wetepena: epolo pa:la: ekina: handa:la:eki
(Ma:tiu 16:2-3)*

⁵⁴ Yesuma: mo wanda:hali pa:ta: alota: Ikana:ma: oni nate pamba:la: nane yama: ipula: koa handolota: kota: koto kone ikana:ma: alota: Lako ipilieke lo halemeketa: kota: ota: ipu hala:me. ⁵⁵ Kutupa oni ka:wa:na: yu nanema: tilao po ipula:eki handolota: kota: ikana:ma: koto kone alota: Nate tieke talo hata: titipu tieke pilieke lo halemeketa: ota: titipu tieke pu hala:me. ⁵⁶ Makeaasa: hau pu haleme haliwekio. Ikana:ma:ta: do ya yu nane pita:la: ekimanu handolo hata: dupilieke aleme ekita: ota: yao hala:pate pa ekipeke ame do natena: ipula: hau manuna: teketa: na handa: witolo pimipe leekeme.

*Pi yokaalu peaama:na: ai tiki tiki yaasa:eki
(Ma:tiu 5:25-26)*

⁵⁷ Ekipeke handaa ika: kone mo epeke hau pia:peke ekita: na teli pitolo pimipe. ⁵⁸ Hali ma:nda:ma: neketa: pi yokaaluna: hatuku poluekema: pia:ka:na:ta: kota: ai na peke hata: kone nakana:ma: tiki tiki yaaluekema: taapa:peke. Nakana:ma: koto hau na pika:na:ta: kota: ipikana:ma: neketa: oli pi yokaalu pu hala: hali teke pa:ta: yola: mea puaata: pa koto halima:ta: mo polisi haliwekina: kikina: mea halaata: neketa: dipula da pa:ta: mea pitalieke. ⁵⁹ Kutupa neke pa:ta: Mo opisi hamba:e lelia: tupa: ai na hambo paeyaeka:na:ta: kota: neketa: koto pa:ta: pa pita: pelia halipikie leekeme.

13

Iki homilimina: ika: hoke hau hoki wala kiaape

¹ Koto natena:ta: koto pa:ta: haemeke mandane haliwekima: Yesu pa:ta: a:pa mo Pailedima: Ka:lili mandane haliwekita: ika: hotekemanu lia Koda: pa:ta: halolo haena: kone lieke ekina: pi la halemekeme. ² Koto ekina: Yesuma:

ika: pi hombo peaaso alota: Mo Ka:lili haliweki paeyaota: hoke hau pu halemepate ika: honema:ta: mo hande limiki haliwekima: hoke hau ota: haka:ta:pao pimiki yeke handa liekeme hone witelemepe. ³ Ota: dia:me. Ima: iki pa:ta: ota: loa:me. Iki make ika: piteleme hoke haumanu na kiaemeka:na:ta: kota: iki make mo hande Ka:lili haliweki homemeke tupa: kone homilimikie. ⁴ Kutupa make mo hande Sailoa:me da pa:ta: haliao a:emeke da hokulu tieke lombolo hata: lu sesape pieke 18 wanda:hali pa:ta:ta: eki hone witelemepe. Mo hande dama: lieke ekina:ta: ika: hoke hauta: mo Diutuseleme haleme wanda:hali paeyaona: pimiki hoke hau ota: lombei peake tupa: pimikieki peneme yaasa:pe. ⁵ Ota: dia:me. Ima: iki pa:ta: ota: loa:me. Iki make ika: piteleme hoke haumanu na kiaemeka:na:ta: kota: koto tapake homemeke tupa: kone homilimikie leekeme.

Nose tima: kiliki na a:eyeke ekina: onkoluma: pi

⁶ Kutupa Yesuma: iki pa:ta: onkoluma: pi ma:nda: dupa leekeme. Amba: hali ma:nda:ma: ipika: e tukikina:ta: nose ti ma:nda: nokopeekeeki hayekeme. Mo halima:ta: mo nose kiliki a:ela: patema: handolo endi pu hayekepate homeke a:nda: na a:eyekeme. ⁷ Koto ekina:ta: mo halima: ipika: e pokao hayeke hali pa:ta: alota: Handa:e. Bapi tepo tukiki pa:ta:ta: do nose tina: kiliki a:ela:pe laa handolo endi pu halopate homeke a:nda: ota: na a:ela:me. Koto pa:la: ekina:ta: do hoke tima: mo epeke kenke pa hameke naata: paama:na: poko bae leekeme. ⁸ Koto leekepate mo e pokaeyeke halima: alota: Yaka tiekeo. Bapi homekena: pa haena: lae. Ima: do ti teke hopa:liao yu lia kao imanul lekeluekema: loa:me. ⁹ Yaka honema:ta: mone mo bapina: kiliki a:eya:ka:na:ta: ota: epolo pa:la:pate na a:eya:ka:na:ta: kota: pao poko baena: lolena:e laa leekeme.

Hoto Pila: Natena: kone wanda: ma:nda: epeaeyekeeki

¹⁰ Mo hoto pila: nate ma:nda:na: Yesuta: mo pi hotu haemeke da ma:nda: pa:ta: pi walo hayekeme. ¹¹ Koto pa:ta:ta: hoke temoko pitieke wanda: ma:nda: pitiekeme. Kutu pieke ekima: kone mo wanda:ta: 18 bapina: yeni mea hao hayeke ekima: mo wanda:na: hoki hoi peota: tindipapeke na yeekeme. ¹² Yesuma: mo wanda: hando hao wi la:moneaso alota: Wanda:o. Neketa: naka: yeni ta paetolo hata: neketa: walekena: ta hale handa:e. ¹³ Koto laa Yesuma: ipika: kiki mo wanda:na: loke manda wieke dina: koto kone ipikana:ma: ipika: hoki tindi paeyekeme. Koto ekina:ta: Koda:na: biki mea miniliaeyekeme. ¹⁴ Kutu pieke handaa mo pi hotu haemeke da handeteke hayeke halima:ta: Yesuma: mo wanda:ta: mo Hoto Pila: Natena: kone epeaeyeke handa Yesu yaapo mineke pankeekeme. Koto ekina: ipikana:ma: mo wanda:hali pa:ta: alota: E poka:peke nate manuta: yunki mindiki hata: taama: ika: yenimanu epeaena: hone wimika:na:ta: kota: koto nate nina: a:pa:peke ya:la:pate pa do Hoto Pila: Natena:ta: ota: dia:me leekeme. ¹⁵ Mo Tekehalima: ipika: pi hombo peaaso alota: Makeaasa: hau pu haleme haliwekio. Iki ma:nda: hondoma: mo Hoto Pila: Natena: ika: kao o donki ma:na: make mo holinda: pa:ta: mea hama lomba: ta:pao ikali na:na:yeke mea pelimikie. ¹⁶ Koto tupa: kone do Eipoloha:ma:na: tapake wanda:ta: hoke temokoma: 18 bapina: tonkao ula: puta: mo Hoto Pila: Natena:ta: na ka:la:pa: tapaena:pe laa lota: piekeme. ¹⁷ Koto hombo peayeke ekima:ta: Yesu ipika: a:nda: tunkuliki haliwekima: yaala:ma: homolo haena:ta: mo wanda:halima:ta: mo epeke haumanu piekeeki handolo hata: ta:na:ma: wotu homemekeme.

*Masidadi waena: onkoluma: pi
(Matiu 13:31-32, Maka 4:30-32)*

¹⁸ Yesuma: alota: Koda:na: Kilu Tombuao Hala: ekita: alekema: handa:la:pe laa manda: meanope. ¹⁹ Mo Kilu Tombuao Hala: ekita: mo (kimilema: handeke) masidadi wae ale sikita: hali ma:nda:ma: mea ipika: ena: tande leekeeki opaata: ota: aneke ti hombeleke hao paleke palekena: ba titima: dake hapeke ya:la:me leekeme.

Palaowa pombei yaasa: yisitina: onkoluma: pi
(Ma:tiu 13:33)

²⁰ Kutupa Yesuma: paa make lota: pitolo alota: Koda:na: Kilu Tombuao Hala: ekita: alekema: manda: mealua:pe.
²¹ Dupa manda: meanoe. Wanda: ma:nda:ma: mo palaowa pombei yaasa: yisitisiiki mea palaowa nu homeke mea apa:tao kawasona: dakole dakole pealieke. Kutu pilia: hoki naneta: koto palaowa paeyao pombei ya halieke leekeme.

Dekepeke pota:siki
(Ma:tiu 7:13-14, 21-23)

²² Yesuma: mo Diutuseleme da nane opolo poluekema: yeke handaa hosiki da sunu make daoni pa:ta:manu amba:la pomino hata: pi wala:tiki pomiekeme.
²³ Kutupieke ma:nda:ma: Yesu pa:ta: lota: pitolo hata: alota: Tekehalio. Koda:ma:ta: pa tepo tepo wanda:hali homeke detena: yeke petelia:pe laa leekeme. Yesuma: mo pi hombo peaaso alota: ²⁴ Ikana:ma: mo dekepeke pota: kake pa:ta: honda: pambuluekema: honkopu hapa:peke. Pa ekipeke. Wanda:hali wotuma: honda: pambuluekema: taapolo pelemepate honda: pambolo pua:pa:peke na ya:lieke. ²⁵ Mo da teke halima:ta: tiao pota: pokilieke. Kutu pia:ka:na:ta: iki hama hata:ta: pota: kake kilikili laaso alota: Tiekeo. Niki epomono pota: lomba:e lelimipate ipikana:ma: hombo peaaso alota: Ikita: I na handoloma: Ikita: hanema: epelemepe laa lelieke. ²⁶ Koto leliepate ikana:ma: ipika: pi hombo peaaso dupa lelimikie. Nikita:

neke ame_{le} mandakena: pita: ne ikali noma: hande make nakana:ma:ta: mo nika: da sunu pa:ta: pimanu wala:tiki pomime laa lelimikie. ²⁷ Koto lemekena: ipikana:ma: pa do tupa: lelieke. Ikita: hane wanda:halipa: I mina:pa:lao pupa:e. Ikita: hoke hau pu haleme wanda:halie lelieke. ²⁸ Kutupa ikana:ma:ta: mo Eipoloha:ma: Aisa:ke Dieikope make mo potopede haliweki paeyao make mo Koda:na: Kilu Tombuao Hala: eki pa:ta: halimieki handolo hata: ikita: hama tolu lia:ka:na:ta: kota: ikita: e tieke alo hata: kake lenkene lo halimikie. ²⁹ Wanda:halita: mo nate pamba:la: nane make nate opa:la: nane make mo nepoko yaapo nane make opolo endi peaata: Koda:na: Kilu Tombuao Hala: alena: ne pamba:la: ekina: a:pa pitilimikie. ³⁰ Koto ekina:ta: ame do wetepena: haleme wanda:hali mandaneta: titina: halimikie. Kutupa titina: haleme wanda:halita: wetepena: halimikie leekeme.

*Yesuma: mo Diutuseleme dana: a:ta:ma: homeekeeki
(Mat:ti 23:37-39)*

³¹ Koto dina: kone mandane Pa:tisi haliwekima: Yesu pa:ta: a:pa alota: Kini Hetodima: neke luekema: taapa:la:me. Neketa: do da yu mina:pa:lao ota: ame do kone pua:peke lemekeme.

³² Yesuma: ika: pi hombo peaaso alota: Iki puata: koto hande tikene kika pa:ta: dupa lapa:peke. Ima:ta: ameta: mo hoke temokomanu tolu lia make yenimanu epeaasoma: laata: belia make kutupata: tuneketa: ya e paeyaalueke laa lapa:peke. ³³ Koto pa:la:pate ame belia tuneketa: ya pota:na: pa yopu pitulueke. Pa ekipeke. Mo Koda:na: potopede halita: da ma:nda: pa:ta:manu lita:la:ta: ana: na pa:la:pate pa Diutuseleme da tukiki pa:ta: homeke ana: pa:la:me leekeme.

³⁴ Diutuseleme Diutuselemeo. A:ta: tiekee. Nakana:ma:ta: mo potopede haliwekita: liki hau ombu

peaata: toopima: lu homao haleme. Ima:ta: ikita: mo hande wanda: koka:la:ma: ipika: ikiki sunu ipika: popake itiki oto pa:ta: mea momba:lao hala: tupa: Ima: make koto tupa: kone naka: wekiwandiki ya kikima: hapisa: pu halopate nakana:ma: kiao haleme. ³⁵ Koto ekina:ta: naka: yeni pu haleme data: mina:pa:laemeka:na:ta: pa taake halieke. Ima: neke pa:ta: ota: pi do la kitolo handa:e. Ame do ane kini pea pua nakana:ma: I pa:ta:ta: Tekehalina: biki mea ipula: hali pa:ta: Ta:na:e pi loluekema: tiki tiki yao aj na haeka:na:ta: kota: I aj na handilimikie alome leekeme.

14

Yesuma: yeni homeeke hali ma:nda: mea epeaeyekeeki

¹ Mo hande hoto pila: nate ma:nda:na: Yesuta: Pa:tisi haliwekina: you hali ma:nda:na: da pa:ta: ne noluekema: peekeme. Kutupa koto pa:ta: haemeke wanda:halima:ta: Yesuta: wopu handaake wimikime. ² Pa koto pa:ta:ta: kiki anke pambeke hali ma:nda:ta: Yesu pa:ta: epeekeme.

³ Kutu pieke Yesuma: mo hande Lo Pi walo haemeke haliweki make mo mandane Pa:tisi haliweki pa:ta: make lota: pitolo hata: alota: Nika: hande Lo Pi ula:eki manuma:ta: hoto pila: nate nina: wanda:hali mea epeamonota: waleke ku hala:pe o dia: ya:la:pe leekeme.

⁴ Koto leekepate mo haliwekima:ta: pi siki ma:nda: make ota: na hondomu lemekeme. Kota: Yesuma:ta: mo hande yeni hayeke hali mea epeao tapaeyekeme. ⁵ Kutupa Yesuma: iki pa:ta: alota: iki ma:nda: hondo ika: weki o ma:na: ma:nda: oni naku pa:ta: mo hoto pila: natena: kone lopa wia:ka:na:ta: kota: ikana:ma:ta: Mo hoto pila: natena:e laa aj na kiki yola: milimikipe leekeme. ⁶ Koto leekepate mo haliwekima:ta: Yesuna: pi hombo peapeketa: ana: na piekeme.

Ika: kone homu pea hasa:eki

⁷ Mo hande wi leeke epemeke haliwekima: a:pa:la: da panda: handaa mu tia pomimikieki hando hao Yesuma: dupiki onkoluma: pi la haleekeme. ⁸ Ma:nda: epima: wanda: panake mea ne pambolo hata: neke pa:ta: epoe pi a:nda: lea:ka:na:ta: kota: pua mo hande hamoko haliweki pitu hala: epeke alena: amba:la na pua pita:peke. Ma:nda:ta: neke lu ankulao hala: hamoko hali ma:nda: make Epoe alo pa:la:me laa loa:me. ⁹ Kutupa mo hande iki ipupa: lea: halima: mo hali tieke epea:ka:na:ta: Do hali pitina: koto da panda: mina:pa:lao pue laa neke pa:ta: a:pa lelieke. Koto lea:ka:na:ta: neketa: yaala: tieke minolo hata: hoki nane pitulu pelipiki yeke loa:me. ¹⁰ Koto hau na pikita: ma:nda:ma: neke pa:ta: Ne nolo epoe pi a:nda: lea:ka:na:ta: kota: hoki nanema: a:pa pita:peke. Kutu pika:na:ta: mo hande neke wi lea: somema: neke pa:ta: a:pa alota: Yaka yankekeo. Do epeke alena: a:pa pitie lelieke. Kutu piki hau pilia: ekima:ta: wanda:hali paeyaona: leke popelekena:ta: neketa: mina:lialieke leekeme. ¹¹ Ekipeke. Ma:nda: epima: ipikita: aneke hali au lea:ka:na:ta: kota: Koda:ma: ipikita: mininialieke. Kutupa ma:nda: epima: ipika: kone panda: puniaya:ka:na:ta: kota: koto someta: Koda:ma: tieke au lalieke leekeme.

¹² Kutupa Yesuma: ipiki wi lea: hali pa:ta: alota: Nakana:ma: natena: o timba ne nolo epena: yeke wi leka:na:ta: naka: yankeke sunu o naka: kame tonu o naka: tapake make naka: hamoko yankeke tonu wi na lapeke. Ekipeke. Wetepe nina: make koto tupa: kone neke wi lelimi ekima:ta: naka: yenkita: paa koto ana:na: kone milipikie. ¹³ Kutu pulu pelepate nakana:ma: ne ma:nda: pambeka:na:ta: natehali wanda:hali sunu pa:ta: make dola:pake piki kiki anke hoela: wanda:hali make leke holu piki wanda:hali sunu paeyao pa:ta: ipupe lapeke. ¹⁴ Kutu pika:na:ta: Koda:ma: kone neke yenki kilieke.

Ekipeke. Kutupiki wanda:halima:ta: naka: yenki kia:peke na ya:la: ekina: Koda:ma:ta: mo ipika: pi opua pea:tiki pimi wanda:hali homa tialimi natena:ta: naka: yenki kilieke leekeme.

Ne tieke pambeeke ekina: onkoluma: laa leekeeki

(Ma:tiu 22:1-10)

¹⁵ Mo ne no pitimiki haliweki ameḷe pitieke hali homekema:ta: koto pi opua Yesu pa:ta: alota: Koda:na: Kilu Tombuao Hala: ekina: ne pambilia: pa:ta: pua pitulu pa:la: halima:ta: ta:na:ma: homilieke laa leekepate ¹⁶ Yesuma: ipiki pa:ta: alota: Hali ma:nda:ma: ne tieke pambolo hata: wanda:hali wopu epena: wi la: mepi piekeme. ¹⁷ Kutupa mo ne nolo pimiki nate teke pa:ta: yeeke handaata: mo hande wi la: mepi pieke wanda:hali pa:ta: e pokaeyeke hali homekema: lolo pena: tapaaso hata: alota: Ala:ta: ala:ta: paeyao amba: ana: lao uluma:ma: ipupe laa lolo pue leekeme. ¹⁸ Mo halima: lolo peekepate haliweki paeyaoma: homeke homeke lo kiaemeke ekina: tekemanu weitolo hata:ta: dupa lemekeme. Titina: halima: hande e pokaeyeke hali pa:ta: alota: Ita: yaka hambolo kenke handolo polueke. Koto ekina: pilisi Ita: a:pa:peke na ya:la:me laa lawaapeke leekeme. ¹⁹ Hali ma:nda:ma: hande e pokaeyeke hali pa:ta: alota: Ita: e poka:la: kao kiki yaapo hambolo ekima: ika: hau handuluekema: yeke puluekema: pilisi Ita: a:pa:peke na ya:la:me laa lawaapeke leekeme. ²⁰ Kutupa hali ma:nda:ma: make alota: Ita: ame do siki wanda: panake molo ekima: a:pa:peke na ya:la:me laa lawaapeke leekeme.

²¹ Koto ekina: mo hande e pokaeyeke halima: paa la:ka:la pua hande haliwekima: lemeke pi paeyao ipika: teke hali pa:ta: la haleekeme. Koto leeke opuaata: mo teke halima: mineke tieke pankolo hata: ipika: e pokaeyeke hali pa:ta: alota: Aiya puaata: mo daonina:

pota: tieke pa:ta:manu make hosiki pota: pa:ta:manu make mo natehali wanda:hali make kiki anke hoeke dola:pake wanda:hali make leke holu piki wanda:hali make ankema: pomua:peke na yeke wanda:hali make koto wanda:hali paeyaosiki hatuku mea a:pa:peke leekeme. ²² Kutupa mo e pokao hayeke halima: kotoeki pea a:pa alota: Tekehalio. Naka: hande le ekita: pua:pate naka: da tukiki pa:ta:ta: waleke pa ula:me leekeme.

²³ Koto ekina: mo teke halima: hande e pokao hayeke hali pa:ta: alota: Papate pa:la: pota: pa:ta:manu puaata: yaka da tumbina: yeke loa:ma: wanda:hali paeyao handa: mea a:pawapeke. ²⁴ Pa ekipeke. Amba: hande titina: wi loa: haliweki homeke a:nda:ma: yaka ne a:pa napena: yeke handa loa:me leekeme laa leekeme.

Yesuna: disaipolo hali haluekema: pita:la: ekita: yopu hau dia:me

(Matiu 10:37-38)

²⁵ Nate ma:nda:na: wanda:hali wopuma: Yesu ame^{le} pulu haena: Yesuma: la:ka:la: moneaso hata: iki pa:ta: dupa leekeme. ²⁶ I telia: mea ipuluekema: ipilimi wanda:hali ma:nda: hondoma: I ame^{le} pominolota: ana: na pa:la:me. Pate ipikana:ma: I pa:ta: puki kuluekema:ta: ipika: apa: ama: make ipika: wanda: make wekiwandiki make ipika: kame ana: tonu make ipiki tonka:na: kiaota: I pa:ta: puki tiekema: homea:ka:na:ta: kota: kutu pilia: someta: ana: pa:la:me leekeme. ²⁷ Ma:nda: epima: ipika: a:ka:tei wape piki ti ipika: kone na mea tia yaka hoki nane na telia: mea ipu haya:ka:na:ta: kota: ipikita: yaka disaipolo hali hapeke na ya:la:me.

²⁸ Ma:nda: epima: oli ya nane a:eyo a:meiyake hokulu pa:la: da tieke a:eyo paeyaaluekema: ipikana:ma:ta: titina: honema: amba:lata: tumao toopi dupa baalueke o toopi

ana: na pa:la:pe laa yata:pilieke. ²⁹ Ipikana:ma: ko-toeki na piki pa amba:la a:eya:ka:na:ta: kota: mo data: ai na paeyaake pa ka:ta:manu homeke nokopa: wia pa kapa:lalieke. Kutu pia:ka:na:ta: wanda:halima: moeki handolota: mo some kitaaso hata: alota: ³⁰ Do halita: ipika: da a:eya:pate paeyaapeke ana: na pea pia:ka:ta:me lelimikie.

³¹ Kini hali ma:nda:ma: ipika: 10 daoseni haliweki a:nda: mea kini hali ma:nda: ameḷe a:nda: puluekema: polo pa:la:pate pa mo kini hali ma:nda:na: haliwekita: 20 daoseni haliweki ya:ka:na:ta: kota: mo titina: kinima:ta: titina: amba:la pita: ipika: honema: tumaaso hata:ta: Mo kini yaapota: a:nda: puluekema:ta: Ita: ana: polopema: hone wilieke. ³² Ipika: honema: ipikita: ana: na polome hone wia:ka:na:ta: kota: mo hande kini halita: papate haena: kone ipika: kinki haliweki tapaaso hata: alota: A:nda: pao polupana: pi minalu pupana:e laa pi tapaalieke.

³³ Yesuma: a:mbolo hata: alota: Koto tupa: kone iki ma:nda: epima: yaka hoki nane telia: mea ipulueke hone wia:ka:na:ta: kota: ipika: hone pa:la: ale paeyao mina:pa:lao I telia: mea ipilieke leekeme.

Hoela: epi

(Matiu 5:13, Maka 9:50)

³⁴ Epita: epeke tendepiki ale ya:la:pate ipika: tende pa:la:eki a:nda: alu pia:ka:na:ta: kota: ikana:ma: mo epina: tende paa mea peapeke pota:ta: ma:nda: na wilieke. ³⁵ Kutupa koto hoela: epima:ta: mo e nina: o mini ambuku bao haleme alena: make na epeaalieke. Koto ekina:ta: pa bao bao pu halememe. Katake lomba:la: somema:ta: do pimanu opina:e leekeme.

15

*Alu pieke sipisipi ma:na:na: onkoluma: pi
(Ma:tiu 18:12-14)*

¹ Nate ma:nda:na: mo hande dakisi mani mu haemeke haliweki make mo hoke haliweki make paeyaoma: Yesuma: leeke pimanu opuluekema: ipiki pa:ta: a:pa mombelemekepate ² hande Pa:tisi haliwekima: make mo hande Lo Pi walo haemeke haliwekima: make kotoeki handaata: pi la la pitolo hata: ika: kone alota: Do halima:ta: mo hoke haliweki handa: mea:tiki pea ne kone homeke pa:ta: netiki pitelememe laa lemeke handa ³ Yesuma: ika: pi hombo peaaso onkoluma: dupa leekeme. ⁴ Iki pa:ta: hala: hali homekema: ipika: sipisipi ma:na: titi 100 halia:pate homeke alu pia:ka:na:ta: pa eki pilia:pe. Mo pa hala: 99 sipisipi ma:na: manuta: ambu nalo haena: mo hande alupia: ekita: ota: handa: uluekema: weilu pelieke leekeme. ⁵ Kutupa handa: wiata: ta:na:ma: homolo hata: hande sipisipi ma:na: hopula: mea ⁶ peiyokona: tia da pelieke. Kutupa ipika: yankeke titi make ipika: da wanda:hali make paeyao ipupe laa wi alota: Hande alupia: ma:na: homeketa: handa: ua:ma: niki paeyaoma: ta:na:ma: homomana:e laa lelieke. ⁷ Ima: iki pa:ta: ota: pi alome. Koto tupa: kone oli hepeni naneta: pa mandane 99 hone ma:nda: na la:ka:lapeke epeke tupa: haleme wanda:hali pa:ta: ta:na:ma: make homelemepate pa mo hoke hali homekema: hone la:ka:lea:ka:na:ta: kota: oli hepeni naneta: ota: ta:na: tiekema: homilimikie laa leekeme.

Alu pieke mani toopi kiliki homeke

⁸ Kutupa make wanda: homeke ma:nda:ma: ipika: silipa mani kiki yaapo wia halia:pate homeke ma:nda: alu paeya:ka:na:ta: eki piliepe laa leekeme. Ipikana:ma:ta: handa: ulueke alo ola:pake ka:wata: sisimei mea da panda: kila bao weilieke. ⁹ Kutupa hande mani siki handa: wiata:

ipika: yankeke make ipika: da wanda:hali make paeyao ipupe laa wi alota: Hande alupia: mani homeketa: handa: ua:ma: niki paeyaoma: ta:na:ma: homomana: pipe laa lelieke. Koto ekina: Ima: iki pa:ta: ota: pi dupa alome. ¹⁰ Koto tupa: kone hoke hali homekema: Koda: pa:ta: hone ma:nda: la:ka:lea:ka:na:ta: kota: oli Koda:na: enisolo manuma: koto ekina:ta: ta:na: tiekema: homilimikie laa leekeme.

Alu pieke weki

¹¹ Kutupa Yesuma: pi ma:nda: alo hata: alota: Hali homeke ma:nda: ipika: eiyeye yaapo ameḷe haemekepate ¹² mo wetepe wekima: ateke pa:ta: alota: Apa:o Ima: wete-pena: naka: anke teke mulu polo ala:ta: ala:ta: ame do kone telipa kuelena:e laa honke leekeme. Koto ekina: hande atekema: ipika: ala:ta: ala:ta: mo weki yaapo pa:ta: teli paeyekeme. ¹³ Kutupa mo wetepe wekima:ta: nate tepomanu haota: ipika: mieke ekita: ma:nda:ma: hambena: laata: koto mani mea da mina:pa:lao da yu ma:nda: pa-pate hayeke da nane peekeme. Koto nane puata: na tiaake haumanu pitolo hata: ¹⁴ ipika: mani paeyao batiki pu hayekeme. Kotoeki pu paeyao haena:ta: koto kenke pa:ta: tea: ki tieke epeeketa: mo wekita: ala:ta: ma:nda: na miniki pa hayekeme. ¹⁵ Koto ekina: mo da nane hayeke hamoko hali ma:nda: pa:ta: ti lao haluekema: peekepate mo hali tiekema: ipika: e poko hayeke yu nane ipika: ma:na:manu handeteke halo pena: tapaeyekeme. ¹⁶ Kutupa mo wekita: mo ma:na: manuma: nemeke pato ambuku manuta: ipika: weleke haena:yeke noluekema: taapekepate hali ma:nda:ma: ipiki pa:ta: ne ma:nda: a:nda: na haleekeme.

¹⁷ Kotoeki puooppu hao wetepena: ipika: hone lumba witolo hata: ipika: honema: alota: Ya apa:na: e pokaaseme haliwekima: ne ana:na: nalo hata: mandaneeki pa wina: lo

halemepate Ita: do pa:ta: hata:ta: tea:ma: homoluekema: taapolome hone wiekeme. ¹⁸ Itiao puaata: yaka apa: pa:ta: pua dupa lolueke. Apa:o. Koda: pa:ta: make neke pa:ta: make hoke hau polome. ¹⁹ Koto polo ekima: Ita: naka: weki au lapeke na ya:la:me. Koto ekina: naka: e pokalo polo hali hano lolena:e laa lolueke hone wiekeme. ²⁰ Koto ekina:ta: mo wekita: koto da yu mina:pa:lao atekena: da poluekema: peekeme. Da ai na opolo peeke pota:na: pulu haena: kone atekema: eiyeye epeekeeki handaata: ipika: pukima: a:ta:ma: homolo hata: aiya puaata: ipika: weki hopula: mea nunu piekeme. ²¹ Hande eiyekema: ateke pa:ta: alota: Apa:o. Neke pa:ta: make Koda: pa:ta: make hoke hau polome. Koto polo ekima: Ita: naka: weki au lapeke na ya:la:me leekepate ²² pa atekema: ipika: e pokao haemeke haliweki pa:ta: wi la alota: Ai pua hande ota: epeke dau mea a:pa yamaota: ipika: kikina: lini pitao ankedake make pambawapa:peke. ²³ Kutupa hande imeke wotu piki kao ikiki mulu pua liata: ta:na:ma: homolo hata: ne pambomana: loa:me laata: ²⁴ Pa ekipeke. Do yaka wekita: amba: homea:pate kone ameta: paa tiala:me. Alu pia:pate kone ameta: handa: ula:me leekeme. Kutupa koto kone ikana:ma: ta:na:ma: homolo hata: mo ne pamba:la:eki kini pimikime.

²⁵ Koto hau paeyao pitolo haena:ta: hande mupeke wekita: e ma:nda: pa:ta: pua paa da la:ka:la teke pa:ta: ipulu haena: hande ta:na:ma: homolo hata: dupale emelimanu lemekeeki opiekekeme. ²⁶ Kutupa mo e pokao hayeke hali homeke wi la: mea alota: Mota: eki pitolo hata: alemepe laa lota: piekeme. ²⁷ Mo e pokao hayeke halima: ipiki pa:ta: alota: Ameta: naka: hande kame da la:ka:la epeeke handa naka: apa:ma: ipika: weki epeke tupa: la:ka:la da a:pa:la:me laata: mo hande imeke wopu piki kao ikiki lia ne pambolo ala:me leekeme. ²⁸ Hande mupeke wekima:

koto leekeeki opuata: mineke wopu pankolo hata: da pua:peketa: kiaeyekeme. Koto ekina: ipika: atekema: hama opolu bao pua mo hande mupeke weki da tukiki nane epena: yeke honke leekeme. ²⁹ Kutu piekepate mo hande wekima: ipika: atekena: pi hombo peaaso alota: Opima. Bapi paeyao Ima:ta: naka: e pokao hala: hali leke hata: e poka:tiki pu hata: naka: pi hoto homeke a:nda: na tunkulua:pate pa nanikosi homeke a:nda: kone yaka yankeke titi ameḷe nomono yeke ma:nda: na lia kime. ³⁰ Pate koto hande naka: wekima: naka: mani mea puata: mo hambo haleme wandiki titi pa:ta: ba tapao pua paa da a:pa:leke kone nakana:ma: hande imeke wotu piki kao ikiki liaaleme leekeme.

³¹⁻³² Koto leeke handa atekema: ipika: pi hombo peaaso hata: alota: Yaka wekio. Neketa: do pa:ta: diki mandake hata: Ima: wia halo alemanu paeyaota: naka: ekie. Koto pa:la:pate naka: kameta: amba: homea:pate kone ameta: paa tiaala:me. Alupia:pate kone ameta: paa handa: ulume. Koto ekina:ta: ne pambolo hata: ta:na:ma: homoloma: ekita: ota: pea:peke ekina: puma:me laa leekeme leekeme.

16

Ana: lao hone wotu wiki hali

¹ Yesuma: ipika: hoki nane telimiki haliweki pa:ta: dupa leekeme. Amba: a:nda: hamoko hali ma:nda: ipika: ala:ta: ala:ta: handeteke haena:ta: hali ma:nda: mea haena: leekeme. Kutupa koto mieke halima: mo ipika: teke halina: mani mea bepolaasa:me laa hali ma:nda:ma: mo teke hali pa:ta: la haleekeme. ² Koto leeke mo teke halima: mo ipika: e pokao hayeke hali wi la:mea alota: Do nakana:ma: pitelema: aleme ekita: ota: alemepe laata: Nakana:ma: naka: handeteke hawale alemanu paeyao sikita: wapena: mu wia yaka kikina: u neae. Pa ekipeke. Ameta:

nakana:ma: yaka ala:ta: ala:ta: handeteke hawapeke na ya:leke loa:me leekeme.

³ Koto leeke ekina: mo halima: hone witolota: Yaka tiekema:ta: Ita: do paeyaaluekema: pita:la:ma: Ita: eki pulua:pe laata: Ita: mo hombomanu awapeke make honkopu na halome. Kutupa make honke lapeketa: yaala: pa:la:me.

⁴ Koto ekina:ta: ameta: Ima: pulu polo ekita: hone witolome. Kutu pulu pua:ka:na:ta: kota: yaka e paelia: dina:ta: ika: da pa:ta:manu ipupe lena:yeke yaka yankeke tonu halueke leekeme. ⁵ Koto ekina:ta: ipikana:ma: mo ipika: teke hali teke pa:ta: tondiki wimiki wanda:hali paeyaota: wi la: mepi piekeme. Kutupa mo titina: hali pa:ta: alota: Nakana:ma: yaka teke hali pa:ta:ta: tondiki ekipu melepe laa lota: piekeme. ⁶ Ima: tondiki molo tupa:ta: honku kanake 100 molome laa leekeme. Koto leeketa: mo e handeteke hayeke halima: alota: Naka: tondiki meleke wape pea ula: tameiya:ta: doma: pao honia pa 50 homeke wape lao wie leekeme. ⁷ Kutupa hali ma:nda: pa:ta: alota: Naka: tondikita: ekipu melepe leeke handa mo halima: alota: Palaowa nu 100 molome laa leekeme. Koto leeke handa mo hande e handeteke hayeke halima: alota: Naka: tondiki meleke wape pea ula: tameiya:ta: doma: pao honia pa 80 homeke wape lao wie leekeme.

⁸ Kutu pieke handa wetepena: mo hande you hali tiekema: mo hande e handeteke hayeke halima:ta: hone wotu wiki halina: hau tupa: pieke ekina:ta: ipika: biki anakema: mina:liaeyekeme. Pa ekipeke. Do kenkena: hau pu haleme wanda:halita: ika: e pokuluekema:ta: hone wotu wia pokolo hata:ta: mo paa piki hau pu haleme wanda:halita: lu ankulao halememe leekeme.

⁹ Kutupa Yesuma: la:tia pulu hata: alota: Ima: iki pa:ta: alome. Do kenkena: hamoko ale manuma:ta: mandane wanda:hali naka: yankeke halena: lena: lapeke. Kutu

pika:na:ta: mo hande hamoko alemanu paelia: dina:ta: neketa: pa hao hala: da nane handa: milieke.

¹⁰ Kutupa hali epima: hosiki e sunu epeke tupa: tikitikina: handeteke haya:ka:na:ta: kota: aneke emanu make epeke tupa: tikitikina: handeteke halieke. Kutupa make hali epima: hosiki e sunu a:mba a:mba pea poko pu hoeyaeya:ka:na:ta: kota: aneke e make a:mba a:mba pea poko pu hoeyaalieke. ¹¹ Koto ekina:ta: nakana:ma: do kenkena: ula: hamoko alemanu a:nda: tikitikina: na handeteke haeka:na:ta: kota: epima: Neketa: mo deto hala: ekina: hamoko alemanu epeke tupa: handeteke hapeke laa hone tulao kilia:pe. ¹² Kutupa nakana:ma: ma:nda:na: alemanu a:nda: epeke tupa: tikitikina: na handeteke hawaeka:na:ta: kota: Naka: ekie la:la: ale manuta: epima: kilia:pe.

¹³ E pokaasa: halima:ta: you hali yaapona: e pokaasa: hali hapeke na ya:la:me. Puluekema: taapo haya:ka:na:ta: hali ma:nda:ta: puki halolo hata:ta: hali ma:nda:ta: honditi pilieke o hali ma:nda: pa:ta: homu wopu pitolo hata:ta: hali ma:nda:ta: kiaalieke. Kutupa make ikana:ma: Koda: pita: mani yaapo ika: you hali yaapo haena: laa ipilika: e yaapota: homeke dina: pokaapeke ana: na pelememe leekeme.

Yesuna: mandane pimanu leekeeki

(Ma:tiu 11:12-13, 5:31-32, Maka 10:11-12)

¹⁴ Mo hande Pa:tisi haliwekima: Yesuma: leekeeki opuaata: ipiki kitaemekeme. Pa ekipeke ikita: mani pa:ta:ta: puki wotu wimikima: pimikime. ¹⁵ Koto ekina: Yesuma: iki pa:ta: alo hata: alota: Ikita: kenke wanda:halina: leke popelekena: ota: epeke tupa: haleme tapakema: handolo pelemepate Koda:ma:ta: ika: puki hone paeyaota: hone ula:me. Do kenke wanda:halima: Ota: hau tieke ale manue laa hone witeleme ale manuta: Koda:na: leke popelekena:ta: pa pa alee hone ula:me leekeme.

¹⁶ Mo Lo Pi wieke ekimanu make mo hande potopedede haliwekima: wape pimiki ekimanu make la:tia a:pa hande bapitaisi peao hayeke hali Dionima: walo paeyaeyekeme. Koto natena: kini pu mea a:pa ame do natena: kone Koda:na: Kilu Tombuao Hala: ekina: Pi Seliapota: wala:tia pu haleketa: kota: mo wanda:hali aneke hapuma: koto pa:ta: ipuluekema: honkopu wotu halememe leekeme.

¹⁷ Kutupa oli ya do kenke yaapo alupea:peke ekita: tanda tieke ya:la:pate pa mo Lo Pi ula: ekina: wape pa:la: tombo hosiki siki kone alupea:peke ekita: ota: tanda tieke pa:la:me.

¹⁸ Hali ma:nda: epima: ipika: wanda: kiao wanda: ma:nda: mia:ka:na:ta: kota: koto halima:ta: tooli ka:taasa: hau pita:la:me. Kutupa mo kiala: wanda: mina:la: halima: make hali ma:nda:na: wanda:na: hakopu tunku la:la:me leekeme.

Hamoko hali pita: La:satesi yaapo

¹⁹ Amba: hamoko hali ma:nda:ma: yenki tiekema: ham-beeke dau seliapo pikieki pambatiki peata: nate paeyao epeke epeke nemanu na:tiki pu hayekeme. ²⁰ Kutupa mo hamoko halina: pota: kake pa:ta: mandane haliwekima:ta: mo natehali hayeke hali homeke La:satesi mea pua wia:tiki pu haemekeme. Mo halita: tete tete pam-beekeme. ²¹ Ipikita: hande hamoko halina: ne u hayeke teipolo tokele pa:ta: lopa:tiki pia:ka:na: batiki pilimi ne popusunu nolueke hone u hayekeme. Kutu piekepate ipika: tete manuta: kika titima: a:pa pende pende na:tiki pu haemekeme.

²² Kutu pea:tiki pu hao mo hande natehalita: home-ekeme. Kutupa mo hande enisolo manuma: ipikita: Eipoloha:ma: yaapo lopulao pitina: mea pemekeme. Kutupa mo hande hamoko hali make homeeketa: ipika: toko mea hoimikime. ²³ Hande hamoko halita: oni ti to hala: ale

pa:ta: puaata: tanda tieke minolo hata: handa:liaeyekepate Eipoloha:ma: La:satesi yaapo lopula alu pea pitipikieki pa-pate haepekeeki handeekeme. ²⁴ Koto ekina: ipikana:ma: anekema: wi alo hata: alota: Apa: Eipoloha:ma:o. I pa:ta: a:ta:ma: homa:e. Do ti to hala: ekima: I tanda tieke peaasa: ekina: La:satesima: ipika: kiki m̄alekema: ikali pa:ta: tenke lao yaka kekeke kosa: pina:yeke wataena: tapae laa leekeme.

²⁵ Koto leekepate Eipoloha:ma:ma: alota: Ya wekio. Hone niminae. Neketa: hande kenkena: hae natena:ta: kota: epeke alemanu wotu wia haepate La:satesita: ota: hoke alemanu homeke mia:me. Kutu piekepate ameta: ipikita: ta:na:ma: homo haena:ta: neketa: tanda naleme. ²⁶ Kotoeki manuta: koto ya:la:pate ma:nda:ta: nika: haloma:eki tukiki pa:ta: hombo tieke ula: ekima: do diki halopa: nane haloma: wanda:hali ma:nda:ta: ta neke hale nane ipuluekema: taapelemepate a:pa:peke na ya:lieke. Kutupa neke hale nane haleme wanda:hali ma:nda:ta: doane ipuluekema: taapea:ka:na:ta: a:pa:peke na ya:lieke leekeme. ²⁷ Koto leeke mo hamoko halima: alota: Apa:o. Kota: Ima: neke honke aloma: yaka apa:na: da nane La:satesi pena: tapae. ²⁸ Koto pa:ta:ta: yaka kame tonu yunki hata: halemema: iki make do tanda pu hala: alena: a:paama:na:yeke La:satesima: kinki pulu pena:yeke loa:me leekeme.

²⁹ Koto leeke handa Eipoloha:ma:ma: alota: Naka: kame tonuna: kinki pita:la: pi manuta: Mosesima: make potopede haliwekima: amba: lao ula:me. Naka: kame tonuma: mo haliwekina: pi opina:e laa leekeme. ³⁰ Hande hamoko halima: ipika: pi hombo peaaso alota: A:pa Eipoloha:ma:o. Kotota: ana: dia:me. Pate amba: homeeke hali ma:nda:ma: paa tiao lolo pea:ka:na:ta: kota: mo haliwekima: ika: hoke hau peleme ekimanu hoki walimikie laa leekeme.

³¹ Koto leekepate Eipoloha:ma:ma: alota: Hande Moses-ima: make potopede haliwekima: amba: lao ula: ekimanu na opimika:na:ta: kota: mo homa:la: hali ma:nda: paa tiaoa epea:ka:na: make hone ma:nda: la:ka:la na wilimikie leekeme.

17

Hoke hau pina: pu tiaasa: hau
(*Matiu 18:6-7,21-22, Maka 9:42*)

¹ Yesuma: ipika: disaipolo haliweki pa:ta: alota: Wanda:hali hoke hau pa:ta: pena: yeke pu tiaasa: haumanu opolo epolo pa:la:pate kutu piki haumanu pina: pu tiaasa: someta: paala:e. Hoke yenki milieke. ² Kutu pita:la: someta: ipika: make pa:ta: toopi tieke aneke mea endiao oni dawala ikali pa:ta: lopaaso yoluta: epolo pia:me. Ekipeke. Ipiki pa hata:ta: do hosiki wekiwandiki sunu ma:nda: hondo hoke hau pina: pu tialieke. ³ Koto ekinata: ika: piteleme haumanu wotu handeteke hapa:peke leekeme.

Naka: kamema: neke pa:ta: hoke hau pia:ka:na:ta: kota: nakana:ma:ta: honkopu hake mana: pimanu la hala:peke. Kutupa ipikana:ma: paa hande ipika: pia: hoke hau manuna: hone la:ka:la mina:pa:laeya:ka:na:ta: kota: nakana:ma: hone ma:nda: na wiki paa paeyaapeke. ⁴ Ipikana:ma: neke pa:ta: nate homekena: kone hoto watake hata: hoke hau pea paa hoto watake hata: kone neke pa:ta: a:ta:e lolo epea:ka:na:ta: kota: nakana:ma:ta: hone ma:nda: na wiki ipika: hoke hau paa paeyaapeke leekeme.

Hone tulaasa:eki

⁵ Aposolo haliwekima: mo Tekehali pa:ta: alota: Nika: hone tulaaloma: ekita: nakana:ma: mea daeyawae lemekeme. ⁶ Tekehalima: ika: pi hombo peaaso alota:

Ika: hone tulaalemeeki a:nda: mo (kimilema: handeke ale) masidadi kiliki sikima: handena: yeke ikana:ma: daena: lemeka:na:ta: kota: do kiliki nala: ti hombeleke biki molobeti pa:ta: alota: Naka: kone naka: piki yokaata: oni dawalana: pua noka:pee lemeka:na:ta: ika: pi ota: opua pilieke leekeme.

E pokaasa: halina: pea:pekeeki

⁷ Iki ma:nda: hondoma: naka: e pokaasa: halima: naka: ena: kenke lu wiaena: o naka: sipisipi ma:na: hande-teke haena: leka:na:ta: kota: koto some paa la:ka:la naka: da a:pa:tiki pia:ka:na:ta: ai ne a:pa nae pita: lo halepe.
⁸ Dia:me. Kotoeki na leketa: nakana:ma:ta: dupa lo haleme. Yaka ne ambi wamo peaota: ne pana: pu-luekema: yamo hala: aka: mea pambaota: yaka ne ikali nono yu wia pitaata: wetepena:ta: naka: ne nelipikie lo haleme leekeme. ⁹ Mo e pokaasa: halima: ipika: aneke halima: pea:peke la:la:eki opua paeyao pia:ka:na:ta: kota: ipika: aneke halima: ta:na:ma: homolo keiyae lena: yu wia hapeke ya:la:pe. Dia:me. ¹⁰ Koto ekinata: iki make koto tupa: konee. Iki pa:ta: pea:pa:peke lelimi ekimanu a:nda: pu paeyaemeka:na:ta: kota: ikana:ma: do tupa: lapa:peke. Nikita: epeke e pokaasoma: wanda:hali dia:me. Nikita: nika: pea:pa:peke la:la: haumanu homeke pu paeyaaloma:me lapeke ya:la:me leekeme.

Yesuma: kiki yaapo halina: kindi yeni mea epeaeyeekeeki

¹¹ Yesuta: Diutuseleme da nane poluekema: yeke Ka:lili make Sametia kenke yaapo tombona: peekeme. ¹² Ipikita: da ma:nda: pa:ta: polueke alo pulu haena: kiki yaapo haliwekita: ika: lokena: kindi yeni hayeke haliwekima: Yesu a:pa manda:hande pimikime. Ikita: hosiki siki papate hata: ¹³ Yesu wi la do lemekeme. Yesu Aneke Halio. Nakana:ma: niki a:ta:ma: homa:e lemekeme.

¹⁴ Yesuma: iki handa alota: mo yeni peao hala: haliwekima: iki handena: pupe leekeme. Kutupa mo haliwekita: mo pota:na: pulu haena: kone mea epeaeyekeme. ¹⁵ Koto haliweki tukiki pa:ta: hali homeke ma:nda:ma:ta: ipiki mea epeaeyekeeki hando haota: paa la:ka:la ipulu hata: Koda:na: bikita: anekema: mea a:meiyatia ¹⁶ a:pa Yesuna: leke popelekena: puki yama peliolo hata: ta:na:e pi leekeme. Kutu pieke halita: Sametia hali yeekeme.

¹⁷ Kotoeki handaata: Yesuma: dupa leekeme. Ima: mea epeaowa: haliwekita: kiki yaapo mea epeaowa:me. Mo mandane kiki paeya mandane kikina: tonkopu haliwekita: ekipeke na la:ka:la a:pa pelemepe. ¹⁸ Pa ekipeke do da yu ma:nda: hali ipiki homeke la:ka:la a:pa Koda: pa:ta: ta:na:e lolo epeekepe ¹⁹ laata: Yesuma: mo hali pa:ta: alota: Naka: hone tulale ekima: neke mea epeaala:me. Tiao pue leekeme.

*Koda:na: Kilu Tombuao Hala:eki epolo pa:la:eki
(Ma:tiu 24:23-28,37-41)*

²⁰ Mandane Pa:tisi haliwekima: Yesu pa:ta: lota: pitolo alota: Koda:na: Kilu Tombuao Hala:eki epolo pa:la: ekita: handima:pe lemekeme. Yesuma: alota: Koda:na: Kilu Tombuao Hala:eki epolo pa:la: ekita: wanda:halima: handolo pa:la: tupa: na ipilieke leekeme. ²¹ Ma:nda:ma: alota: Do pa:ta: do handa:e o Mokoto pa:ta: mokoto handa:e pi na lelieke. Pa ekipeke. Koda:na: Kilu Tombuao Hala: ekita: iki ameḷe haleke loa:me leekeme.

²² Kutupa Yesuma: ipika: disaipolo haliweki pa:ta: alota: Ikana:ma: mo Wanda:halina: Eiyekena: nate homeke a:nda: handuluekema: hone wopu ulu pelemepate ota: na handilimikie. ²³ Mandane tapakema: iki pa:ta: dupa lelimikie. Mo nane handa:pe o Doane handa:pe laa lolo pelemepate na weiya: mea pua:pa:peke. Pa ekipeke. ²⁴ Wanda:halina: Eiyekena: epolo pa:la: ekita: mo ti tekele pitolo hata: mo ya

honiki honiki paeyaona: paa peao hala: tupa: kone pilieke.
²⁵ Kutu pulu pa:la:pate titina:ta: ipikana:ma: tanda aneke hapu milieke. Kutupa ame do haleme wanda:halima: make ipiki kialimikie.

²⁶ Hande Noa hayeke natena: pu haemeke tupa: mo Wanda:halina: Eiyeye ipika: nate manuna: make mandake haumanu pilimikie. ²⁷ Wanda:halima: ika: ne ikali na:tiki wanda: mea:tiki halina: da pua:tiki putia a:pa Noa kawaso pa:ta: honda: pambeeke nate opolo epeekeme. Kutu piki haumanu pu haemekepate koto tomona: kone ikali talo hata: iki paeyao lu homaeyekeme. ²⁸ Koto mandake tupa: kone hande Loda ipika: hayeke natena: pieke tupa: kone pilimikie. Koto dina:ta: wanda:hali paeyaoma:ta: ne ikali nalo anemone ale hambolo tapaaso pitolo wae alemanu pokolo hata: damanu a:eya:tiki pu haemekeme. ²⁹ Kutu pimikipate Lodama: mo Sodomoda mina:pa:layeke natena:ta: ti uleke make talo talo hake lanka: ma:nda: biki solopa oli ya pa:ta: yama: lopa:niaeyeye ekima: wanda:hali paeyaosiki lu homaeyekeme. ³⁰ Mo Wanda:halina: Eiyeye peneme yao walia: natena:ta: homeke tupa: kone ipilieke.

³¹ Koto natena:ta: da holuna: pitilia: halima:ta: ipika: da pa:ta: ula: ala:ta: ala:ta: muluekema: pua:peke na yelieke. Mandake tupa: kone hali ma:nda: epi ena: haya:ka:na:ta: ipiki pa la:ka:la da pua:peke na yelieke. ³² Lodana: weteke niminaapa:peke. ³³ Hali ma:nda: epima: ipika: da:ta:la:eki miniki hao haluekema: hone wia:ka:na:ta: kota: ipika: da:ta:la:eki kone alu palieke. Kutu pilia:pate ma:nda: epima: ipika: da:ta:la:eki alu paena: lea:ka:na:ta: ipika: deto hala: ekita: paa wia halieke.

³⁴ Ima: iki pa:ta: la kitolome. Koto timbaata: hali yaapo pelipipate homeke hali minolota: ma:nda:ta: pa peli pelia halieke. ³⁵⁻³⁶ Wanda: yaapota: palaowa yum-buolo pitina: homeke wanda: hondo minolota: ma:nda:ta:

mina:pa:lalieke leekeme. ³⁷ Mo disaipolo haliwekima: Yesu lota: pitolo hata: alota: Tekehalio. Koto ale ekita: hando pa:ta: pilia:pe lemekeme. Yesuma: ika: pi hombo peaso alota: Ma:nda: hando pa:ta: ma:na: hoteke lupa ula: ale nina:ta: kota: wapukini mombolo hala:me leekeme.

18

Kosa:piki wanda:ma: honke la:tiki piekeeki

¹ Kutupa Yesuma:ta: ipika: disaipolo haliwekima: kima: na homeke hoto paeyao yeni pea:tiki pina:yeke onkoluma: laa dupa leekeme. ² Da ma:nda: pa:ta:ta: pi yokaalu pita:la: ekina: handeteke hala: hali ma:nda: hayekeme. Ipikita: Koda: pa:ta: paala:ma: na homeke make wanda:hali pa:ta: make hone wotu na wiekeme. ³ Kutupa koto da pa:ta: hayeke kineke wanda: homekema: mo hande hali pa:ta: pua:tiki pitolo hata: alota: Ma:nda:ma: I ka:nda:ma: homaasa:ma: I tamba: mie la:tiki piekeme. ⁴ Koto ekina: mo pi yokaalu peao hayeke halima: titina: amba:la mo wanda:na: pota: epeaapeketa: kiatiki piekepate pa hosiki hao hao pea ipika: honema: kone alota: Koda: pa:ta: make paala:ma: na homolopate wanda:hali pa:ta: make hone na witolopate ⁵ pa do hande kineke wanda:ma: I ka:nda:ma: homaasa: ekina: ipika: pota: epeaalueke. Kotoeki na pua:ka:na:ta: ipikita: hoto paeyao a:pa:tiki pitolo hata: I soka:la:ma: homaapa:na: hone wiekeme leekeme.

⁶ Kutupa Tekehalima: paa pi alo alota: Hande hoke pi yokaalu peayeke halima: leeke ekita: hone wia:pa:peke. ⁷ Kota: Koda:na: wanda:halima: iki tamba: mina: alo timba natena: wi alo honke la:tiki pu haleme wanda:halina: pota:ta: Koda:ma: tikitiki na yaalia:pe. Tamba: muluekema: kese kese pilia:pe. Dia:me. ⁸ Ima: iki pa:ta: ota: pi alome. Ipikana:ma: koto kone ika: pota: epeaalieke. Kutu pilia:pate Wanda:halina: Eiyeketa: paa la:ka:la ipilia:

dina:ta: do kenke wanda:hali paeyao pa:ta:ta: paa hone tu-
laleme tapaketa: handilia:pe o na handilia:pe laa leekeme.

Koda: pa:ta: yeni pipiki hali yaapona: onkoluma: pi

⁹ Ita: epeke hali seliapo ya:la:pate iki paeyaota: hoke
wanda:halie hone u haleme tapake pa:ta:ta: Yesuma:
onkoluma: pi ma:nda: dupa leekeme. ¹⁰ Amba: a:nda: hali
yaapo oli tembolo da pa:ta: yeni pulupeke alo pepeke.
Mo hali ma:nda:ta: Pa:tisi halie. Ma:nda:ta: dakisi mu
hayeke hali yeekeme. ¹¹ Mo Pa:tisi halita: wanda:hali na
hayeke pa:ta: leke yola: moneao hata: yeni dupa piekeme.
Koda: neke pa:ta: Ima: keiyae alome. Ita: mandane
wanda:halima: piteleme tupa: pasa:tei na pu o yayapiki pi
na lo o suseke na hao halome. Ita: mo koto dakisi mu hala:
hali tupa: dia:me. ¹² Ita: pula homeke homeke tukiki pa:ta:
hoto yaapoma: nee pi wiaata: kutupa Ima: yaka mu halo
ala:ta:manu paeyao putupa kiki yaapona: homeketa: neke
ku halome.

¹³ Koto leekepate mo dakisi mu hayeke halima:ta: ipika:
siki mo pate leke hata:ta: oli ya nane kone na handa:liake
panda: puniao hata: ipika: hakokona: litolo hata: alota:
Koda:o. Ita: hoke hau polo somema: I a:ta:ma: homa:e
leekeme. ¹⁴ Yesuma: alota: Ima: iki pa:ta: dupa la kitolome.
Mo hande Pa:tisi halita: da la:ka:la peeketa: Koda: yaapo
halepe ekita: tikitiki na pa:la:pate pa mo dakisi mu hala:
halita: tikitiki pa:la:me. Pa ekipeke. Ma:nda: epima:
ipikita: aneke hali au lea:ka:na:ta: kota: Koda:ma: ipikita:
mina:nialieke. Kutupa ma:nda: epima: ipika: kone panda:
puniaya:ka:na:ta: kota: koto someta: Koda:ma: tieke au
lalieke leekeme.

Wekiwandiki sunu wamo puma: puma: piekeeki

(Ma:tiu 19:13-15, Maka 10:13-16)

¹⁵ Mandane wanda:halima: ika: hosiki wekiwandiki
sunu Yesuna: kikima: wataena: yeke hatuku epemekeme.

Kutu pimikieki handolo hata: ipika: disaipolo hali-wekima: mo wanda:hali hando lemekeme. ¹⁶ Koto lemekepate Yesuma: mo wekiwandiki wi la: mea alota: Mo wekiwandiki sunuma: I pa:ta: epena:ma: sa:sa: na pea:pa:peke. Pa ekipeke. Do wekiwandikima: handeke wanda:halita: mo Koda:na: Kilu Tombuao Hala: ekita: ika: ekie. ¹⁷ Doeki hone wopu u hapa:peke. Wekiwandiki sunuma: Koda:na: Kilu Tombuao Hala:eki minolo piteleme tupa: na mimika:na:ta: kota: ikita: koto pa:ta: ana:na: na hondo pambilimikie leekeme.

Hamoko hali

(Ma:tiu 19:16-30, Maka 10:17-31)

¹⁸ Mo Diu wanda:halina: you hali homekema: Yesu pa:ta: lota: pitolo hata: alota: Epeke Disao. Ima: deto hala:eki muluekema:ta: eki hau peonope laa lota: piekeme. ¹⁹ Yesuma: ipika: pi hombo peaaso alota: Ita: epeke halie pita: ekipeke alo alepe. Ma:nda: hali a:nda: epeke tupa: na hala:pate Koda: homeke epeke tupa: hala:me. ²⁰ Hande Lo Pi Ula:eki paeyao hone wilime. Hali ma:nda: ota: homena: na lia:peke. Hali ma:nda:na: wanda:na: hakopu na tunkula:peke. Pake na napeke. Yayapiki pi na lapeke. Makeaaso kone ma:nda: maleke na lia:peke. Naka: ama: apa: yaapona: pi opua:peke la:la:eki hone wilime leekeme.

²¹ Mo halima: Yesuna: pi hombo peaaso alota: I hosiki weki siki hatia a:paata: koto ale pi ula:eki paeyaota: homeke a:nda: na tunkuliki opua telia pu halome leekeme.

²² Yesuma: do pi opuaata: mo hali pa:ta: alota: Nakana:ma: pulu pele hau ma:nda: pa ula:me. Naka: wia hale ala:ta: ala:ta: paeyao mandane wanda:halima: hambena: laa mo milipi manita: mandane natehali wanda:hali pa:ta: hale hale pea:peke. Kutu pikina:ta: nakana:ma: oli hepeni da tukiki pa:ta:ta: mo epeke epeke ale wopu mu halipikie. Koto ekina:ta: yaka hoki nane telia:peke

leekeme. ²³ Hande halima: koto leekeeki opitolota: ipika: pukima: ka:nda:ma: homeekeme. Pa ekipeke ipikita: hamoko tieke hayeke ekima: piekeme.

²⁴ Yesuma: mo halina: puki ka:nda:ma: homeekeeki handa alota: Mo hamoko wanda:halima: Koda:na: Kilu Tombuao Hala:eki pa:ta: honda: pamba:peketa: tanda wopu pa:la:me. ²⁵ Mo kemolo ma:na:ma: mo noj ka:ka:na: pa:ta: ana:na: honda: pamba yopua:peke ekina: ka:nda:ta: pa mo hamoko halima: Koda:na: Kilu Tombuao Hala:eki tukiki pa:ta: pua:peke ekina: mia:peke ka:nda: tupa: na milieke alome leekeme. ²⁶ Mo wanda:halima: Yesuma: do leekeeki opuaata: ipiki pa:ta: lota: pitolo alota: Koto pa:la: ekina:ta: kota: epima: ota: Koda:na: pa:ta:la:la:eki handa:peke ya:la:pe lemekeme. ²⁷ Yesuma: hombo peaso alota: Wanda:halima: pea:peke na ya:la: ekita: Koda:ma: ana: pa:la:me leekeme.

²⁸ Kutupa Pidama:ta: dupa leekeme. Handa:e. Nikana:ma:ta: nika: damanu make kiao neke telia: mea epoma:me leekeme. ²⁹ Yesuma: iki pa:ta: alota: Ota:e. Ima: iki pa:ta: ota: pi alome. Ma:nda: epima: Koda:na: Kilu Tombuao Hala: ekina: hone witolo ipika: wanda: o da o hameke titi o apa: ama: o wekiwandiki ma:nda: hondo mina:pa:lao epea:ka:na:ta: ³⁰ kota: ame do kenkena: haena: kone ala:ta: ala:ta: paeyao haka:ta:pao meaata: wetepena: ipilia: natena:ta: deto hala: ekita: milieke leekeme.

Yesuma: ipika: homa paa tiaapeke ekina: tana: tepo la haleekeeki

(Matiu 20:17-19, Maka 10 32-34)

³¹ Yesuma: ipika: disaipolo haliweki talo pu mea mo pateleke pulu hata: alota: Opua:pe. Nikita: Diutuseleme da teke pa:ta: puluma:me. Koto pa:ta:ta: hande potopede

haliwekima: Wanda:halina: Eiyeye pa:ta: pulu pa:la: eki-manu lao wilimi ekita: peneme yaalimikie. ³² Ipikita: Di-endaili haliweki pa:ta: mea halimikie. Koto haliwekima:ta: ipiki kitao laa manda: manda: meaota: ipika: lokena: dopi taalimikie. ³³ Ipiki yombua baota: homena: lilimikie. Kutu pilimipate ipikita: wiaata: nate tepona: paa tiao da:ta halieke leekeme.

³⁴ Koto leekepate mo disaipolo haliwekima:ta: mo pina: teketa: ota: homeke siki make na handa: wimikime. Ekipeke koto leeke pi manuna: teke paeyaota: a:mbao wiekeeki yaalo ota: na handa: wimikime.

Leke holu pea honke lo hayeke hali

(Mat:tiu 20:29-34, Maka 10:46-52)

³⁵ Yesuta: mo Dietiko da pa:ta: poluekema: yeke pulu haena:ta: pota:na: pitieke leke holu piki halima: ala:ta: ala:ta: honke alo pitiekeme. ³⁶ Ipikita: pitu hata: mo wanda:hali tieke yopulu leekeeki opuaata: lota: pitolo alota: Dota: aleke ya:ka:ta:pe leekeme. ³⁷ Mo wanda:halima: alota: Na:sa:tete hali Yesu yopu ala:me lemekeme. ³⁸ Koto lemekeme mo halima: anekema: e wi alo hata: alota: Yesuo. Deipidina: Eiyeekeo. I pa:ta: a:ta:ma: homa:e leekeme. ³⁹ Mo titina: yapemeke wanda:halima:ta: Pi na lapema laa sa:sa: pimikipate mo halima: ota: wi aneke hapu paa alo alota: Deipidina: Eiyeekeo. I pa:ta: a:ta:ma: homa:e leekeme.

⁴⁰ Koto leeke Yesuma: pua yola: mea hata: mo hali ipiki teke pa:ta: hatuku mea ipupee leekeme. Mo hande hali teke pa:ta: epeeke handa Yesuma: lota: pitolo alota: ⁴¹ Ima: neke pa:ta: eki peaano hone pa:la:pe leeke handaa mo halima: alota: Tekehalio. Yaka hone pa:la: ekita: ota: paa handuluekema: loa:me leekeme. ⁴² Yesuma: mo hali pa:ta: alota: A:pa:la:me. Handa:e. Naka: hone tulale ekima: neke epeaala:me. ⁴³ Koto kone mo halima: ana:na: handa:peke

yeekeme. Koto ekina:ta: ipikana:ma: Yesu telia: mea pulu hata: Koda: pa:ta: keiyae la:tia peekeme. Mo hande wanda:halima: doeki hando haota: paeyaoma: Koda:na: biki tieke laemekeme.

19

Yesu pita: Sa:kiasi yaapo

¹ Yesuta: mo Dietiko daoni monema: tilao polueke alo oni daoni pa:ta: honda: pambeekeme. ² Koto pa:ta:ta: dakisi mu hayeke hamoko hali ma:nda: Sa:kiasi hayekeme. ³ Ipikita: mo Yesu lo haemeke hali handulueke alo epeekepate doka:tiki yeke ekima: wanda:hali tieke momba:la haemekeeki yaalo hata: Yesu handa:peke ana: na piekeme. ⁴ Koto ekina: ipiki amba:la pototo laa pua nose ti ma:nda: a:meiya pita: Yesu kotoeki mea wendiao yapilia: alena: handulueke hone wiekeme. ⁵ Yesu koto alena: opolo a:pa oli ti nane handa:liaaso Sa:kiasi pa:ta: alota: Neke ota: qi hola:pa:e. Pa ekipeke. Ita: ameta: naka: da pa:ta: a:pa:peke ya:leke loa:me.

⁶ Sa:kiasi koto kone hola:pa:niaota: Yesu pa:ta: ta:na:ma: homolo hata: handa: miekeme. ⁷ Wanda:hali paeyaoma: Kutu piekeeki hando haota: hambilikima: hambilikima: pitolo alota: Do halita: mo hande hoke hau pa:la: halina: da pa:ta: kimisu pula:me lemekeme. ⁸ Kutu pimikipate Sa:kiasi tiao hata: Tekehali pa:ta: alota: Tekehali. Opie. Ima: yaka ala:ta: ala:ta: tukikina: telipa mandane ekita: mo natehali wanda:hali pa:ta: halueke. Kutupa Ima: wanda:hali a:nda: makeao pake a:nda: noa:ka:na:ta: kota: Ima:ta: hoto tonkopuna: paka:lao paa hala:tiki pulueke leekeme.

⁹ Yesuma: mo hali pa:ta: alota: Da:ta:la: ekita: ame do da pa:ta: a:pa:la:me. Pa ekipeke do halita: Eipoloha:ma:na: mondu tanka:la: peala: tapake hali yeke loa:me.

¹⁰ Wanda:halina: Eiyeketa: mo alu pa:la: wanda:hali handa: wia peteluekema: yeke a:pa:la:me leekeme.

*Manima: e pokolo hata: haka:ta:pao mina:la:eki
(Ma:tiu 25:14-30)*

¹¹ Wanda:halima: pi opitolo haena: Yesuma: iki pa:ta: onkoluma: pi ma:nda: la haleekeme. Koto wanda:halima: Yesuta: Diutuseleme nane teke pa:ta: polukuma: peeke handaa ikana:ma: ekima: Koda:na: Kilu Tombuao Hala: ekita: koto kone ipula:me hone wimikime. ¹² Koto ekina: Yesuma: alota: Hali tieke ma:nda:ta: kenke ma:nda: nane pua ipikita: ika: kini hali pituluekema: peekepate kone paa la:ka:la ipuluekema: peekeme. ¹³ Poluekema: hata: ipikana:ma: ipika: e pokao haemeke kiki yaapo haliweki wi la: meaata: iki paeyao pa:ta: 20 kina hale hale pea iki pa:ta: alota: I polua: hoki nane do kitolo manima: bisinisi pea ikana:ma: ekipa haka:ta:pao milimio laa e poka:pa:peke leekeme.

¹⁴ Koto laa peekepate mo hande halina: da haliwekima: ipiki honditi pitolo hata: ipika: peeke hoki nane mandane haliwekima: pua lena: tapaaso alota: Do halita: nika: kini hali pitaapeketa: nikita: ki pa:la:me laa lolo pena: tapae-mekeme.

¹⁵ Kutu pimikipate hande halita: kini hali ana:na: pitata: paa ipika: da nane la:ka:la epeekeme. Koto kone ipika: e pokao haena: mani halaa peeke haliweki wi la: mipi peaata: ika: haka:ta:pao mimiki ekita: ekipupe laa handuluekema: piekeme.

¹⁶ Titina: halima: a:pa alota: Tekehalio. Hande 20 kina ki manima:ta: pa mandane 200 kinamanu make haka:ta:pao mealome laa leekeme. ¹⁷ Hande kinima: alota: Epeke tupa: peleme. Neketa: e epeke tupa: pokale halie. Nakana:ma: hosiki e kone epeke tupa: handeteke haeke handa loa:ma:

ameta: teke damanu kiki yaapo handeteke halena:yeke kitolome leekeme.

¹⁸ Kutupa ipika: hoki nane epeeke halima: a:pa alota: Tekehalio. Hande 20 kina ki manima: pa mandane 100 kinamanu make haka:ta:pao mealome laa leekeme.

¹⁹ Hande kinima: koto some pa:ta: alota: Nakana:ma: teke damanu kiki homeke handeteke halena:yeke kitolome leekeme.

²⁰ Kutupa koto hoki nane e pokao hayeke hali ma:nda: a:pa alota: Tekehalio. Hande naka: 20 kina doe. Ima:ta: dau siki pa:ta: panka: ua:me. ²¹ Neketa: taka:lake hali hale ekinina: Ima: paala:ma: homoa:me. Pa ekipeke. Nakana:ma: na nokopekeeki kone mondu no hale make na tandlekeeki kone tulu no haleme leekeme.

²² Hande kinima: mo halina: pi hombo peaaso alota: Neketa: hoke e pokao hale halie. Naka: ale pima: kone naka: hoke hau peleeki peneme yaaluke. Naka: honema:ta: Ita: taka:lake hali haloma: hone ta wika:ta:me. Ima: na nokopekeeki no halo make na tandlekeeki tulu no halome hone witele yekea. ²³ Kota: a:pa:la:me. Yaka manita: ba:nka: pa:ta: wia wetepena: haka:ta:pao muluekema: ekipeke na wiaepe. Kutu pika:na: yoluta: wetepena: I ipulua: dina:ta: Ima:ta: handeeki make haka:ta:pao wilieeki apa:tao mulu pua:me leekeme. ²⁴ Kotoeki laa ipikana:ma: koto pa:ta: haemeke haliweki pa:ta: alota: Do halina: 20 kina meaata: hande 200 kina wia hala: e pokaasa: hali pa:ta: hala:pe laa leekeme.

²⁵ Mo haliwekima: ipiki pa:ta: alota: Tekehalio. Pa ekipeke. Mo halita: 200 kina amba: wia hala:me lemekeme.

²⁶ Mo kini halima: ika: pi hombo peaaso alota: Iki pa:ta: ota: pi alome. Amba: wia hala: halima:ta: mandaneeki make haka:ta:pao milieke. Koto pa:la:pate na wia hala: halima:ta: ipika: wia hala:eki siki kone yoka: milieke.

²⁷ Kutupa ameta: hande Ita: ika: kini hamena: kiaemeke a:nda: tunkuliki haliweki ikita: hatuku a:pa yaka leke popelekena: hata: lia:pa:peke laa leekeme leekeme.

*Kini hali tupa: Diutuseleme daoni pa:ta: opolo peekeeki
(Matiu 21:1-11, Maka 11:1-11, Dioni 12:12-19)*

²⁸ Yesuma: koto pimanu laata: ipiki amba:la titina: mo wanda:hali mea wetepe yao mo Diutuseleme da teke pa:ta: peekeme. ²⁹⁻³⁰ Kutupa ipikita: oli Olipi peiyene tea:na: hayeke Betepeisi make Bedani da yaapo pa:ta: opolo a:paata: ipika: disaipolo hali yaapo amba:la tapaalukema: hata:ta: dupa leekeme. Oni hala: da nane opolo pua:pa:peke. Koto pa:ta: opolo pepeka:na:ta: donki ikiki hali ma:na: endi bala:eki handilipipikie. Mo donkita: ota: homeke a:nda: na pita pomu halemeekie. Hola: tapao mea a:pa:peke. ³¹ Kutu pipikina: ma:nda:ma: ipiliki lota: pia:ka:na:ta: kota: ipilikana:ma: alota: Tekehalima: muluekema: hone pa:la:me lapa:peke leekeme.

³² Kutupa mo hande hali yaapo pua Yesuma: leeke tupa: kone ota: pua handepepekeme. ³³ Mo hande donki ikiki hali ma:na:siki hololo haena:ta: mo teke haliwekima: alota: Ekipeke hola: mina:lepepe lemeke handaa mo hali yaapoma: hombo peaaso alota: ³⁴ Tekehalima: muluekema: hone pa:la:me lepekeme. ³⁵ Kutupa mo hande hali yaapoma: mo donki ikiki hali ma:na:ta: Yesu pa:ta: mea pepekekeme. Kutupa mo disaipolo haliwekima: ika: daumanu mo donkina: hoki manda wiata: Yesu pitulu a:meina: tamba: mimikime.

³⁶ Yesuma: mo ma:na: hokina: pita ipulu haena:ta: wanda:halima: ika: daumanu lepolona: peolao yamoma: yamoma: pimikime. ³⁷ Kutupa ipiki mo Diutuseleme teke pa:ta: opolo poluekema: yeke mo Olipi pote tea: nane u niayeke pota:na: hola:pa pulu haena: mo ipika: hoki nane telimea pemeke wanda:hali aneke hapuma:

kini pea Koda: pa:ta: Keiyae laata: ipika: biki anekema: mea mina:liaemekeme. Pa ekipeke Yesuma: hau tieke tieke ma:nda: ma:nda: pieke ekimanu ota: aneke hapu handemekeme.

³⁸ Mo wanda:halima: la:tia pulu alota: Mo Tekehalina: bikina: ipula: kini halita: Koda:ma: epeaena:e. Hepeni nane haleme tapakema: a:nda: peliaaso hata: Koda:na: biki tieke miniliaena:e la:tia pemekeme. ³⁹ Koto lemeke handaa koto wanda:hali anka:lopuna: haemeke Pa:tisi haliwekima: Yesu pa:ta: alota: Disao. Naka: disaipolo haliweki pa:ta: Kutupiki pi na lapepe laa lae lemekeme. ⁴⁰ Yesuma: ika: pi hombo peaaso hata: alota: Ima: iki pa:ta: Pi na lapa:pee loa:ka:na:ta: kota: do toopimanu ika: kone e alo hata: poya: tieke lelimikie leekeme.

Yesuma: Diutuseleme daonina: e leekeeki

⁴¹ Yesu mo Diutuseleme da teke pa:ta: opolo a:pa mo da handolo hata:ta: e alo alota: ⁴² Nakana:ma: ame a:nda: peliaasa:eki muluekema: pea:pekeeki hone witolo yoluta: epolo pia:me. Koto pa:la:pate ameta: nakana:ma: ana:na: handa:peke na ya:la:me. ⁴³ Nate ma:nda: a:nda:na:ta: naka: a:nda: tunkuliki haliweki a:pa a:nda: pape tieke tieke hopa:liao pokaata: naka: pota: poka:niao pitilimikie. A:nda: puluekema:ta: mandane mandane a:pa dupal-imikie. ⁴⁴ Ikana:ma: neke make naka: pape tukiki pa:ta: haleme wanda:hali paeyaota: ota: lia paeyaalimikie. Kutupa naka: toopi ma:nda: ipika: ula: alena: ota: na wina: lelimikie. Pa ekipeketa: nakana:ma: Koda:ma: neke peteluekema: peneme yao epena: lea: nate leketa: na handa: wima:e leekeme.

Yesu tembolo da peekeeki

(Matiu 21:12-17, Maka 11:15-19, Dioni 2:13-22)

⁴⁵ Kutupa Yesuma: mo tembolo da pa:ta: honda: pamba pua ne anemone alemanu tapaaso pitimiki haliweki tolu

litolo alota: ⁴⁶ Mo Baibolona: wape pea ula: pita: Koda:ma: alota: Yaka data: wanda:halima: yeni pea:tiki pulu pa:la: dae lolo pa:la:pate ikana:ma:ta: mo pake no hala: haliwekina: a:mbalo peleme da haena: alememe leekeme.

⁴⁷ Kutupa hoto paeyao Yesuma: mo tembolo da pa:ta: pi wala:tiki pu hayekeme. Pate mo hande yeni peao haemeke haliwekina: you haliwekima: make pi ula:eki walo haemeke haliwekima: make mo wanda:halina: you haliwekima: make Yesu luekema: hone wimikime.

⁴⁸ Kutu pimikipate ikana:ma: pota: ma:nda: na handa: wimikime. Pa ekipeke. Wanda:hali paeyaoma: ipika: pi pa oputia pulu hata: ipika: pi ma:nda: hosiki siki make mina:pa:laluekema: na taapemekeme.

20

Yesu pa:ta: lota: pimikieki

(Matiu 21:23-27, Maka 11:27-33)

¹ Nate ma:nda:na: Yesuta: tembolo da pa:ta: pita: wanda:hali Koda:na: mana: pi alo make mo Pi Seliapo walo hayekeme. Kutupa mo yeni peao haemeke haliwekina: you haliweki make mo Lo Pi walo haemeke haliwekima: make mandane da handeteke haemeke you haliweki paeyao a:pa ² Yesu pa:ta: alota: Do pu haleeki manuta: epina: welema: pie ala:eki pu halepe. Kutupa make neketa: epima: honkopu ku haleke pipe laa niki opuomono ai la kie lemekeme.

³ Yesuma: ika: pi hombo peaaso alota: Ima: iki ma:nda: lota: pionoe. ⁴ Dionima: wanda:hali bapitaisi peayeke ekina: honkoputa: wanda:halima: haleekepe o Koda:ma: haleekepe laa leekeme. ⁵ Koto pi opuata: mo haliwekima: ika: ika: kone alo alota: Nikana:ma:ta: ekipa hombo peamana:pe. Hepeni nane ekie loma:ka:na:ta: kota: niki pa:ta:ta: Dionima: lo hayeke pi manuta: ekipeke

na miniki haemepe laa lelieke. ⁶ Pate nikana:ma: kenke wanda:halina: ekie loma:ka:na:ta: do wanda:hali wopuma: niki toopima: lilimikie. Pa ekipeke iki paeyaoma: Dionita: Koda:na: pi la: mea halo hayeke halie lo halememe. ⁷ Koto ekina: ikana:ma: Yesu pa:ta: alota: Niki na handoloma:me lemekeme. ⁸ Koto lemeke Yesuma: hombo peaaso alota: Ima: make yaka pu halo hau manuna: wele peao hala: halina: bikita: iki pa:ta: na la kulueke leekeme.

*Hoke haliwekima: e handeteke haemekeeki
(Ma:tiu 21:33-46, Maka 12:1-12)*

⁹ Kutupa Yesuma: mo wanda:hali pa:ta: onkoluma: pi ma:nda: la halolo alota: Hali homeke ma:nda: ipikita: waini pu e pokaata: mo eta: mandane haliwekima: handeteke haena:ta: yenki mulu pimiki ekita: hosikima: putupa ipiki pa:ta: hala:tiki pina:yeke halaata: nate hokuluna: papate peekeme. ¹⁰ Wetepena: mo waini kiliki talemeke nate opolo epeeketa: mo hande haliwekima: ipika: putu piliki wiaemekeeki meaena:yeke ipika: e pokaeyeke hali ma:nda: tapaeyekeme. Kutu piekepate hande halita: mo haliwekima: yombua bao ala:ta: ma:nda: siki make na haleke pa tapaemekeme. ¹¹ Kutu pimiki handaata: paa ipika: e pokaeyeke hali ma:nda: tapaeyekeme. Kutu piekepate mo haliwekima:ta: mo halita: yaala: meao yombua bao ombu ala:ta: ma:nda: make na haleke pa tapaemekeme. ¹² Kutu pimiki ombu paa tepo peao ipika: e pokaeyeke hali ma:nda: tapaeyekepate mo hande haliwekima:ta: koto some make lia yombua bao tete tete mea pitao mo e pa:ta: yama: mea baemekeme. ¹³ Kotoeki ombu pimiki mo hande waini ena: teke somema: alota: Ima: eki pulua:pe hone wiaata: Yaka pukima: na kepeleke weki kone tapalueke hone wiekeme. Ipika: honema: alota: Yaka wekina: pita: ota: opua pilimikie laa leekeme. ¹⁴ Kutu piekepate mo hande e handeteke haemeke haliwekima:ta: mo weki

epeekeeki handaata: kota: ika: honema: lombolo alota: Hande e teke halina: anke teke mulu pa:la: wekita: koto ipula: handa:e. Ota: lumana:e la alota: Luma:ka:na:ta: kota: mo eta: ota: nika: eki wilieke lemekeme. ¹⁵ Koto laata: ikana:ma: mo someta: e tikene nane yola: mea puaata: lia homaemekeme leekeme.

Koto pimanu la paeyeketa: Yesuma: mo wanda:hali lota: pitolo alota: Do ena: tekehali opolo epea:ka:na:ta: kota: mo e handeteke haleme haliweki pa:ta:ta: eki haumanu pilia:pe. ¹⁶ Ipikana:ma: a:pa mo haliweki liaata: ipika: eta: mo mandane e handeteke halo pa:la: haliweki pa:ta: hala: monealieke leekeme.

Mo wanda:halima: doeki opu hao alota: Ota: kutupa dia:me lemekepate ¹⁷ Yesuma: iki handake witolo hata: lota: pitolo alota: Dia:me alemepate mo Baibolo bukana: wape pea ula: pima:ta: Mo da a:eyo haemeke haliwekima: Hoela:me laa kiaemeke toopi kone ameta: keneme pa:ta: dana: teke toopi ula:me la:la: ekina: teketa: alekepe la loa:me. ¹⁸ Mo koto toopi manda lopilia: hali ma:nda: a:nda:ta: ota: pindi pindi pilieke. Kutupa make mo toopima: hali ma:nda: a:nda: manda lopea:ka:na:ta: kota: mo someta: yombua bao dokolo au lalieke leekeme.

Sisana: dakisi mani
(*Ma:tiu 22:15-22, Maka 12:13-17*)

¹⁹ Koto leeke ekina: mo yeni peao haemeke haliwekina: you haliweki make hande pi ula:eki walo haemeke haliwekima: make Yesu koto kone minuluekema: yeke taapemekeme. Ekipeke ika: hone witolota: Ipikana:ma: lea: onkoluma: pita: iki pa:ta: kone lea:me hone witolo hata: pimikime. Kutu puluekema: pimikipate mo wanda:halima: paala: pieke handa paemekeme.

²⁰ Koto ekina: yeketa: ikana:ma: pota: ma:nda: weitolo hata: mandane haliwekima: lota: pita:la:eki manuma: Yesu

tamena:yeke ma:na: yapa: pimikime. Mo haliweki pa:ta: alota: Makeaaso hata: kone ikana:ma: homu piki pimanu alememe hone wina: lota: pulu pupe lemekeme. Ika: hone tukiki pa:ta:ta: Koto lota: pilimi ekima: pa makeaaso hata: Yesuna: kiki tondoliki honda: lia mo Loma:na: Kapomani You halina: kiki nane hala: monealumeke laa honema: pimikime. ²¹ Koto hambemeke ma:na: ikiki haliwekima: pua lota: pitolo alota: Wala:la: Halio. Nikana:ma:ta: nakana:ma: lo hale pi make walo hale pi make ota: pi lo haleme hone witoloma:me. Kutupa nakana:ma: mo biki ula: wanda:hali pa:ta: hone ma:nda: na u hake iki paeyao pa:ta: mandake hau piki wanda:halie laata: Koda:na: ota: hau pita:la: pi homeke walo haleme laa alota: ²² Niki la kie. Mo Kapomani tieke Sisa pa:ta: dakisi mani hala:la: ekita: a:pa:la:pe o hoela:pe. Halomonope o na halomonope lemekeme.

²³ Koto lemekepate Yesuma: ika: makeaaso pimikieki amba: handaata: mo haliweki pa:ta: alota: ²⁴ Mo toopi kiliki homeke ma:nda: i pa:ta: wala:pe. Do aoao pita: biki yaapota: epina:eki ya:ka:ta:pe laa lota: piekeme. Ikana:ma: alota: Mo Sisana: ekie lemekeme. ²⁵ Koto lemeke Yesuma: alota: Sisana: alemanu meatiki pitolota: kota: Sisa pa:ta: kone mea hala:tiki pu hapa:peke. Kutupa Koda:na: alemanu ya:ka:na:ta: kota: Koda: pa:ta: kone pa hala:tiki pu hapa:peke leekeme. ²⁶ Mo wanda:halina: leke popelekena: Yesu mea lopapeke tupa: mateeke handaa mo hande haliwekima: pi ma:nda: na leke ipika: hombo peayeke ekina: pututuma: homa pitatia yapemekeme.

*Homa paa tiaasa: ekina: lota: piekeeki
(Ma:tiu 22:23-33, Maka 12:18-27)*

²⁷ Kutupa mandane Sa:dusi haliwekita: homemeke wanda:hali paa na tialieke lo haemeke haliwekima: Yesu

ombu lota: pulu a:pa alota: ²⁸ Wala:la: halio. Moses-
 ima: nika: Lo Pi dupa lao wiala:me. Hali ma:nda:ta:
 wekiwandiki ma:nda: na mondu wiki weteke homeke
 mina:pa:lao homea:ka:na:ta: kota: mo kosa: piki wanda:ta:
 ipika: hamekema: meaata: mo mendilipi wekiwandikita:
 mo homea: somena:eki mendiaena: laa la:la:me leekeme.
²⁹ Kota: amba: a:nda: hamala: hamala: watake hata:
 haemekeme. Kutupa mupeke halita: wanda: mea hao
 kone wekiwandiki ma:nda: na mondu wiki pa home-
 ekeme. ³⁰ Kutu pieke handaa mo hoki pa:ta: hal-
 ima: mo kosa:piki wanda: miekepate homeke tupa: kone
 homeekeme. ³¹ Kutu pieketa: kota: tepo peao halima:
 mea ipikana:ma: make homeke hau piekeme. Kutupa
 mo hamala: hamala: paeyao pa:ta: homeke hau ombu
 piekeme. ³² Kutu pua:tiki pua paelo pulu hata:ta: mo
 hande wanda: make homeekeme. ³³ Kutu pimikipate mo
 wanda:hali paa tialimi natena:ta: mo hande wanda:ta: ota:
 epina: wanda: haliepe. Pa ekipeke mo hande watake hata:
 hali paeyaoma: mo homeke wanda: kone mimiki ekina:
 loma:me lemekeme.

³⁴ Yesuma: ika: pi hombo peaaso alota: Ame do kenkena:
 hatia ipula: wanda:halita: mu alualu pea tooli hao hale-
 mepate ³⁵ pa mo homa paa tia mo wetepe nane
 ipilia: natena:ta: paa hao haena: ana:pa:la: wanda:hali
 ikita: tooli au na lelimikie. ³⁶ Ikita: enisoloma: handaa
 paa na homeke hao halimikie. Ikita: Koda:na: weki-
 wandiki halimikie. Pa ekipeke ikita: homa paa tialem-
 meme. ³⁷ Kutupa Mosesima:ta: homeleme wanda:halina:
 paa tiaasa: ekita: ana:na: peneme yao wala:la:me. Mo Bai-
 bolo bukana: tunkula ula:eki ma:nda: pa:ta:ta: Mosesima:
 mo ti talo hala: pa:ta: pua Tekehali pa:ta: alota: Koda:
 neketa: Eipoloha:ma:na: Koda: make Aisa:kena: Koda:
 make Dieikopena: Koda: haleme laa leekeme. ³⁸ Kota:
 koto Koda:ta: paa hao hala: wanda:halina: Koda: hala:me.

Homeleme wanda:halina:eki dia:me. Ekipeke. Ipiki pa:ta:ta: wanda:hali paeyao paa hao halememe leekeme.

³⁹ Mandane Lo Pi walo haemeke haliwekima: alota: Wala:la: Halio. Nakana:ma:ta: epeke tupa: la:ka:la la:neaseme lemekeme. ⁴⁰ Koto lemeke ekita: ikana:ma: lota: pita:la:eki ma:nda: lapeke ana: na poloma:me hone witolo hata: lemekeme.

Ketisona: tapake apa:ta: epipe

(Ma:tiu 22:41-46, Maka 12:35-37)

⁴¹ Yesuma: iki pa:ta: alota: Ekipa wanda:halima: Ketisota: hande Deipidina: tapake weki yelieke lapeke ya:la:pe.

⁴² Pa ekipeke Deipidima: ipika: kone mo Emeli manuna: buka pa:ta: alota:

Mo Tekehalima: yaka Tekehali pa:ta: dupa leekeme.

⁴³ Naka: a:nda: tunkiliki haliwekita: naka: anke oto pa:ta: mea pitaluekema: neketa: yaka popeke nane kina: pita:pekee la:la:me leekeme.

⁴⁴ Koto ekina:ta: Deipidima: ipika: kone Ketiso pa:ta:ta: Yaka Tekehalie la:la: ekina: kota: Ketisota: ekipa ipika: tapake weki halia:pe laa leekeme.

Yesuma: mo Lo Pi walo haemeke haliweki pa:ta: kinki piekeeki

(Ma:tiu 23:1-36, Maka 12:38-40)

⁴⁵ Mo wanda:hali paeyaoma: Yesuma: alo pitieke pi opitolo haena: ipika: disaipolo haliweki pa:ta: alota: ⁴⁶ Mo Lo Pi walo haemeke haliwekina: hau wotu handeteke hapa:peke. Ikana:ma:ta: hokulupiki daumanu pambao pomu hata:ta: makedina: hatiki pita:la: wanda:halima: iki pa:ta: homu pitolo pi la halena: hone wotu u halememe. Mo yeni damanu tukiki pa:ta: pituluekema:ta: wanda:halima: iki handena: hone wia mo you haliweki pitina: wepia wiala: epeke seamanu yata:pa pitu halememe. Ne pambaasa: ekina: make epeke haupiki seana:

pituluekema: hone u halememe. ⁴⁷ Kutupa kosa:piki wanda:wekina: damanu makea makea pea minolota: handaena: hau pea yeni pu hokulu peao halememe. Koto ekina:ta: mo haliwekima: ika: mulu peleme hoke yenkita: ota: haka:ta:pao tieke milimikie leekeme.

21

Kosa:piki wanda:na: haleekeeki
(Maka 12:41-44)

¹ Yesuma: handa: moneayekepate mo tembolo da pa:ta: mani pambo haemeke bokosina: hamoko haliwekima: ika: pa hameke halemeke manimanu pamboloendi pimikieki handeekeme. ² Kutupa make natehali kosa:piki wanda: sikima: ipika: manisiki toea yaapoma: handekeeki a:pa lopaeyekeeki handeekeme. ³ Kotoeki handolo Yesuma: alota: Ima: iki pa:ta: ota: pi alome. Do natehali kosa:piki wanda: sikima: lopaasa:eki sikita: ota: tieke alo hata: mo mandane wanda:halina: wieke ekita: lu ankulala:me. ⁴ Pa ekipeke ikana:ma: ika: mani tieke putupu mea putupiliki wimiki ekimanu kone mea lopaemepate do wanda:ta: natehali hata: ipika: wia hayekeeki paeyao mea lopaeya:me. Ipika: ne hamba:pekeeki kone mea lopaeya:me leekeme.

Yesuma: mo tembolo dana: pulu pieke ekimanu la haleekeeki
(Ma:tiu 24:1-2, Maka 13:1-2)

⁵ Mandane disaipolo haliwekima:ta: mo tembolo data: Epekee laa ipika: epeke toopimanu pita: make Koda: pa:ta: pa hameke halemeke alemanu tonka:na: Handa:e laa pi alo pitimikime. Koto ekina: Yesuma: alota: ⁶ Do handeleme alemanu paeyaota: ika: nate opolo epea:ka:na:ta: toopi manda ma:nda: na tapa: pelia hata: paeyao mea lopaalieke leekeme.

*Ka:nda:manu epolo pa:la:eki
(Ma:tiu 24:3-14, Maka 13:3-13)*

⁷ Koto leekeeki ikana:ma: opua alota: Disao. Do aleeki manuta: handima: ipiliepe. Kutupa ipuluekema: haena:ta: eki hau pulu pa:la:eki handuluma:pe laa lota: pimikime. ⁸ Yesuma: alota: Ma:nda:ma: iki makeaama:na: wotu handeteke hapa:peke. Hali wopuma: ya biki la:paleke ipulu alota: Ita: ipikie alo hata: hande nate a:pa:la:mee lolo pelemepate ikana:ma: iki na ta:lia:pa:peke. ⁹ Ikana:ma: Tapake ma:nda:ma: tapake ma:nda: yaapo a:nda: pita:la:me o Homeke tapakema: kone a:nda: pu alu alu pita:la:me pi opimika:na:ta: kota: ikana:ma: paala:ma: na homu hapa:peke. Dupiki haumanu amba:la a:pa:peke ya:la:pate pa mo hande paetolo nateta: teke pa:ta: laa na pita:la:me.

¹⁰ Yesuma: pi ma:nda: ombu alo hata: alota: Kenke homekena: amitonu tiao pua kenke ma:nda:na: ami tapu a:nda: pilimikie. Kini hali homekena: amitonu tiao kini hali ma:nda:na: ami tapu a:nda: pilimikie. ¹¹ Kutu pilia: tomona:ta: kenke yu paeyao pa:ta: paala: piki yu momeni tiekemanu pea make tea: ki pambo pea make yeni ki tieke make ipiliepe. Kutupata: oli ya nane na handeke haumanu make peaata: ta:ta: ta:ta: pea paala: wopupiki aneke haumanu wotu handilimikie.

¹² Dupiki haumanu puluekema: haena:ta: niki amba:la mina: yombuata: oni pi hotu haleme da pa:ta: niki pi yokaalu puemena: hala: moneaota: dipula mea pitalimikie. Kutupa ikita: yaka bikina: kone mo kini haliwekimanu make handeteke pilimi haliwekina: leke popelekema: hatuku ipilimikie. ¹³ Koto nateta: ikana:ma: mo hande Pi Seliapo la halo peleme ekina: waleke wita:la:me. ¹⁴ Mo nate ai na miki haena: kone titina: amba:la ika: lolo polome pina: hone ti na yokulueke laa ai telipea:peke. ¹⁵ Pa ekipeke Ima: iki pa:ta: kutupiki

pimanu make epeke hone make kua:ka:na:ta: ika: a:nda: tunkuliki haliweki homeke a:nda:ma: make na tumbal-imikie. Kutupa ika: pi na yoko baalimikie. ¹⁶ Ika: apa: ama:ma: make ika: kame tonuma: make ika: tapake tonuma: make ika: yankeke tonuma: make iki hala: moneaya:ka:na:ta: mandaneta: ota: homomena: limikie. ¹⁷ Yaka biki melemeke handaa wanda:hali paeyaoma: iki ota: kiaalimikie. ¹⁸ Kutu pulu pelemepate ika: amboke itiki homeke kone na alupilieke. ¹⁹ Honkopu hao hapa:peke. Pa ekipeke dupiteleme hau manuma:ta: ika: kone petelimikie leekeme.

*Mo Diutuseleme hoeyaaso pulu piekeeki
(Matiu 24:15-21, Maka 13:14-19)*

²⁰ Ikana:ma: mo Diutuseleme da a:nda: ami titima: du-pasa:eki handemeka:na:ta: kota: ikana:ma:ta: teke pa:ta: ipiki hoeyaalieke hone wilipikie. ²¹ Koto dina:ta: mo Diudia nane halo peleme wanda:halita: mo potemanu pa:ta: pindipa pena:e. Ma:nda: epi mo daonimanu pa:ta: haya:ka:na:ta: mina:pa:laena:e. Kutupa ma:nda: epi mo da kenke tea:na: haya:ka:na:ta: pa mo daoni pa:ta: ota: na pena:e. ²² Pa ekipeke do hau paeyaota: hande Bai-boloma: la:la: tupa: Mo tanda mia:peke natemanu la:la: nate peneme yaaluekema: pilieke. ²³ Koto nate nina:ta: mo weki weleke haleme wanda:weki o weki panake hopulu wia haleme wanda:weki ika: mulu peleme tandana: paala:e. Ota: hoke paala: piki haumanu make do kenkena: ipilieke. Kutupa Koda:na: tanda peaasa: ekita: do wanda:hali pa:ta: ipilieke. ²⁴ Mandane wanda:halita: kepete dolo manuma: lu homao mandaneta: mandane kenke yu ma:nda: nane dipula leke mea pua kutupa mo Diendaili wanda:halima:ta: Diutuseleme tumbuatia pua ika: nate mulu epea:ka:na: mina:pa:lalimikie.

Wanda:halina: Eiyeke epolo pa:la:eki

(Ma:tiu 24:29-31, Maka 13:24-27)

²⁵ Oli ya naneta: oli natena: kaisepona: hombulanka: paeyaona: pate haumanu pilieke. Do kenke naneta: mandane da kenke paeyaoma:ta: Eki pumana:pe laa hone mataaso hata: mo dawalana: ho tiekema: e lelieke make dawala telia: ekina: make paala:ma: homo halimikie.

²⁶ Wanda:hali paala:ma: homolo hata: mo kenke paeyao pa:ta: eki hau opolo ipula:pe laa la:ma: lulu pitolo hata: homilimikie. Mo ya nane hala: ale manuta: ika: hao haleme tupa: na hake pa nane wato baalieke. ²⁷ Koto tomona: kone Wanda:halina: Eiyeketa: oli koa pa:ta: honkopu tieke make paa peaasa:eki ameḷe opolo ipilieke.

²⁸ Kutupiki haumanu a:nda: kini pea pia:ka:na:ta: kota: ikana:ma: tiao hata: ika: ambokemanu mina:liapa:peke. Pa ekipeke ika: deto hao hamena: pa:ta:la:la: ekita: teke pa:ta: ya:leke loa:me leekeme.

Nose manda: mu onkoluma: pi ala:eki

(Ma:tiu 24:32-35, Maka 13:28-31)

²⁹ Kutupa Yesuma: dupiki onkoluma: pi ma:nda: leekeme. Mo hande nose ti pita: mandane timanu make hone wotu wia:pa:peke. ³⁰ Mo hande ika: katakemanu kini pea tindiki lia:ka:na:ta: kota: hatuhama ti tala: nate ipuluekema: pita:la:me hone u halememe. ³¹ Kota: koto tupa: kone hande loa: alemanu ipula:eki kini pea handemeka:na:ta: teke pa:ta: Koda:na: Kilu Tombuao Hala: Ekita: ipuluekema: hala:me hone wilimikie.

³² Iki pa:ta: ota: pi alome. Do haleme tapake paeyao ai na homeke halimi pita:ta: Ima: loa: alemanu paeyao amba: ipilieke. ³³ Oli ya do kenke yaapota: paelo pa:la:pate yaka pi lo haloeki manuta: na paelieke leekeme.

Wopu handeteke hapa:peke leekeeki

³⁴ Ika: kone wopu handeteke hapa:peke. Ne tieke pamba make honkopu hake hoke ikali wopu na make do kenkena: hone pa:la: ekina: we pamba:la: ekima: iki ota: na tumbaena: lapa:peke. Pa ekipeke mo Tekehalina: Natema: ikita: wisakema: pita:la: tupa: koto kone ³⁵ tamilieke la loa:me. Koto Nateta: do kenke honiki paeyao pa:ta: haleme wanda:hali pa:ta: ipilieke. ³⁶ Koto ekina: leke leke lo hata: hoto paeyao yeni pu hapa:peke. Pa ekipeke ikana:ma: dupiki haumanu tukiki pa:ta: kone honkopu hau epeke tupa: opolo pua mo Wanda:halina: Eiyekena: leke popelekena: hamena:yeke loa:me leekeme.

³⁷ Yesuma: koto nate manuta: mo tembolo da pa:ta: pi walaata: welealo nane nina:ta: mo Olipi Potena: pua pitu timba: latiki pu hayekeme. ³⁸ Kutupa wanda:hali paeyaota: ipika: pi opulueke alo timba tiao da ka:la:paaso mo tembolo da pa:ta: pua:tiki pimikime.

22

Yesu luluekema: hone amba: pambao wimikieki

(Ma:tiu 26:1-5, Maka 14:1-2, Dioni 11:45-53)

¹ Mo hande Na Pombeiyaake Palaowa Nala: Di ipika: bikita: Lombe Pupa Yapeeke Nateta: teke pa:ta: yolo epeekeme. ² Mo yeni peao haemeke teke haliwekima: make mo Lo Pi wala:tiki pu haemeke haliwekima: make Yesu a:mbao luekema: yeke mandane pota:manu wopu weimikime. Pa ekipeke. Ikita: mo wanda:hali paala:ma: homolo hata: pimikime.

Diudasima: Yesu lina: yeke a:nda: lomba wiekeeki

(Ma:tiu 26:14-16, Maka 14:10-11)

³ Isekatioti hali Diudasima: mo hande 12 disaipolo hali ma:nda: hayekepate kone Sadani honda: pambeekeme. ⁴ Koto ekina: Diudasima: mo yeni peao haemeke teke haliweki make mo tembolo da handeteke haemeke you

haliweki ameḷe ipikana:ma: Yesuta: ekipa iki pa:ta: mea hala: monealua:pe laa hotulu peekeme. ⁵ Mo haliwekita: ta:na: tiekema: homolo hata: ipiki pa:ta: mani haluekema: pi la: wimikime. ⁶ Koto ekina: Diudasima: mo ekina: a:pa:la:me laa ikana:ma: mo wanda:halima: na handolo pa:la: tupa: Yesu lina: yeke ipikana:ma: epeke pota:manu kini pea weiyekeme.

Yesuma: mo Lombei Pupa Yapeeke ne noluekema: tikitiki yaeyekeeki

(Matiu 26:17-25, Maka 14:12-21, Dioni 13:21-30)

⁷ Mo hande Na Pombeiyaake Palaowa Nala: natena: mo Lombei Pupa Yapeeke yawena: sipisipi ma:na: ikiki sunu lulu pimiki nate opolo epeekeme. ⁸ Yesuma: Pida pita: Dioni yaapo pa:ta: dupiki pi mea pena: lo tapaaso alota: Pua nika: Lombei Pupa Yapeeke Natena: ne nolo polome alena: tikitiki yaalo pupa:e leekeme. ⁹ Ipilikana:ma: Yesu pa:ta: lota: pitolo hata: alota: Hando pa:ta: pua wamo peoponope lepekeme. ¹⁰ Yesuma: alota: Opuu:pe. Ipiliki mo daoni nane pulu hapena:ta: hali ma:nda:ma: ikali kanake homeke tia ipuluta: ipiliki manda:hande pilieke. Kutupa mo hali teli mea pua ipiki honda: pambilia: da pa:ta: pua:pa:peke. ¹¹ Kutupa mo da teke hali pa:ta: dupa lapa:peke. Mo Disama: neke pa:ta: alota: Yaka disaipolo haliweki I ameḷe Lombei Pupa Yapeeke Natena: ne nolo poloma: da panda: hando pa:ta:pe laa lapa:peke. ¹² Kutupa ipikana:ma: manda nane ula: ala:ta: ala:ta: ana:lao wiki da panda: tieke walieke. Koto pa:ta: ipilikana:ma: ala:ta: ala:ta: tikitiki yaalipipikie leekeme. ¹³ Mo hali yaapo puaata: hande Yesuma: leeke pita: ota: yaeyekeme. Kutupa mo hande Lombei Pupa Yapeeke Natena: ne wamo pipikime.

Teke Halina: ne ikali telipeayekeeki

(Ma:tiu 26:26-30, Maka 14:22-26, 1 Kotindi 11:23-25)

¹⁴ Mo hande nate opolo epeeketa: Yesu ipika: pita:peke da panda: mea mo ipika: disaipolo haliweki ameḽe teipolona: pitimikime. ¹⁵ Kutupa ipikana:ma: iki pa:ta: alota: I yaka hone tiekema:ta: I tanda noluekema: hata:ta: do Lombei Pupa Yapeeke Natena: neta: iki ameḽe noluekema: hone wotu pa:la:me leekeme. ¹⁶ Ima: iki pa:ta: ota: pi alome. Ame doeki pea hoki naneta: mo Koda:na: Kilu Tombuao hala:eki pa:ta: homeke do hauna: teke peneme yaena: yeke paa na nolueke laa leekeme.

¹⁷ Kutupa Yesuma: mo kapo mea Koda: pa:ta: keiyae alo hata: iki pa:ta: alota: Ika: ika: kone telipa nape laata: ¹⁸ Ima: do waini ikalita: ame do kini pea pua na neke hao mo Koda:na: Kilu Tombuao hala:eki ipilia: dina: paa nolueke leekeme. ¹⁹ Kutupa ipikana:ma: mo betedi mea Koda: pa:ta: keiyae laa pindi pindi pea iki pa:ta: halolo hata: alota: Dota: yaka lokee laata: iki pa:ta: ka:la: ekie. Dupiki hauta: I hone niminaaso hata: pea:tiki pu hapa:peke leekeme. ²⁰ Koto tupa: make ne naa paeyeketa: hande kapo mea mina hata: alota: Do kapota: Koda:ma: ipika: panake pi la: uluekema: yaka wema: wiaasa:me laata: ikina: holao pa:la:me leekeme.

²¹ Koto pa:la:pate handa:e. Mo hande I minina:yeke a:nda: lombolo pa:la: halina: kikita: yakaeki ameḽe mandakena: do teipolona: wia piluma: handa:e. ²² Wanda:halina: Eiyeketa: mo hande Koda:ma: la: ula: tupa: kone homena:yeke pa:la:pate pa mo a:nda: lomba:la: halita: ota: paala:e leekeme. ²³ Koto leekeeki opitolo hata: ika: ika: kone lota: pu alualu pitolo alota: Niki ma:nda: hondo epima: dupiki hau pulu polome ekina: ala:pe lemekeme.

Tieke haasa: ekina: ape ape lemeekeeki

²⁴ Yesuna: disaipolo haliwekima: iki ma:nda: epita: ota: tiekee hone wina:ta: epi ka:ta:pe laa ape lemekeme.

²⁵ Yesuma: iki pa:ta: alota: Mo Diendaili wanda:halina: kini manuma: ika: wanda:halita: ika: honkopu oto pa:ta: haena: lo halememe. Kutupa mo you haliwekima:ta: ika: kone wanda:halina: ta:ma:nie lo halememe. ²⁶ Koto pa:la:pate

iki ameleta: koto tupa: dia:me. Koto ekina: iki tukiki pa:ta:ta: tumiki hali ma:nda: haya:ka:na:ta: kota: koto someta: pao wetepena: weki au lena: lapa:peke. Kutupa mo you halita: pao e pokaasa: hali au lena: lapa:peke. ²⁷ Epita: tiekepe. Mo ne noluekema: a:pa pila: halipe o mo ne pana: peaasa: halipe. Ota: mo pila: hali lataa. Koto pa:la:pate Ita: iki ameleta: ne pana: peaaso somema: handolome.

²⁸ Ikita: yaka ka:nda: pikieki tapu ameḷe mandakena: hatia epememe. ²⁹ Kutupa yaka Apa:ma: I pa:ta: Ima: handeteke hano maleke lila: tupa: kone Ima: make iki ameḷe homeke hau kone pulueke. ³⁰ Ikita: yaka Kilu Tombuao Hala: alena: yaka teipolona: pita: ne ikali nolumeke. Kutupa make ikita: oli you halina: sea manuna: pita: mo Isulaina: 12 tapake teli pilimikie leekeme.

Pidama: Yesu na handolome lolo piekeeki

(Ma:tiu 26:31-35, Maka 14:27-31, Dioni 13:36-38)

³¹ Saimono Saimonoo. Opie. Sadanima: iki la handena: yeke waleke hala:la:me. Kutupa mo hande e poko hala: halima: widi napeke yata:pa ambuku wina: ala: tupa: ika: pilimi hau manuma: kone hokeeki o epekeeki make teli pealieke. ³² Koto pa:la:pate Ima: Saimono neke pa:ta: yeni pealo ekita: naka: hone tulale ekita: na lopena:yeke polome. Kutupa nakana:ma: I pa:ta: paa la:ka:la epeka:na:ta: kota: naka: kametonu wele pu tiaapeke leekeme.

³³ Pidama: Yesuna: pi hombo peaaso alota: Tekehalio. Ita: neke yaapo mandakena: dipula pulueke make homeka:na: homuluekema: make tikitiki yao halome leekeme. ³⁴ Yesuma: alota: Pidao. Ima: neke pa:ta: ota: pi alome. Ame timba kone koka:la: e ai na leke haena: nakana:ma: hoto tepo yaka biki amba:la hoeyaaso hata: I na handolome lelipikie leekeme.

Pausa nu kepete dolo mina:la:eki

³⁵ Kutupa Yesuma: ipika: disaipolo haliweki pa:ta: alota: Hande Ima: iki tapawa: dina:ta: pausa o nu o anke dake na kiki pa tapawa:ma: ikita: ala:ta: ma:nda: weimipe laa lota: piekeme. Ikana:ma: hombo peaaso alota: Ota: ala:ta: homekesiki ma:nda: kone dia:me lemekeme. ³⁶ Kota: Yesuma: alota: Kutu pimipate ameta: ma:nda: epima: pausa o nu wia haemeka:na:ta: ota: mea pua:pa:peke. Kutupa ma:nda: epi a:nda: kepete dolo dia: ya:ka:na:ta: kota: ika: sedi tapao mani mea kepete dolo ma:nda: ai hamba:pa:peke. ³⁷ Pa ekipeke. Ima: iki pa:ta: ota: alome. Mo hande Baiboloma: lao witolota: Ikana:ma: ipikita: mo pi ula:eki yambeleme haliweki ameḷe mandakena: apa:tao yata:pilimikie la:la: ekita: Ina: ota: peneme yaena:e. Pa ekipeke. Mo hande Ina: lao wiekeeki paeyaota: ameta: ota: peneme yao ipula:me leekeme. ³⁸ Mo disaipolo haliwekima: alota: Tekehalio. Handa:e. Kepete dolo yaapo do handa:e lemekeme. Yesuma: alota: Kotota: ana:e leekeme.

Yesuma: Olipi Potena: pita: yeni piekeeki

(Ma:tiu 26:36-46, Maka 14:32-42)

³⁹ Yesuta: ipika: pea:tiki pu hayeke tupa: mo da teke mina:pa:lao mo Olipi Potena: ipika: disaipolo haliweki ameḷe peekeme. ⁴⁰ Koto alena: opolo a:pa ipikana:ma: mo disaipolo haliweki pa:ta: alota: La handa:la: ekima: iki mea lopaama:na: yeni wopu pia:pa:peke. ⁴¹ Koto laa Yesuta:

iki mina:pa:lao mo toopi baasa: tupa: leke mopate pua tumiki yotuaio pita: yeni piekeme. ⁴² Ipikana:ma: alota: Apa:o. Ana: pia:ka:na:ta: do ɪ pa:ta: ipula: kapo ɪ pa:ta: na epena: lapeke. Kutu pea:peke ya:la:pate yaka hone pa:la:eki dia:me. Naka: hone pa:la: ekina: homeke pina:e leekeme.

⁴³ Oli ya nanema: hayeke enisolo homeke opolo a:pa Yesu honkopu haleekeme. ⁴⁴ Kutupa pukima: ka:nda: tieke pieketa: Yesuma: ota: anekema: yeni piekeme. Kutu pieke ekima: a:ka:li tieketa: wema: handekeeki oni kenkena: lopeekeme.

⁴⁵ Oni yeni pu pitieke alena: tialiaota: mo ipika: disaipolo haliweki puki tandama: kone soka:la: pitolo hata: u pa:liake wimikieki pua handa: wiekeme. ⁴⁶ Kutupa mo haliweki pa:ta: alota: Ekipeke u pa:liake wilimipe. Tiao. La handa:la: ekima: iki mea lopaama:na: yeni wopu pu hapa:peke leekeme.

Yesu minimikieki

(Ma:tiu 26:47-56, Maka 14:43-50, Dioni 18:3-11)

⁴⁷ Koto kone Yesuma: koto pi alo haena: hande disaipolo hali ma:nda: Diudasima: mo haliweki wopu hatuku Yesu hayeke alena: opolo epemekeme. Diudasima:ta: Yesu nunu puluekema: teke pa:ta: leke peekeme. ⁴⁸ Kutu piekepate Yesuma: alota: Diudasio. Mo Wanda:halina: Eiyeke lina: hala: monealuekema:ta: nunu pitele ekima: walelepe leekeme.

⁴⁹ Yesu ameḷe haemeke disaipolo haliwekima: mo pulu piekeeki hando hao alota: Tekehalio. Nika: kepete doloma: liomonope lemekeme. ⁵⁰ Koto kone mo hande disaipolo hali ma:nda:ma: mo kepete doloma: mo yeni peao hayeke teke halina: e pokao hayeke halina: popeke nane katake tunkulu poka lopaeyekeme. ⁵¹ Kutu piekepate Yesuma:

alota: Do hauta: ana:ma laata: mo halina: katake watao paa epeaeyekeme.

⁵² Kutupa Yesuma: mo yeni peao hayeke teke haliweki make mo tembolo handeteke haemeke you haliweki make tondiki haliweki ipiki minuluekema: epemeke haliweki pa:ta: alota: Ika: honema:ta: Ita: a:nda: kini pitolo hali patema: a:nda: pita:la: kepete make baj make miniki a:pa pimipe. ⁵³ Ita: nate wopu oni tembolo da tukiki pa:ta: iki ameḽe haowa:pate ikana:ma: I da:ka:pa: minuluekema: na taapememe. Koto pa:la:pate do timbata: naka: natee. Mo hande timba: leke ekina: honkopuma: handeteke halo pa:la: natee leekeme.

Pidama: Yesuta: I na handolome leekeeki

(Ma:tiu 26:57-58,69-75, Maka 14:53-54,66-72, Dioni 18:12-18,25-27)

⁵⁴ Mo haliwekima: Yesu mina mo yeni peao hayeke teke halina: da nane hatuku mea pemekeme. Kutupa Pidata: mopate leke hata: telia: mea peekeme. ⁵⁵ Mo da hama tukikina:ta: ti yankemekeme. Kutupa Pidata: mo tina: pitu dupaemeke wanda:hali ameḽe apa:taeyekeme. ⁵⁶ Koto pitina:ta: mo e pokao hayeke wandiki ma:nda:ma: Pida mo tina: pitiekeeki handaata: Pida handake witolo hata: alota: Do hali make Yesu yaapo haya:me leekeme.

⁵⁷ Koto leekepate Pidama: Dia:me laa honi mea baaso alota: Wanda:o. Ipikita: I na handolome leekeme. ⁵⁸ Pa hosiki siki hao hao pea hali ma:nda:ma: Pida handa: u haota:. Neke make ipika: tapake lataa leekeme. Koto leekepate Pidama: hombo peaaso alota: Someo I dia:me leekeme. ⁵⁹ Kutupa nate leke homeke a:nda: paeyeketa: hali ma:nda:ma: ombu honkopu hao maleke litolo alota: Ala:ta: ma:nda:ma: na a:mbala:me. Do halita: Yesu ameḽe haya:me. Pa ekipeke ipiki make Ka:lili hali yekeme. ⁶⁰ Koto leeke handaa Pidama: hombo peaaso alota: Someo.

Nakana:ma: koto ale ekita: I mata:la:me leekeme. Kutupa koto tomona: kone pi pa alo haena: mo koka:la:ma: tiao e leekeme. ⁶¹ Koto kone mo Tekehalima: la:ka:la: moneao Pida handake wiekeme. Kutu pieke Pidama:ta: hande Tekehalina: pimanu dupa lea:me laa niminaeyekeme. Mo koka:la:ma: e ai na leke haena:ta: nakana:ma: titina: amba:la hoto tepo ya biki a:mbao lo hoeyaasota: I na handolome laa lelipikie leekeeki hone wiekeme. ⁶² Koto ekina: Pida hama opolu bao ota: puki teto tiekema: homolo hata: ka:pa:puki yoka e tieke leekeme.

*Yesuta: kitata pea yombua baemekeeki
(Matiu 26:67-68, Maka 14:65)*

⁶³ Mo hande Yesu handeteke haemeke haliwekima:ta: Yesu kitata pea yombua baemekeme. ⁶⁴ Kutupa make mo haliwekima: Yesuna: leke popeleke a:mbao lota: pitolo alota: Neke lia: halina: biki lakie lemekeme. ⁶⁵ Kutupa make Yesu yaala:meake pimanu wotu lemekeme.

*Yesuta: mo Kaḷeṣete pa:ta: hatuku pemekeeki
(Matiu 26:59-66, Maka 14:55-64, Dioni 18:19-24)*

⁶⁶ Da kelepeeketa: mo Diu haliwekina: kaḷeṣete mombu-luekema: mo tondiki haliweki make yeni peao haemeke teke haliweki make Lo Pi walo haemeke haliweki paeyao mombololo hata: Yesu hatuku epemekeme. ⁶⁷ Ikana:ma: alota: Niki lakie. Neketa: hande Ketiso ya:ka:ta:pe lemekeme. Kutupa Yesuma: hombo peaaso alota: Ima: iki pa:ta: la kua:ka:na:ta: ikana:ma: I hone na tulalimikie. ⁶⁸ Kutupa Ima: iki lota: pita:la:eki ma:nda: pua:ka:na:ta: ikana:ma: na yoka la kilimikie. ⁶⁹ Koto pa:la:pate ame do kini pea puaata: hande Wanda:halina: Eiyeketa: oli wele wotu piki Koda:na: popeke nane kikina: pua pitu halieke leekeme.

⁷⁰ Mo hali paeyaoma: alota: Kota: neketa: Koda:na: Eiyake ya:ka:ta:pe laa lota: pimikime. Yesuma: hombo peaaso alota: Ika: kone Ie laata: koto alemetaa leekeme.

⁷¹ Kutupa ikana:ma: alota: Wekitisimanu weiya:peke na ya:la:me. Nika: kone ipika: pi koto opuma:taa lemekeme.

23

Yesuta: Pailedi pa:ta: hatuku pemekeeki

(Matiu 27:1-2,11-14, Maka 15:1-5, Dioni 18:28-38)

¹ Mo hande tapake paeyao tiao Yesuta: mo Pailedi pa:ta: hatuku puaata: ² ipiki maleke litolo alota: Nikana:ma:ta: do halita: nika: wanda:hali hatuku pu hoeyaaso hata: mo wanda:hali pa:ta: mo Sisana: dakisi mani na hala:pa:pe laata: ipikita: ipika: kone Ketiso laa Kini hali halome la ala:me lemekeme. ³ Mo Pailelima: Yesu pa:ta: alota: Neketa: Diu wanda:halina: kini hali halepe leekeme. Yesuma: Pailelima: pi hombo peaaso alota: Koto aletaa leekeme.

⁴ Kutupa Pailelima: mo yeni peao haemeke teke hali-weki pa:ta: make mo mombelemeke wanda:hali pa:ta: make alota: Ima:ta: do hali hoeyaapeke pota: ma:nda: na handa: witolome leekeme. ⁵ Koto leekepate mo wanda:halima:ta: ota: honkopu hao hata: alota: Ta hali ipika: wala:la: pima:ta: mo Diudia da yu paeyao pa:ta: hala: wanda:hali hoke hone mea wiatia pomina:la:me. Ipikana:ma:ta: mo Ka:lili nane kini pea a:paata: ameta: do opolo a:pa:la: handa:e lemekeme.

Yesuta: Hetodi pa:ta: tapaeyekeeki

⁶ Pailelima: koto lemekkeeki opua mo wanda:hali pa:ta: lota: pitolo alota: Do halita: Ka:lili hali ya:ka:ta:pe leekeme.

⁷ Koto laata: Pailelima: Yesuta: Hetodima: handeteke hayeke da yu nane yama: a:pa pia:ka:ta:me laa handa: wiaata: Yesuta: Hetodi pa:ta: tapaeyekeme. Ekipeke koto

natena:ta: Hetodita: Diutuseleme da nane a:pa hayeke handa piekeme. ⁸ Hetodima:ta: Yesu hando haota: ta:na: tiekema: homeekeme. Pa ekipeke. Hetodima:ta: mo Yesuma: pieke ekimanu opu haota: Yesu handulueke laa nate hokuluna: yu wia hatia peekeme. Ipikana:ma:ta: Yesuma: na handeke hau ma:nda: pina:e hone wia hayekeme.

⁹ Koto ekina: Hetodima: Yesu pa:ta: anemone lota: pita:la: ekimanu wotu lota: piekepate Yesuma: hombo peaasa:eki ma:nda: ota: na piekeme. ¹⁰ Kutupa mo yeni peao haemeke you haliweki make mo Lo Pi walo haemeke haliweki paeyao teke pa:ta: leke a:pa honkopu tieke haaso hata: Yesu pa:ta: maleke limikime. ¹¹ Kutupa Hetodi make ipika: a:ndeli minimiki haliweki ameḷe Yesu eto eto lao pa ale au laemekeme. Kutupa ota: epeke au leke dau hokulu mea yamao paa Pailedi pa:ta: tapaa moneayekeme. ¹² Amba:ta: Hetodi pita: Pailedi yaapota: a:nda: tunkula alu pea haepekepate koto natena:ta: ta:ma:ni pipikime.

Pailedima: Yesu lina: leekeeki

(Ma:tiu 27:15-26, Maka 15:6-15, Dioni 18:39—19:16)

¹³ Pailedima: mo yeni peao haemeke you haliwekima: make tondiki haliwekima: make mo wanda:hali ¹⁴ paeyao pa:ta: alota: Ikana:ma: I pa:ta: do hali hatuku ipuluta: ipikana:ma: wanda:hali hatuku pu hoeyaasa:me lemepate ameta: Ima: ipikita: ika: leke popelekena: teke weitolopate ipikana:ma: mo mandane pimanu yamba:la:me laa maleke limipate homeke a:nda: yamba:la:la:eki na handolome. ¹⁵ Kutupa Hetodima: make do halima: pu hoeyaala: hau homeke a:nda: na handolo hata: niki teke pa:ta: pa do tapaala: handa:e. Ipiki lia homamonota: hoke hau ma:nda: na pa:la:me. ¹⁶ Koto ekina:ta: Ima: ipikita: dopitama: yombina: laa pao pena: lolueke leekeme. ¹⁷ []

¹⁸ Mo mombelemeke wanda:halima: e wi tieke alo hata: alota: Yesuta: homena: liae. Mo Batabasita: pena: tapawae lemekeme. ¹⁹ Koto Batabasita: dipula pitieke ekita: ipikana:ma: mo daoni pa:ta: kapomani ame^{le} a:nda: lia make mandane wanda:hali lieke ekina: piekeme. ²⁰ Pailedina: honema:ta: Yesu tapaaluekema: yeke mo wanda:hali pa:ta: paa opolo peekeme. ²¹ Kutu piekepate mo wanda:halima: paa pi tanda pu alualu pitolo alota: A:ka:tei wape piki tina: homena:e. A:ka:tei wape piki tina: homena:e lemekeme.

²² Pailedima: paa hoto tepo peao alo alota: Koto pa:la:pate ipikana:ma: ekipiki pi ata:ka: peala:pe. Ima:ta: ipikana:ma: homa:peke hau ma:nda: na pa:la: ekina: ipikita: pa dopitama: yombina: laa paa tapalueke leekeme. ²³ Koto leekepate mo wanda:halima:ta: poya: tieke wotu alo hata: Yesuta: ota: a:ka:tei wape piki tina: endina: laa lemeke e wi ota: yaeyekeme. ²⁴ Koto ekina: Pailedima: Yesu homena:e lemekeeki telia piekeme.

²⁵ Ipikana:ma: mo wanda:halima: pena:e lemeke halita: pena: tapaekekeme. Mo hande kapomani pa:ta: a:nda: lia make mandane wanda:hali lieke some kone pena: tapaekekeme. Kutupa Yesuta: mo wanda:halima: ika: hone pa:la:eki pina:yeke hala: moneayekeme.

*Yesuta: a:ka:tei wape piki tina: ta mea endiao limikieki
(Matiu 27:32-44, Maka 15:21-32, Dioni 19:17-27)*

²⁶ Mo hande dolo miniki haemeke haliwekima:ta: Yesu hatuku pulu haena:ta: Saitini da hali ma:nda: Saimono manda:hande pimikime. Ipikita: mo kenke honiki nane hao oni daoni tieke aneke pa:ta: opolo ipulu haena: pimikime. Mo dolo miniki haemeke haliwekima:ta: Saimono yola: meata: mo Yesuna: a:ka:tei wape piki ti mea tiawao Yesuna: hoki nane telia: mea epena: lemekeme.

²⁷ Wanda:hali tiekema: Yesu telia: mea pemekeme. Koto wanda:hali ameleta: mandane wanda: sunuta: puki yoka hata: Yesuna: e wopu lemekeme. ²⁸ Koto ekina: Yesuma: la:ka:la: moneaaso hata: alota: Diutuseleme da wanda:sunuo. Ina: e na leketa: ika: kone make ika: wekiwandikina: e lapa:peke. ²⁹ Pa ekipeke mo wete-pena: ipula: nate ma:nda: nina:ta: ikana:ma: dupiki pi lelimikie. Mo kenohali wanda:weki make hololuku hake piki wanda:weki make andu liki na sinkipa:la: wanda:weki pa:ta:ta: ta:na:ma: homelememe lelimikie. ³⁰ Koto natena:ta: wanda:halima: oli potemanu pa:ta:ta: Niki manda lopa:e laata: mo yu elimanu pa:ta:ta: Niki mea a:mbae lelimikie. ³¹ Pa ekipeke dupiki haumanu a:nda: pilia:ta: mo hande ti a:nda: taniso kiki pina: pia:ka:na:ta: kota: hapina:ta: eki pilia:pe leekeme.

³² Hali yaapo ma:nda: ipilikita: hoke hau pipiki some yaapo make Yesu ameje mandakena: lu endialuekema: yeke hatuku pemekeme. ³³ Kutupa mo hande haliwekita: mo yueli ma:nda: wiekeeki ipika: bikita: Hali You Holiki lemeke alena: a:pa ikana:ma: Yesu a:ka:tei wape piki tina: lu endiaemekeme. Kutupa mo hande hoke hau pipiki some yaapo make homeke tupa: lu endiaemekeme. Ma:nda:ta: Yesuna: popeke nane kikina: endiao ma:nda:ta: hoe nane kikina: endiaemekeme. ³⁴ Yesuma: alota: Apa:o. Do wanda:halima: piteleme hauta: iki hone na witolo pitelemema: nakana:ma: pa paeyawapeke leekeme.

Kutupa mo dolo miniki haliwekima:ta: Yesuna: daumanu telipaaluekema: kase tupa: telepo laemekeme. ³⁵ Mo wanda:halima: handolo haena: mo Diu wanda:halina: you haliwekima: Yesu kitaaso hata: dupa lemekeme. Mandane wanda:halita: pa:ta:la:tiki piekepate ipikita: hande Koda:ma: maleke lila: Ketiso haya:ka:na:ta: kota: ipika: kone petelena:e lemekeme.

³⁶ Mo a:ndeli dolo miniki haemeke haliwekima: make Yesu makeaaso hata: ipiki pa:ta: a:pa hoke waini ikali halolo hata: ³⁷ alota: Neketa: hande Diu wanda:halina: Kini hali ya:ka:na:ta: kota: naka: kone pa:ta:la:e lemekeme.

³⁸ Kutupa Yesuna: amboke mandata: dupa laemekeme. Dota: Diu Wanda:halina: Kinie Halie laa wape pea endiaemekeme.

³⁹ Mo hande pi yambleeke some ma:nda:ma: tetopiki pimanu la: moneaso alota: Neketa: hande Ketiso dia:ya:ka:ta:pe. Neke make diki make pa:ta:la:taa leekeme. ⁴⁰ Koto leekepate mo hande pi yambleeke some ma:nda:ma: mo some kake nalo hata: alota: Kutupiki pi na lapee laata: Neketa: Koda: paala: na pa:la:pe. Neke make ipikana:ma: mina:la: tanda kone mineleme. ⁴¹ Dikita: dika: pupa: ekina: yenki ana:na: minolopa:pate ipiki homeke hau ma:nda: na pa:la:me laa ⁴² mo halima: Yesu pa:ta: alota: Yesuo. Neke Kini hali ipilipi dina:ta: I hone wia:peke leekeme. ⁴³ Kutupa Yesuma: ipiki pa:ta: alota: Ima: neke pa:ta: ota: pi la: witolome. Ame do natena: kone I yaapo oli Pa:ta:daisi nane mandakena: halupeke leekeme.

Yesu ota: homeekeeki

(Ma:tiu 27:45-56, Maka 15:33-41, Dioni 19:28-30)

⁴⁴ Nate you tikeke nate nina:ta: hande nate tala:eki a:mbaota: timba: tiekema: da yu honiki paeyao tumbaota: nate leke tepo nina:ta: mo paa paa piekeme. ⁴⁵ Kutupa mo hande tembolo da pa:ta: endiaemeke dauta: tekilipualu pea yaapo wiekeme.

⁴⁶ Yesuma: anekema: e wi alo alota: Apa:o. Yaka temokota: naka: kikina: koto witalo handa:e laata: ota: homeekeme. ⁴⁷ Mo hande ami haliwekina: you halima: mo piekeeki hando haota: Koda:na: biki mea miniliaaso hata: alota: Ipikita: ota: epeke hali yekeme leekeme.

⁴⁸ Kutupa mo hande hau handuluekema: mombele-meke wanda:hali paeyaoma:ta: mo piekeeki hando haota: a:ta:ma: homolo hata: ika: hakoko lutia pulu hata: pao da la:ka:la pemekeme.

⁴⁹ Yesu ota: handaa hone wimiki wanda:hali make ipiki Ka:lili nane kini pea telia: mea epemeke wanda: sunuma: make mo pate leke hata: do hau paeyao handemekeme.

Yesu toko mea hoimikieki

(Matiu 27:57-61, Maka 15:42-47, Dioni 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Mo Diudia nane wieke daoni ma:nda: A:ta:matia da hali Diosepe hayekeme. Ipikita: ota: epeke tiki tiki hau pu hake hali hao hata: Koda:na: Kilu Tombuao Hala:eki ipula:eki yu wia hao hayekeme. Ipikita: mo Ka:lesete haliweki ma:nda: hondo hayekepate kone ipikana:ma: mo haliweki ameḷe apa:tao pimanu make hau ma:nda: make na piekeme. ⁵² Ipikana:ma: mo Pailedina: leke popelekena: pua Yesuna: toko honke leekeme. ⁵³ Kutupa ipikana:ma: Yesuna: toko hondaata: hakepiki dauma: tonkao mea tia puaata: toopi anakema: peiyekeeki awa wimiki tikene dama: handeke ale pa:ta: lapa: piekeme. Mo koto lapa: pa:ta:ta: ota: ma:nda: make na hoimikieki yekeme. ⁵⁴ Mo nateta: Palaide yaalo mo hande Hoto Pila: Nate amba: kini puluekema: pitiekeme.

⁵⁵ Kutupa mo hande Ka:lili kini pea Yesu telia: mea epemeke wanda: sunuma:ta: Diosepe ameḷe pua mo Yesu lapa: piekeeki handemekeme. ⁵⁶ Kutupa paa la:ka:la da puaata: mo Yesuna: lokena: holo pimiki totopo piki honkumanu amu pimikime. Kutupata: mo Lo Pima: leeke tupa: hande hoto pila: natena: yaalo hoto pitimikime.

24

Yesu paa tiaeyekeeki

(Matiu 28:1-10, Maka 16:1-8, Dioni 20:1-10)

¹ Sande da panake ka:la: polo nate epolo haena:ta: mo wanda: sunuma: Yesuna: lapa: nane mo hande tiki tiki yae-meke totopo wopu piki honkumanu miniki pemekeme. ² Mo alena: opolo pemekepate mo hande pota: pokeeke toopi tieketa: pete pete yao wiekeeki handaata: ³ honda: pambemekepate mo Tekehali Yesuna: loketa: na wiekeme. ⁴ Mo wanda: sunuta: koto pa:ta: hata: hone ti yokolo haena: koto kone hake pupapeke leke yala: yala: piki aka: yama: mea hali yaapo a:pa haepekeme. ⁵ Koto ekina: ota: paala: tiekema: homolo hata: mo wanda: sunuta: kenke nane you mina:niao haena: mo hali yaapoma: alota: Ekipeke mo amba: da:ta hala: halita: mo hali toko u hala: alena: weitelemepe. ⁶ Ipikita: do pa:ta: na ula:me. Ipikita: amba: tiao pa:la:me. Mo hande ipiki Ka:lili hata: lea:eki manuta: niminaasemepe. ⁷ Dupa lea:me. Mo Wanda:halina: Eiyeketa: mo hoke hau pu haleme haliwekina: kikina: hala: moneaota: a:ka:tei wape piki tina: tame mea endiao liaata: kutupa hoto tepo peao natena:ta: paa tialieke laa lea:me lepekeme.

⁸ Kutupa mo wanda:wekima: Yesuna: pi leekeeki nim-inaota: ⁹ mo lapa: mina:pa:lao puaata: hande handeme-keeki paeyao mo 11 disaipolo haliweki make mandane disaipolo wanda:hali paeyao pa:ta: lemekeme. ¹⁰ Koto wanda: sunuta: Meti Ma:kadala make Dioa:na make Dia:mesina: inkiki Meti make iki ame_{le} haemeke mandane wanda: sunuma: mo pieke haumanu mo aposolo haliweki pa:ta: la halemekeme. ¹¹ Kutu lemekkepate mo aposolo haliwekima:ta: mo wanda: sunuma: lemek pita: apa:ta apa:ta piki pi alememe laa hone na wimikime. ¹² Kutu piekepate Pidama:ta: mo lapa: handulueke alo pototo laa mo toopi ka:ka:na: pa:ta: pua panda: puniao ala:ta: ma:nda: na handeekkepate mo tonkaeyeke aka: hake piki homeke handeekeme. Kutupa moeki handolo hata: penkilipa:tia

pominolo hata: paa la:ka:la da peekeme.

Yesuta: mo Emeiase pota:na: handepekeeki

(Maka 16:12-13)

¹³ Koto homeke natena: kone Yesu telia: mea pomu haepeke hali yaapo ma:nda:ta: oni Emeiase leeke da siki ma:nda: pa:ta: polueke alo pepekeme. Mo da sikita: mo Diutuseleme daoni mina:pa:lao 3 aowa tupa: opolo pula: da yekeme. ¹⁴ Kutupa mo hali yaapoma:ta: hande piekeeki manuna: ipilika: ipilika: kone pi hotip-ipikime. ¹⁵ Ipilikana:ma: pi laa hotitia pulu haena:ta: Yesuta: ipiliki teke pa:ta: leke pua mandakena: pemekeme. ¹⁶ Ipilikana:ma: ipikita: handepepekepate Yesue laa na handa: wipikime.

¹⁷ Yesuma: mo hali yaapo pa:ta: alota: Koto pulu hata:ta: ipilikana:ma:ta: aleke pi hotia:lepepe leekeme. Mo hali yaapota: a:ta: piki leke popeleke hata: poneke ale haepékeme. ¹⁸ Ma:nda: hondo Keliopasi leeke halima: ipiki pa:ta: lota: pitolo alota: Mo Diutuseleme daoni pa:ta: a:pa haleme kimisu wanda:hali ameleta: hande ambaneke numaneke pia: hau manuta: neke homeke na opelepe leekeme. ¹⁹ Yesuma: alota: Eki hau manupe leekeme.

Kutupa mo hali yaapoma: alota: Mo hande Na:sa:tete hali Yesu pa:ta: pia: hau manuna: lopa:me. Do halita: potopede yaalo hata: Koda:ma: make wanda:hali paeyaoma: make ipika: pia: hau manuma: make leeke pimanu make honkopu wele pa:la: halie lememe. ²⁰ Kutupa nika: yeni peao haleme you haliwekima: make hande-teke haleme haliwekima: make ipikita: aka:tei wape piki tina: tame mea endiao lu homaena: yeke hala: mon-eaemekeme. ²¹ Kutupa nika: honema:ta: ipikana:ma:ta: mo Isulai wanda:hali lombo tapaalo pa:la: halie hone uma:me. Koto haumanu pa:la: ekita: ameta: tepo peao natee. ²² Kutupata: mandane nika: tapake wanda: sunuma:

niki penkilipaememe. Ikita: da ka:la:paaso siki mo lapa:na: pemekepate ²³ ipika: loke na handa: wimikime. Mo wanda:weki paa la:ka:la a:pa alota: U leme leme leke enisolo manuma: Yesuta: tiao da:ta hala:me laa lemekeeki niki a:pa la kimime. ²⁴ Koto lemeke nika: mandane tapake pua mo lapa: pemekepate pa mo hande wanda:wekima: lemeke tupa: kone pua handa alota: Yesuta: na handoma:me lememe lepekeme.

²⁵ Kutupa Yesuma: mo hali yaapo pa:ta: alota: Meimei liake some yaapoo. Mo hande potopede halima: leeke pimanu homeke a:nda: hone ai na tulao pipika:ta:me. ²⁶ Mo Ketisoma:ta: titina: amba:la tanda meaata: wete-pena: oli ipika: paa peaasa:eki pa:ta: honda: pambolota: ana: na pa:la:pe laa leekeme. ²⁷ Kutupa Yesuma: iki pa:ta: mo Baibolo paeyaona: ipika: pi lao ula:eki paeyao la haleekeme. Ipikana:ma: mo Mosesina: buka manuna: kini pea a:pa mo potopede manuma: lao wieke ekimanu lo paeyaeyekeme.

²⁸ Kutupata: iki paeyao mo polo pimiki da siki teke pa:ta: yeketa: Yesuta: mo pateleke peke nono piekeme. ²⁹ Pate mo hali yaapoma: sa:sa: pitolo hata: alota: Timba: amba: ala:me. Diki ameḷe hae lepekeme. Koto lepeke Yesuta: mo hali yaapo ameḷe haluekema: da peekeme. ³⁰ Kutupa mo hali yaapo ameḷe ne nolueke alo pitiniaota: Yesuma: mo betedi mea keiyae laata: pindipa mo hali yaapo haleekeme. ³¹ Kutu pitolo pitina: mo hali yaapoma: ipilika: hone lombolo Yesu ya:ka:ta:me laa handa: wipiki dina: kone Yesuta: koto pa:ta: pitiki nono pea alu paeyekeme. ³² Mo hali yaapoma: ipilika: kone alota: Mo hande pota:na: hande Baibolona: la:la: ekimanu laa kieketa: dika: tukiki naneta: ti uleke leke na teekea lepekeme.

³³ Kutupa koto kone mo hali yaapota: tiao paa Diu-tuseleme nane pua mo 11 disaipolo haliweki make man-

dane disaipolo haliweki ameḷe momba:la pita: ³⁴ hande Tekehalita: ota: da:ta hata: Saimono pa:ta: ipiki peneme yaala:me laa hotiolo pitimiki ale pa:ta: opolo pepeke me. ³⁵ Kutupa ipilikana:ma: mo hande pota:na: pieke ekimanu make Yesuma: betedi pindipina: handa:peke ekimanu make mo wanda:hali pa:ta: la halepekeme.

Disaipolo haliweki paeyaoma: Yesu handemekeeki

(Ma:tiu 28:16-20, Maka 16:14-18, Dioni 20:19-23, Aposolo 1:6-8)

³⁶ Mo hande hali yaapoma: moeki alo haena:ta: koto kone mo Tekehali ipika: kone iki ameḷe mandakena: peneme yao hata: alota: Puki lopaasa:eki iki pa:ta: wina:e leekeme. ³⁷ Mo wanda:hali paeyao pututu tiekema: homolo hata: ika: honema:ta: temoko handoloma:me hone wimikime. ³⁸ Pate Yesuma: iki pa:ta: alota: Ekipeke paala:ma: homelemepe. Ika: hone pa:ta:ta: hone yaapo yaapo ekipeke witelemepe. ³⁹ Yaka kiki anke handolota: ota: I ya:ka:ta:me lapa:peke. I wataemeka:na:ta: ota: Ie hone wilimikie. Watae. Ita: temoko yoluta: loke make holiki make na halo pua:pate ikana:ma:ta: Ita: holiki hao loke haloeki handa:pe laa leekeme. ⁴⁰ Yesuma: doeki laata: ipika: kiki anke waleekeme. ⁴¹ Kutu piekepate ikana:ma:ta:na: tiekema: tumbitolo hata: hone ti yokolo hata: hone na tulaemeke handaa Yesuma: iki pa:ta: alota: Napeke ale ma:nda: wia pilimipe leekeme. ⁴² Koto leeke ikana:ma:ta:peli teekeeki siki halemeke handaa ⁴³ mea ika: leke popelekena: neekeme.

⁴⁴ Kutupa Yesuma: iki pa:ta: alota: Do hau manuta: hande I ameḷe haeme dina: la kua: ekimanue. Mo hande Mosesina: Lo Pi wape pea ula: ekina: make hande potopede haliwekima: wape pea ula: ekina: make hande Emeli bukana: wape pea ula: ekina: make Ina: lao ula:eki manuta: ota: yaapeke ya:la:me leekeme. ⁴⁵ Kutupa Yesuma: mo

wanda:halina: honemanu lumbao mo Baiboloma: leeke ekimanu opina: laa ⁴⁶ iki pa:ta: alota: Dupa wape pea ula:me. Hande Ketisota: tanda amba:la ota: mea homaata: hoto tepo peasota: ota: paa tialieke laa wape pa:la:me. Kutupa make ⁴⁷ ipika: bikina: mo hoke hauna: hone la:ka:la:la:eki make pa paeyaasa:eki make mo Diutuseleme da pa:ta: kini pea pua mo kenke honiki paeyao pa:ta: haleme wanda:hali pa:ta: ota: walotia pua:pa:peke ya:la:me. ⁴⁸ Ikita: do hau manuna: wekitisie. ⁴⁹ Kutupa Ima:ta: yaka Apa:ma: amba: kone la: ula: ale iki pa:ta: tapalueke. Pate ikana:ma:ta: do daoni tieke pa:ta: mo hande wele pa:la:eki tieke oli ya nane iki pa:ta: epena: yu wia pita:pa:peke ya:la:me leekeme.

Yesu oli ya nane mea peekeeki

(Maka 16:19-20, Aposolo 1:9-11)

⁵⁰ Kutupa Yesuma: mo wanda:hali hatuku mo daoni tieke mina:pa:lao mo Bedani puaata: ipika: kiki mina:liao mo wanda:hali epeaeyekeme. ⁵¹ Kutu pitolo haena:ta: Yesuta: iki mina:pa:lao oli hepeni nane hatuku peekeme. ⁵² Mo wanda:halima: Yesuna: biki miniliaaso hata: ta:na: tiekema: tumbitolo hata: mo Diutuseleme da nane la:ka:la paa pemekeme. ⁵³ Kutupa ikana:ma: mo tembolo da pa:ta: Koda: pa:ta: keiyae alo hata: ika: nate lekemanu paeyaemekeme.

Sembeleke
The New Testament and Genesis in the Sembeleke Language of
Papua New Guinea
Buk Stat na Nupela Testamen long tokples Sembeleke long
Niugini

Copyright © 1991 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Sembeleke

Translation by: Ken Macnaughtan

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

    You include the above copyright and source information.

    You do not sell this work for a profit.

    You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-10-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 19 Oct 2021 from source files dated 17 Oct 2021

554aa30a-6453-5c3b-a9c6-7635bc987776